

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**[Super Digesto veteri. 2]Lectura super secunda parte
Digesti veteris**

Bartolus <de Saxoferrato>

[Venedig], 6. Feb. 1492/93

De iureiurando sive voluntario sive necessario. rubrica

[urn:nbn:de:bsz:31-318397](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-318397)

Solueno. dicit Alex. hunc tex. facere qd si tempore moti iudicii de-
bitor principalis non est soluendo sed postea efficiatur lite contestata:
qd fideiussor no poterit opponere excep. excus. sm Bal. hic et Pau. de
ca. p. de. et Ly. in aut. precente. Bal. l. l. peremptorias. C. sententia rescin-
no posse. tamen cum contraria opi. transit Alex. qd exceptio dilatoria su-
perueniens
post lite con-
testata potest
opponi po-
stea. c. in fine
ante de offi-
cio del. la /
tius hic per
eum cui in-
quantu i vl-
timis verbis
querit quan-
do debeat op-
poi exceptio
excus. add vl-
tra pe. de an-
cha. consilio
c. lxxxiij. bal-
consilio. xiiij.
lib. i.

Notorium. inquan-
tum Alex. h
substituendo
communem
opi. qd no sit
necessaria ex-
cussio quan-
do est noto-
rium princi-
palem no ef-
se soluendo
dic posse di-
ci qd requira-
tur pronun-
ciatio decla-
ratoria qua-
liter princi-
palem non e
soluendo: no
autem qd re-
quiratur: qd
mittatur ex-
ploratores:
vel qd alio
modo pro-
betur imba-
bilitas prin-
cipalis quia
notorius re-
leuat ab one-
re pban. ad-
de qd hoc vo-
luit Ro. co-
silio. xxiij. in-
cipiente vi-
sio qd supius
vbi p quat-
tuor: fudam-
ta illud com-
probat. et ide
voluit consi-
lio. c. xj. inci-
piente alle-
gationes vbi
hec rumi-
nat. videbis
etiam: an ne-
cessaria sit ex-
cussio cum
fideiussor li-
bere pmit-
tit soluere
nulla exce-
ptione obsta-
te qd facit ad-
dicta in hac
l. per Alex.
et cōem opi.
simpliciter
sequit bal.
pfilio. xxi. et
c. lxxvii. li. iij.
in quantum
Alex. post Bar.
tangit. Si bona
sunt publicata
an sit
excutiendus
fiscus et videtur
tenere qd sic.
addde qd idez
tenet Bal. co-
silio. lvi. inci-
piente proponitur
vbi de Bar. hic
facit mentionem
et alle-

petitione facta a primo alium non liberari. secū-
do ponit rōnem. tertio dicit exactione liberari.
secunda ibi. alioquin. tertia. ibi. at si. In prima
particula casus in terminis est clarus. In secun-
da parte ibi alioquin. sic pone casum. Que e
ratio precedentium respondet iuriscōsultus: qd
si aliud diceres dicta stipulatio nihil operaret:
qd sic ostenditur. Antequā cōtra ticiū agatur
non potest agi contra seyum quia debet pre-
cedere discussio in bonis ticij. si ergo diceres qd
postq̄ incepti agere cōtra ticiū nō posses redi-
re ad seyum: sequeretur qd nunq̄ contra seyum
uenirē: cum contra ticiū habeam necesse age-
re pro faciēda discussiōe: et sic dicta stipulatio
esset inutilis qd esset absurdus. modo habes ra-
tionē vide tex. In tertia pticula casus est clar.
C Sequitur sed si cum seyo: et est secunda pars
principalis et est difficilis: et legitur in glo. duo-
bus modis. pmo sic. Bone qd ante omnia egi
cum seyo qui promiserat in defectuz ticij. istud
agere habet istum effectum. s. qd ipse seyum non
tenebitur: nisi in eo in quo ticius principalis de-
bitor nō erat soluēdo tpe accepti iudicij. Item
cōtra ipsuz ticiū nō potero redire ad id in quo
seyz potui cōuenire. et sic videor fecisse duo pa-
cta dō nō petēdo vnū seyo et aliud ticio. C Op.
de. l. si ex toto. §. i. j. de le. pmo. So. dicit glo. ali-
ud in legatis. aliud in cōtractibus qd nō est ve-
ruz simpliciter. qd dicit: vt dixi. vt. d. §. i. z. l. si cre-
ditores. C. de pac. et ibi per glo. certe ista lec. nō
placet doct. nec mihi. Rō: qd qd petitor videat-
ur hic fecisse duo pacta est ipossibile. nō enim
iure electiōis: qd hic nō cadit electio. tunc enī e
locus electioni et videtur electio et diuisio facta
quādo quis pōt cōuenire duos reos et vnū con-
uenit pro pte: vt. l. cuz illud in prin. j. quādo di-
es le. ce. et in. l. i. z. ij. de optio. le. sed hic cū vnus
teneat primo: alius post in subsidiū non cadit
hic electio. Itē nec diuisio: cū hoc faciat credi-
tor ex necessitate: ergo nō videt creditor facere
pactū de nō petendo cū nemo in necessitatibus
liberalis existat: vt. l. rē legatā. j. de adi. le. legit
ergo glo. secundo modo sm Jo. et illā lec. tenui
vobis ponendo summarium. primo egi cōtra ti-
cium qui nō erat soluendo: nisi in tribus. secū-
do in residuo egi cōtra seyum qui similiter non
erat soluendo: nisi in alijs tribus. in residuo po-
tero redire ptra ticiū si effectus erit soluēdo.
Rō qd conuentione secundi nō liberatur pms
sed exactione sicut in precedenti casu dicuntur
et ista est vera. C Op. et videtur qd nō possit agi
cōtra secundu: nisi precedat discussio cōtra pri-
mum: vt. j. de vbo. ob. l. decē. So. Jo. in posi-
tione casus videtur hic ponere qd cōtra primū
precessit discussio. sed hoc nō dī in tex. iō possu-
mus dicere qd primo fuit actum ptra secunduz.
Ad. l. ptra. §. qd illud est vey qd est dubiuz:
an primus sit locuples vel nō: sed qd esset certū
et notoriū nō eēt necessaria discussio vt hic. qd e
notabile multū: ut no. in. d. l. decē. circa materi-
am excussionis: et iō dicebam semel in marchia
cum conueniret quidā fideiussor qui intercesse-
rat p quodam tyranno: et sic erat certum et no-

gat hosti. et Jo. an. in. c. ex litteris et de pigno. dicit tamen qd si fiscus
esset difficilis ad conueniendū: vel bona forte nō sufficiunt ad debita
fiscum non esse conueniendū. et predictā opi. clare firmavit Ro. p̄dicto
consilio. xxiij. opi. tamen Bar. sequutus est simpliciter abb. p̄silio. lxxij.
et clarius cōsilio. xxyiiij. li. ij. vbi rōdet ad illud qd fiscus habet loco be-
redis ibi vi-
de. Quid āe
si amicus de
bitoris mei
cuius bona
iussa erāt ca-
pi vel iā erāt
capta roga-
uit vt bona
sibi relaxare
pmitteō mi-
hi soluere
certa die. an
illa elapsa
possit oppo-
nere vt con-
ueniam p̄n-
cipalez vide
Jo. an. in ad-
di. ad spe. in
ti. de renun-
§. i. v. v. v. v.
C Non vi-
tiat. ADDE
Bar. et alios
in. l. stipula-
tio illa. §. si
quis ita. j. d.
verbo. ob. et
in. l. i. in p̄n-
j. de heredi-
isti. per Ly.
in aut. si qd
C. de consti.
pecu. p. Sui.
de cu. Ang.
et moder. i. l.
eū p quo. §.
de in iusuo.
cando. bal. i.
l. si absentis
C. si certum
pe. Et quid
si i libello ta-
lis imperfo-
nalitas esset
vel factu iu-
dicis vide
Bartolum
in. l. compet-
tit. §. in sum-
ma. j. qd vi-
aut clam. per
Bal. in re-
peti. padua-
na et perusi-
na. l. edita.
C. de eden-
do. Alex.
d C De iu-
reirando.
in quantum
Alexan. vi-
cit qd testi nō
creditur iu-
ranti et de-
ponenti de
credulitate
etiam si dice-
ret pro cer-
to credere
nisi addiciat
rationem di-
cti sui per
sensum cor-
poris. adde
qd idem vo-
luit eius con-
silio. lxx. et
lxxij. et c. et c.
xiiij. lib. pri-
mo. Bal. cō-
silio. c. c. c. v.
et c. c. c. c. v.

Abeo. Impersonalitas circa ver-
bum executiuū obligatio-
nem nō vitiat: et tunc dando fideiussor-
rem idoneuz liberatur. b. d. C Op. et vi qd hec
stipulatio sit nulla: quia nō apparet persona ob-
ligati: vt. C. de p̄sli. pecu. auē. si qd. So. glo. qd
hic subaudiat dari. s. curari. dico qd hoc nō e
necesse. nā impersonalitas qd nō est circa personaz
stipulantis: et nō vitiat: vt. l. stipulatio ista. §. si
quis ita. de verbo. ob. qd nō est circa personā p-
mittentis: et hic aduerte quandoqz imperfo-
nalitas respicit verbum inductiuū obligationis: et
tunc nō valet: vt. C. de consti. pecu. auē. si quan-
do. qd nō respicit verbum executiuū obligatio-
nis: et tunc nō vitiat nec tamen precise cogitur
dare: sed liberatur dando promissorem hic est
casus hic: et in. l. illa stipulatio. ij. Rū. j. de vbo.
ob. C Op. de. l. si heres de le. i. So. speciale ibi
favore vitime voluntatis: ut dicit glo. vel aliter
ibi fuit iussus facere: vt legatarius habeat cēru:
et sic cogitur precise ad dandum centum: hic fu-
it iussus curare vel promisit curare uel etiam p-
misit dari impersonaliter: et sic determinat dari a
me vel ab alio: merito liberatur dando promiss-
forem. ibi fuit iussus facere ipse qd nō potest fa-
cere directo nisi dando. C Op. de. l. promissor
in fi. de consti. pec. So. ibi promisit. x. simplici-
ter qd intelligitur. s. se dare hic promisit dare i-
personaliter: et ideo assume tres casus. Aut qd
promittit pecuniam dare et sic personaliter de
seipso loquitur: aut promisit dari. s. impersonali-
ter: aut p̄misit simpliciter: et isto tertio casu sub-
auditur dare: et sic de se personaliter videt pro-
mittere: sed in primo casu subdistingue: aut p-
misit curare: aut promisit facere: vt ex p̄dictis
apparet. Bar.

De iureiur. siue voluntario siue necessario rub.

Dictum est. §. de rebus cre. vbi iuriscōsultus
ostendit se de contractibus dictuz. verum quia
in contractibus emergunt litigia et iudicia que
deciduntur per iururandum: ideo hic ponitur
de iureiurando ita dicit glo. C. e. super Rubri.
vel aliter: dicitur est de contractibus sed quia
iureiurando quis dicitur contrabere: ut. j. e. l.
qui iurasse in fi. et. j. de pecu. l. depositi. §. i. ideo
ponit de iureiurando. sed quia iururandum
est triplex: ideo annectit in Rubri. siue volunta-
rio et. C Quero vtrum sint plures alie species
iuramenti: dicit glo. qd sic: et enumerat multas. et
Guil. etiam ponit alias species in Spe. in ti. de
iureiuran. in. iij. li. suo. Bar. ll. doctor.

et c. c. c. c. iij. libro quarto. Bar. consilio incipiente vanucius. Si testis au-
tem dicat se nescire vel qd nō recordatur et postea affirmet an valeat. vi
de pulchre Ro. consilio. c. c. c. c. v.

de. Quid āe
si amicus de
bitoris mei
cuius bona
iussa erāt ca-
pi vel iā erāt
capta roga-
uit vt bona
sibi relaxare
pmitteō mi-
hi soluere
certa die. an
illa elapsa
possit oppo-
nere vt con-
ueniam p̄n-
cipalez vide
Jo. an. in ad-
di. ad spe. in
ti. de renun-
§. i. v. v. v. v.
C Non vi-
tiat. ADDE
Bar. et alios
in. l. stipula-
tio illa. §. si
quis ita. j. d.
verbo. ob. et
in. l. i. in p̄n-
j. de heredi-
isti. per Ly.
in aut. si qd
C. de consti.
pecu. p. Sui.
de cu. Ang.
et moder. i. l.
eū p quo. §.
de in iusuo.
cando. bal. i.
l. si absentis
C. si certum
pe. Et quid
si i libello ta-
lis imperfo-
nalitas esset
vel factu iu-
dicis vide
Bartolum
in. l. compet-
tit. §. in sum-
ma. j. qd vi-
aut clam. per
Bal. in re-
peti. padua-
na et perusi-
na. l. edita.
C. de eden-
do. Alex.
d C De iu-
reirando.
in quantum
Alexan. vi-
cit qd testi nō
creditur iu-
ranti et de-
ponenti de
credulitate
etiam si dice-
ret pro cer-
to credere
nisi addiciat
rationem di-
cti sui per
sensum cor-
poris. adde
qd idem vo-
luit eius con-
silio. lxx. et
lxxij. et c. et c.
xiiij. lib. pri-
mo. Bal. cō-
silio. c. c. c. v.
et c. c. c. c. v.

Primum. Iuramentum dicitur est inductum ad lites finiendas. b. d. C. Quero. hic dicitur maximus: cuius respectu dicitur: respectu transactionis et rei iudicate: quia etiam illa sunt remedia decidendarum litium: tamen non ita magna. Sed in quo consistit ista maioritas iuramenti: videbis. j. l. proxima: que ad huius declarationem est facta. C. Secundo quero: quotuplex est iuramentum de quo tractatur in hoc titu. certe Rubri. ponit tria que ex hac Rubri. colliguntur. Primum est iuramentum conuentionale quod ex conuentione litigantium prestat: ut hic dicitur. l. i. iuramentum. q. ex conuentione. j. e. Aliud est iudiciale quod deferretur a parte parti in iudicio iudice approbare: ut hic in fi. Est tertium iuramentum necessarium quod pertinet ad lites decisionem: et est triplex. primo quando deferretur in defectum probationis: de quo videbis in. l. admonendi. j. e. secundo quando deferretur iuramentum purgationis: ut. l. presenti. C. de his qui ad eccle. confu. et in auc. no. uo iure. C. de pena iudi. qui ma. iudi. tertio est iuramentum quod deferretur pro lite examinanda seu pro re extimanda. de hoc loquitur titu. de in litem iu.

Ex. l. sequenti.
Iuramentum et transactio in quo conueniant et disconueniant item iuramentum et sententia: ibi. Circa. Et an omne iuramentum tollat obligationem naturalem: ibi. Ad vnum. Et an habeat executionem paratam: ibi. Quero vtrum.

Usurandum. Dicitur hic quod iuramentum est species transactionis: et sic transactio est genus. C. Contra: immo est species separata a iuramento: ut vidistis. s. l. proxima. ideo habemus speciales titu. de transac. et de iureiuran. Solum dicitur glo. fateor quod transactio potest accipi pro genere quasi lites decisio: sic loquitur hic. Item pro specie separata a iuramento: sic loquitur contrarium: quod no. quia ex hoc probatur quod transactio est contractus inominatus. nam ille contractus qui habet nomen generis: nec habet aliquod nomen speciale est contractus inominatus: ut no. C. de re. p. mu. super Rubri. dicemus. in. l. iurisgentium. s. i. s. de pac. sed transactio est nomen generis: ut hic. ergo casus est hic quod transactio est contractus inominatus: ut notat glo. no. in. l. siue apud acta. C. de transac. et ibi dixi: licet non allegauerim tibi istam. l. ubi est casus. C. Quero: in quo est ista maior auctoritas iurisurandi: Rubri. quedam est maior auctoritas respectu effectus: et istud prosequitur glo. quedam est maior auctoritas respectu modi inducendi. dicimus enim quod contractus bone fidei quando nudo consensu contrahuntur sunt maioris auctoritatis: ut. l. iurisgentium. in. fi. s. de pac. ita iuramentum facilius inducitur quam transactio: quia non est necesse quod aliquid detur vel retineatur: secus in transactione. C. de transac. l. transactio. Item facilius quam sententia: quia non est necessarius iuris ordo secundum Guil. Circa effectum queritur primo in quo conueniant et in quo disconueniant iuramentum et transactio. dicitur ut in glo. et bene. C. Secundo quero in quo conueniant et disconueniant iuramentum et sententia: et in quo vnus

aliud excedat. dicitur in glo. quam vide. C. Quia liter autem hoc procedat quod vnum excedat aliud dicemus in singulis. l. hic alle. in glo. Ad vnum est tamen aduertendum. dicitur hic quod iuramentum tollit naturalem obligationem. vtrum hoc sit verum in quolibet iuramento. Guil. de cu. dicit quod loquitur hic de iuramento voluntario et iudicali quod habet consensum partium: merito tollit naturalem: secus in necessario delato a iudice in defectum probationis: quod non habet consensum partium quia non tollit naturalem obligationem: sicut nec sententia: ut. l. iulianus. j. de conditione inde. quod mihi placet. C. Quidam tamen dicunt quod ille qui non appellat a sententia videtur consentire: ut. l. ab eo. C. quomodo et quando iudex: et. l. hi qui ad ciuilia. C. de appella. et tantum operatur tacitus consensus quantum expressus: ut. s. titu. i. l. cum quid. ergo et. Rubri. quod ille qui non appellat non consentit tacite: sed lex fingit eum consentire. fictus autem consensus non tollit naturalem obligationem: ut dicta. l. iulianus. ergo et. C. Nota quod cum iuramentum deferretur inest conditio: ut incontinenti iuret. C. Item no. quod quando iuramentum remittitur: habetur perinde: ac si iuratus esset: ut. j. eo. l. non erit. s. sed neq. Quero vtrum iuramentum habeat executionem paratam: sicut sententia: dico quod sic: ut. j. eo. l. sed et si possessori. s. pe. et expressus. j. de re iudi. l. post rem. aliquantulum tamen facit contra. j. eo. l. iurisurandum et ad pecunias. s. fina. sed ibi videbitis: et ideo puto quod si in fine contractus apponeretur ista clausula et post predicta: quia de predictis posset dubitari dictus promissor detulit dicto stipulatori iuramentum: ut si iurauerit se debere recipere quod teneatur qui stipulator statim sibi delato iuramento se debere recipere iurauit: tunc tale instrumentum de iure communi mandaret executioni. et miror quod consuetudo hunc modum non adinuenerit.

Ex. l. sequenti.
In criminalibus an deferatur iuramentum: ibi. Quero vtrum. Et an in causa matrimoniali similiter deferatur iuramentum: ibi. Quero vtrum in causa matrimoniali. Et quid in causa monachationis: ibi. Quero quid. Et an iuramentum calumnie excuset ab expensis. in fi. vide.

It pretor. Iuramento prestito aduersario deferente standus est omnibus quo ad ipsos litigantes: secus quo ad extraneos. hoc dicit vsq. ad. s. iurari. Quero vtrum in criminalibus possit deferri iuramentum. Glo. dicit quod voluntarium vel iudiciale potest in criminalibus deferri: sed iuramentum necessarium in defectum probationis non: ita no. etiam in. l. i. bo. nefidei. C. eo. sed. j. s. questio. l. maritus. Glo. videtur dicere quod in criminalibus non est locus dilationi iuramenti indistincte. Istud quod glo. hic dicit de iuramento necessario in defectum probationis est verum: in eo quod dicit de iuramento voluntario vel iudicali: si quidem deferretur reo ad absolutionem hoc non potest: quia in causis criminalibus quis videtur agere causas fisci et ad fisci utilitatem: vnde non potest deferri iuramentum sicut nec per procuratorem: ut. l. ius iurandum quod ex conuentione. s. fi. j. e. Si vero deferretur actori ad condemnationem rei. Guil. dicit quod non potest deferri: quia in criminalibus requiruntur probationes luce meridiana

C Innoa. tut. adde. tex. in. l. i. s. i. cum glo. i. verbo transactio. gendi. s. de pactis. Bal. in rubri. C. de re. p. mu.

b C Execu. tioi. adde. fulg. idem tenentem hic: et in. l. sed si possessori. s. pe. j. eo. pau. d. ca. l. na. et postea. j. e. et Alex. h. bal. in. l. i. C. eo.

c C Crimina libus. ad. de. vltra ea que hic scripte Alex. est de consilio lxxj. et lxxiij. lib. primo. et consilio. cxxi. ij. volu. et consilio. cclxxv. iij. lib. primo.

a Et bene. ADDE bal. in lect. anti. qua. Ang. 7 Saly. b. an. to. de bu. in. c. si. extra. e. 7 Joan. de. Imo. in. c. mulieri co. ti. d. iuramē to vero ne. cessario de. serēdo i sup. plementum probationis dicit Alex. il. lud non de. ferri in cau. sa matrimo. nij: vt volu. it glo. in. d. .c. mulieri: vt hic p. euz. cui add. bal. consilio. cc. lxxvij. 7 me. lius si. quent. ti incipiente causa matri. mōialis. vbi. post hosti. 7 Jo. an. in. ad. di. ad. hosti. tenet q. est i. arbitrio iu. dicis.

b Calum. / nie. ADDE. glo. in. auē. de iudi. §. oportet col. vj. glo. in. c. finem litib. d. dolo. 7 cō. tu. glo. in. c. in primis. ij. .q. i. vbi ha. betur q. ex. cusat succū. bentes ab ex. pensis. per. spe. in. ti. de. expē. §. nūc. de expensis. 7 per Alex. hic. cui add. Bal. cōsilio. lxxvij. inci. piēte verba libelli: 7 ibi. an iuramen. tum excuset ab expen. fa. ctis in cau. sa appella. / tionis.

c Eo mo. do. 7 is di. cunt Sui. d. cu. Albr. d. rosa. 7 Bal. i. lec. antiqua q. si detuli vt iurares p. caput tuum 7 iurasti per deum: nō va. let iuramen. tum: quia re. sponsio non. fuit consona. interrogatiōi iuxta. l. i. §. si. quis simpli. citer. §. d. ver. ob. si tamen. detuli vt iu.

na clariores. Ja. de bu. dicit contra: quia si reus defert actori ipse videtur confiteri in casu quo actor iurauerit: vt. j. eo. l. qui iurasse. in fi. sed cō. fessio est probatio luce clarior: ergo 7 c. hoc per. fectius dixi in. l. maritus. de questio. ¶ Quero. vtrum in causa matrimoniali possit deferri iura. mentuz. glo. videtur dicere q. sic: quia tale iura. mentum sicut sententia diffinitiva potest retra. ctari postea si reperitur veritas q. sit maritus: vt extra de re iudi. c. lator. 7 ibi vide per cano. nistas. Dicebat tamen Ja. bu. 7 bene iudicio. meo. aut iuramentum defertur actori: ut volo esse tua vxor si iuraueris: 7 tunc valet quasi de nouo tunc contrahatur matrimoniu. nunc enī. consentimus inuicem: licz sub conditione que. conditio non impedit matrimoniu. contrahi: vt in toto ti. extra de cō. ap. aut defertur reo ad. dissoluendum matrimoniu. 7 tūc nō possit: ga. non est in partium potestate. ¶ Quero quid in. causa monachationis. glo. dicit q. nō potest de. ferri iuramentum: qd est verum si defertur ei q. dicit se non monachum. sed si defertur ei qui. alium ad se trahit in monachum posset vale. re vt videatur de nouo profiteri: vt modo dixi. i causa matrimoniali. ad predicta facit quod. no. C. de transac. l. si. ¶ Venio ad versi. sed an. iusurandum. glo. op. de. l. si seruus cum se. j. e. So. vt i. glo. C. Op. de. l. i. §. si. j. de carbo. edic. So. dic vt in glo. C. Tex. illum in versi. prode. rit 7 c. inducit Guil. ad questionem. vtrum iura. mentum calumnie^b excuset ab expensis. d. quo. per doc. in auē. generaliter. C. de epis. 7 de. z. in. l. properandum. §. sin autem reus. C. de iudi. dixi plenissime in. l. i. §. i. j. ad turpil. Bar.

Ex. §. sequenti.
C Jurare non licet iudeis per euangelia nec per christū. nec iuranti per machometū: vel ca. pillos christi: vel viscera: vel alio modo probi. bito est danda fides.

Jurari. Jurari debet eo mō. quo defer. tur: dum tamen sit modus lici. tus: 7 postquaz est iuratum habetur pro vero. h. d. cuz. l. se. vsqz ad. §. si. C. Op. de ver. diuus. ad ver. sed 7 si quis. So. prout in versi. diuus ē. littera non tunc concordat prout deest tunc est. contrarium. So. q. in versi. diuus loquitur de. superstitione propria publice non improbata: vt de iudeis^b qui iurant per deum eorum: nec es. set eis deferendū iuramentū ad sancta dei euā. gelia cuz i euangelio ipsi non credant: nec per. iesum christum: cū in eo ipsi non credant. Sub. dit glo. d. saraceno. certe illa ē religio apud nos. publice improbata. vnde si quis iurauerit per. machometum illi iuramento non est standum. Idem puto si quis iurauerit alio modo probi. bito: vt per capillos dei vel per viscera dei: 7 si. milia: quia ista sunt publice improbata: ut i auē. vt non luxu. contra naturam. §. i.

n **On erit.**
Ex. §. sequenti.

C Reus potest petere dilationem ad delibera. dum quid iurare velit non ad iurandum. ideo. cautela est q. reus statim iuramentum acceptet. ne petendo dilationē ad iurandū actor peni. teat. Et antequā iuramentum sit receptum po. test deferens penitere 7 ex causa superueniēti: ibi. Ad fm. Item iuramentū delatum simplici. ter intelligitur delatum fm morem iudicioruz. vide in fi.

Si neqz. Juramenti delatio intelli. gitur vt icōtinenti iuretur. vel remittatur: sed si obmittatur pro non dela. to habetur: 7 remittere ē volenti iurare iuramē. ti gratiam facere. h. d. cum. l. se. C. No. q. cum. iuramentum defertur inest conditio vt incon. tinenti iuretur. C. No. q. quando iuramentuz. remittitur habetur perinde ac si iuratum esset. ¶ Ad primum op. j. e. l. iusurandum 7 ad pe. cunias. §. i. Rū. q. dixi debere iurari incontinē. ti: subaudi vel iuramentū recipere. sufficit enī. q. statim ipse dicat se velle iurare: 7 ex causa po. test petere dilationem ad deliberandū quid iu. rer: vt. l. contraria. Sit ergo cautus q. nō dicat. reus: ego volo deliberare: vtrum velim iurare. vel nō: tūc enī actor pōt penitere: imo nō vale. ret iuramentū ex interuallo: nisi de nouo defe. ratur. sed si reus statim recipit iuramentū 7 di. cit se paratuz iurare: sed vult deliberare quid iu. rer: istud potest fieri: vt. l. contraria. tene menti. ¶ Ad secundū op. q. delationem pōt actor re. uocare: nec habetur pro remissa: vt. l. si quis ius. iurandū. C. e. So. dicunt quidā inspicienda eē. verba utrū sint uerba remittentis: an uerba pe. nitentis. Vel uerius antequāz iuramentū sit re. ceptū: pōt deferens indistincte penitere: ut pro. batur hac. l. 7 in. l. si qs iusuradū. C. e. postquā. nō iuramentū ē receptū nō ē locus penitentis: s. habetur p. remisso: ut hic: ita no. j. e. l. mani. feste: 7 uidef. tex. in. l. si nō fuerit. j. eo. possemus. tū dicef. q. ex cā anteqz iures pōt penitere: puta. si tēpore quo deferebatur nō habebat p. batio. nes que superuenerūt anteqz iures: certe locus. erit penitentis: ut. d. l. si quis iusurandum. sicu. ti enī ex cā nō cogit quis iurare uel referre: ut. uidebitis in. d. l. manifeste: ita ex cā pōt quis pe. nitere. ¶ Quero quando defertur iuramentuz. simpliciter: nec dicif. q. iures per deū uel per ca. put tuū uel qualiter: quomodo debet intelligi. delatio: Rū. h. z. morē iudicioruz: ut. l. iij. in. fi. j. d. testi. 7. l. ij. §. p. de iura. calū. facit de edil. edic. l. q. si nolit. §. si affidua. cū si.

It pretor. Ex iuramēto ori. tur exceptio reo. 7 eius successoris: etiā in rē. que exceptio. ipedit p. testationē: nisi requirat altiorē indagi. nē. h. d. cū pncipio. l. nā 7 postea. C. No. q. ap. pellatione rei p. tinef. pars. C. No. q. ius excipie. di trāsit ad singularē successorē: qd qdā hic tra. ctauit de quo per Dy. in. l. fluminū. §. ad iij. §. de. dā. infec. plenissime dixi. in. l. si tertius. §. si. prius de aqua plu. ar. 7 plenius per Dy. in. c. si. qs in ius. dere. iur. l. vj.

Ex. l. sequenti.
C Ista sba actionē nō dabo uel actio nō def. nō iducūt ut actio ipso iure tollat sed ope exce. ptiois: 7 hoc in ciuilib. in criminalibus nō ipso. iure: ibi. So. dico. Et exceptio iurifurandi rei. iudicate 7 trāfactiois ipedit litis p. testatōez: ibi. So. sp. ale. Et in criminalibus ois exceptio per. quā factū ipz reddif. ipunibile pōt opponi an. li. tem contestatam: ibi. Dicit tū. Et ois exceptio. per quam concluditur ipso iure actionem non. competere impedit litis cōtesta. nisi requireret. altiorez indaginem.

Am 7 postea. No. q. ex. ceptio iurif. iurandi ipedit p. testationē litis siue pro. cessum: quod apparet: qa dicit denegat actio. agere enī est litem contestari: ut. l. amplius nō.

rare per pe. trem: tu iu. rasti per fili. um: valet iu. ramentuz iu. xta no. i. epi. stola iter cla. ras de sum. ma tri. 7 hie. Alex. cui in. quantum di. cit q. iuramē. ta que prestā. tur ex forma. iurio vel sta. tutorum de. bent prestari. super sacro. sanctis euan. gelijs nō su. per alia scri. ptura: vt p. glo. in. cle. i. in verbo ta. cta de here. ticis. adde vi. dendū Bal. cōsilio. vij. .iij. volu. ali. as. ij.

d C. Iudicis. iquantū Ale. ran. allegat. Pau. d. ca. consilio. lxx. xvij. incipie. te vifa qua. dam scriptu. ra. vbi ipse. pau. videtur. tenere q. iu. dei nō ligēf. cōstitutioib. disponētib. de iuramen. tis. vide tu. Ange. consi. lio. xxij. vbi. videtur te. nere contra. rium.

e C. Mores. ADDE bal. i. lec. anti. qua. Ful. Pau. de ca. 7 Ale. ran. s. l. pro. xima.

a Non da
bo. ADDE
ultra Alex.
hic Pau. d
ca. consilio.
cxliij.
b Dico et.
ADDE q
hoc dictum
Bar. sequit
exple pau. d
ca. consilio.
cxci. incipie
te ante q. in
fi. p. h. i. z. hic
i. additioe z
seq. Jo. an.
i. additioe
hic allegata
per Alex.
c Altioze.
sed qd si no
bz altioze i.
dagine an iu
der possit re
seruare post
lit. p. testata
Bal. dicit q
no i. i. i. xv
ij. col. C. q
accu. no po.
q. si pot mu
tare ordine
datu a iure:
vt in c. exhi
bita ef. de iu
di. l. Jaco.
bu. videat q
sentire in. l.
ij. s. q. satis
da. cog. fm
eu. Itz ad
de q. sicut
q. q. ipedit
p. cessum su
per actione.
ita replicato
sup exceptio
ne vt no. in
l. fi. s. sed si
stipulator. s.
de eo p. que
factum erit.
pau. de ca. h
in additio.
d C. p. do
bari. AD
DE. Bald.
ide tenentz
i. l. ij. s. co.
z cu bal. tra
fit Ro. in. l.
no erit. s. e.
in. s. si neg
p. hoc Alex.
allegat glo.
in. l. fi. vnus
s. pactus. s.
de pactis: q
dicit q. ille
q. se fundat
ex stipulatio
ne dz proba
re q. p. esse
rit interroga
tio z secuta
fuerit rñsio
limitado ni
si i. scriptura
cotineref. s.
interrogatio
ne z rñsione
quia tuc est

peti. j. rez ra. ha. cum ergo denegatur actio de
negatur litis contestatio. **C**Secundo no. q. si
exceptio q. solet impedire litis p. testatione habet
altiore indagine no. ipedit p. cessum: siue p. testa
tionē. s. p. cedif ad p. testationē reseruata ceptio
ne in p. cessu cause: vt hic fm p. mu. intellectū glo.
z bonū. facit. j. ad trebel. l. ille a quo. s. si d. testa
mēto. z ad exhi. l. iij. s. ibidez. **C**Tertio no. q.
ex iureiurādo oritur exceptio: vt hic z. j. proxi.
s. **C**Op. ad istud vltimū: z vt q. iusurandum
actionē tollat ipso iure: qa. verba edicti dicunt
actionē no. dabo: vt. s. l. px. **C**So. dico q. hec
verba actionē no. dabo: vel actio no. def. z simi
lia no. inducunt: vt actio ipso iure tollatur: sed
ope exceptionis: vt hic. z. j. ad trebel. l. i. s. i. z
j. ad vell. l. iij. s. i. qd. est notandū multū p. pter
statuta: z hoc vey in ciuilibus. in criminalibus
vero ista s. ba. important vt ipso iure actio no. cō
petat: vt. l. itē apud. s. qd. ait p. tor. j. de iniurijs
ar. i. l. si tibi. s. qd. a. z. l. si vnus. s. pactus. s. si. s. z
si pactum. s. de pac. z hoc tenuit Ja. de are. in
quadā sua disputatione qd. ē no. **C**Op. ad pri
mū: z vt q. hec exceptio no. impediāt p. testatio
ne: sicut cetera peremptorie: vt. l. peremptoriaf
. C. sen. rescin. no. posse. **C**So. sp. ale. ē in istis tri
bus exceptionibus rei iudicate transactionis z
iurisiurandi: vt. l. eleganter. s. si qd. post. j. d. cō
di. inde. z extra de lit. cō. c. i. li. vj. **Rō:** quia iste
exceptiones sunt inducte cā finiendaz litium:
vt. s. e. ti. l. i. z. C. de transac. l. fratris z. j. de re iu
di. l. i. z. istud est satis bene dictū. **P**ossūm^o et
i hac exceptione iurisiurandi assignare aliā ra
tionē: qa. verba edicti dicūt actionē no. dabo: z
sic directo tendunt ad impediendū p. ncipium
iudicij: secus si s. ba. l. respicerent finem sui effe
ctū cause: vt videmus in edicto de pac. dixit. n.
pretor pacta seruabo: z no. dixit actionē no. da
bo: z sic effectū cause respexit no. modū vel cāz
seu principū agendi. vñ no. impedit litis conte
stationē: z sic possūmus dicere vbi cunq. l. loq
tur sic q. no. def. actio vel no. detur petitio: hoc
casu p. testatioez ipediāt. ita intelligat. j. ad vell.
l. ij. in p. n. ad mace. l. i. facit optime. l. si vnus. C.
de his q. ad ecclē. confu. z hoc vñ esse de mente
Euil. de cu. z Ja. bu. **C**Dicit tñ Ja. de are. i. di
sputatione illa de qua. s. feci mentionē: q. in cri
minalibus oīs exceptio p. quā factū ipsum red
dit impunibile pōt opponi añ lit. pte. vt. d. l. si
seruus. C. de his qui ad ecclē. cōfu. z. l. itē apud
s. qd. ait d. iniurijs: z. l. si maritus. s. prescriptio
nes. de adulte. qd. puto uey: tenendo illud qd
s. dixi q. tollitur actio vel accusatio p. maleficio
ipso iure. **D**ico etiā^o vltra q. oīs exceptio p. quā
p. cludif actionē no. competere ipso iure: vt exce
ptio solutionis acceptilationis z similiū impe
dit lit. cō. cū enim dicat lex sine actione nemo ex
perif. l. si pupilli. s. videamus. s. de neg. ge. ap
paret q. ista exceptio tu no. habes actionē hz i
pedire ne experiaris: z ne agas ut hac. l. z ex p.
cedentibus apparet. **I**te qa. ista est exceptio rei
finite: ut. l. cuz querebat. s. si. proinde el. ij. j. iu
di. sol. hoc et mō possit intelligi. l. si quidē. C. d.
excep. z hoc uerū nisi altioze^o indagine requi
reret: tunc enim reseruaf post litis pte. vt hic. ij.
Rñ. z vt p. bari. in. d. l. si quidē. huic dicto vt et
assentire Ja. de are. in dicta disputatiōe. **A**d se
cundū op. exceptio iurisiurandi impedit conte
stationē: ut. l. eleganter. s. si quis post. j. de cō
di. inde. sed hic d. p. trarium quare male. **Sol.**
hoc iō: quia requirit altiore^o indagine. ista ē s. ba
so. quā glo. ponit. z Ja. de are. tenet. ut. s. vidi

stis. Alij exponunt aliter qd. hic dicit exceptioni
. i. replicationi qd. nil est dictū nam qñ de iureiu
rando dubitat: ille cōtra quē exceptio iurisiurā
di opponitur nihil replicat: sed soluz exceptio
ne negat: tene ergo primā notabilē z verā. bar.
Ex. s. sequenti.
C Nō sufficit probare iuratum esse: uel remis
sum nisi probetur iuramentum delatum z icon
tinenti postea iuratum.
Iureiurando. Ex iureiurando
oritur actio z ex
ceptio: z habet p. ueritate. hoc dicit. **C**Prio q.
ro: vñ oriat actio hec ex iureiurādo: cū i edicto
nil dicat de actione: sed de exceptione. **Rñ**deo
credendū est q. plura erant verba in edicto ex
quibus apparebat pretorē dare actionē ex iure
iurando: iō nostri auctores posuerūt hāc actio
nē iurisiurandi iter pretorias. ita fecit Jo. in ar
bore. z Rofre. in libellis. **C**Quero que est ista
actio. dic ut in glo. **C**Quero qñ agit ex iureiu
rando: an sufficiat hoc solū p. bari. s. iuratu esse
uel remissum. **T**ex. uidet hic uelle q. sic: supple
q. dz p. bari^o iuramentū delatu: ut. s. e. l. iij. i. p. n.
z incōtinēti postea iuratu: ut. l. nō erit i. fi. s. eo.
CQuando ualeat snia contra sniam hic uide.
Sed si damnetur. Snia ua
let post
iuramentum: et si sit cōtraria. h. d. **C**Op. q. si
ualet snia cōtra sniam. C. qñ puo. nō ē ne. l. i. er
go nec cōtra iuramentū cū sit maioris auctori
tatis: ut. s. e. l. ij. **S**o. i snia superat iuramentū: ut
no. in. l. ij. s. eo. **C**Pro intellectu huius. s. de
bemus uidere qualiter snia nō ualeat contra sen
tentiam. quidam dñt q. si prima fuit absoluto
ria. secunda cōdēnatoria: tunc nō ualeat secun
da: ut. d. l. i. C. qñ puoca. nō est ne. **S**ed ecōtra
bene ualeret secunda absolutoria fauore libera
tionis. ar. l. eius qui. s. quas uero. s. t. i. z. l. ari
nus. de ac. z obli. z quia imputet sibi actor qui
habebat sniam cōdēnatoriam: si postea de no
uo egit z succubuit: que rō cessat i reo in cuius
potestate non erat agere. **E**go dixi z dico q. si
iā est lata snia: z itez ferat alia ex nouo^o p. cessu
indistincte ualeat secunda: siue secunda noceat
reo siue actori: imputet enim sibi reus: si ex pri
ma sententia nō opposuit exceptionē rei iudi
cate: uel etiaz actor sibi iputet si de nouo egit.
istud p. bas expresse in. l. diobus: z qd. ibi no. j.
de excep. rei iudi. z qd. no. i. l. i. C. si plu. una sen
tētia. expressus extra de re iudi. c. inter monaste
rium si bñ aduertat z illa littera nō calumnief.
sed si post primā sniam daret alia snia ex eisdē
actis: tunc esset nulla indistincte siue cōcordet
cū prima siue discordet siue p. reo siue p. acto
re faciat. ratio: quia lata sententia est perempta
instantia: z peremptum est illud litigium adeo
q. iudicis officiū nō habet facere aliquid plus
in illo litigio: ut. l. terminato. C. de fruc. z li. ex
pen. z. l. i. z. l. iudex. j. de re iudi. vñ cum postea
datur sententia secunda: datur sine instantia z
sine p. testatione: z sic merito ē nulla. ita loquit.
l. i. C. qñ puo. nō est ne. z hoc in sententia. **S**ed
in iureiurādo est secus: quia postq. est iuratum
tunc ex eadē instantia post iuramentū potest p.
ueniri ad diffinitiuā sniam siue diffinitiuā snia
p. cordet cū iuramento: ut. l. iusuran. z ad pecu
nias. j. e. siue discordet ut hic. **Rō:** quia iuramē
tū nō tēdit ad hoc ut finiat instantia: s. ad hoc
ut finiat p. batio z s. iuramentū def. snia: ut. d. l.
iusurā. z ad pecunias. j. e. **Ex. s. sequenti.**
CIuramentum an perpetuet actionem.

presumēduz
q. incontinē
ti fuerit re
sponduz p. s.
si scriptum.
insti. de inu
ti. slip. z co
dem modo
debere dici
in iuramen
to. z per hoc
allegat etiā
Jo. an. in ad
ditione ad
spe. in ti. de
teste. s. sequi
tur super d.
z no. vbi vo
lunt q. si in
actis appa
ret scriptuz
q. p. sente iu
dice z parti
b^o testis fuit
iuratus q. p.
sumant om
nia solenni
ter acta vt
latius hic p.
euz: cui etiā
ad d. quo ad
illd q. dic al
legati stipula
tioez z bal.
consilio. l. iij.
li. i. z ad no.
per Jo. an.
addē etiā q.
si notari^o di
ceret iuratu
esse fm mo
rez per hoc
nō p. sumif
iudicis pre
sentia: s. alia
p. sumatur
vt uoluit ol
dra. consilio
cccxxii. inci
piente circa
primum.
e C. Nouo.
Alex. dic q.
magis cōis
opi. est p. tra
Bar. i. d. c.
inter mona
steriuz: quia
etiam si sit la
ta sententia
secunda i no
ua instantia
nō ualebit:
vt hic p. cū:
cui adde q.
Bal. cōsilio
cxviii. inci
piente p. po
nitur: dic q.
ex nouo du
bio orto uo
lebit secūda
sententia cō
tra primam.

Si is qui. Juramentum habet vim contestationis et actiones perpetuat. h. d. **Querit** glo. quid si fuerit iuratum super actione de dolo. Rūdeo nō ppetuat iuramento quia nec contestatione: ut. l. si. C. de dolo. Et breuiter hec ē regula q̄ omnes actiones que perpetuantur lit. con. perpetuā iuramento. alie non. fateor tamen q̄ iuramentum h̄ vim sententię: ut. j. l. sed et si possessori i. h. j. e. ideo ex eo iuramento oritur actio que est perpetua: sicut ex snia: non tamen perpetuat p̄ maz que nō perpetuaret lit. cō. **Quero** utz hoc habeat locum in omni iuramento. Guil. dicit q̄ solum habet locum in iuramento iudicia li. allegat in auct. de testi. §. pe. et si. qui nihil faciunt. Ja. bu. dicit indistincte habere locū in quo libet iuramento: nō enim dicitur hic q̄ iuramentum sit lit. con. sed q̄ habet vim cōtestationis. ergo et. Preterea hic loquitur generaliter. ergo et. quod est multum vtile scire: vt si quis in si. instrumenti faceret sibi deferri iuramentum: vt dixi. §. e. l. ij. perpetuaret sibi hanc actionem per hanc. l.

Ex §. sequenti.

AN excipi possit restitu. in inte. non habita per priuilegiatum: ibi. Ego dico. Et minor nō restituitur aduersus iuramentum eo ipso q̄ detulit: nisi doceat se habere testes uel probationes. similiter nō restituitur si nō appellauit: vel allegationes ommissit: nisi doceat se h̄re aliqd̄ propter qd̄ i. causa appellationis obtinisset: et allegationes habere: ibi. **Quero**.

Si minor. Iste §. est no. multum et magistralis. hoc dicit. Quando alicui per iudicis officium subuenitur ad aliquid restituendum potest illo uti excipiendo et replicando eodem tamen modo: et infra eadem tempora infra que poterat agendo hoc dicit. et est difficilis. **Diuiditur**: primo ponit vnum dictum. secundo illud limitat et declarat circa modum ex quo apparet practica. tertio illud limitat circa tempora. secunda ibi. ego autē. tertia ibi. preterea. **Op.** q̄ minori propter lesionē nō datur exceptio: nisi prius restituitur: vt. l. nec nō. §. exemplo. §. ex qui. cau. ma. et j. de excep. l. exceptiones. la. ij. i. h. hic dicitur simpliciter replicari. ergo male. glo. fatetur contrarium dicens replicari non posse: nisi restitutione prehabita: et hoc uidetur sentire iurisconsultus in vers. ego autem in sine ibi. in integrum restituere. **Ego** dico glo. bene dicere: tamē ista materia potest practicari duobus modis. primo modo q̄ in integrum restitutio petatur per modum cuiusdam reconuentionis: vel vt verius loquar per modum cuiusdam petitionis principaliter intentate. non est enīz proprie reconuentionis: quia istud iudicium est preiudiciale ad primum ideo non possunt simul tractari secunduz q̄ exigit natura reconuentionis vt. l. i. j. que sen. sine appel. rescin. et no. in. l. qui prior. §. de iudi. et in auct. et consequenter. C. de sen. licet glo. hanc appellet reconuentionem in simili in. l. papinianus. §. si filius. in si. glo. §. de inoffi. testa. et isto casu supersedetur in primo iudicio opposita replicatione: quia pendet causa preiudicialis ad exceptionem: et in isto iudicio ordinariē procedetur et coram competenti iudice. secundo modo potest practicari vt in eodem iudicio per modum contradictionis petatur ista restitutio: et conditionaliter petatur: vt

habita restitutione imponatur silentium super exceptione. isti duo modi colliguntur i dicta. l. papinianus. §. si filius. et hoc vult dicere tex. hic in si. ibi preterea exceptio ista siue cognitio. Exceptio quando per modum contradictionis opponitur in eodem iudicio. Cognitio quando iudicio officium principaliter imploratur. hoc etiam modo potest intelligi. l. si preteritus. j. de bo. pos. cōtra ta. et in hoc secundo modo quando per modum contradictionis proponitur: ut puto non erit lis contestanda super hac contradictione: sed sufficit contestatio facta super principali causa: cum in totum sit vnum iudicium: nec requireretur iuramentum calumnie et similia: sed modus probandi debet esse idem: et infra eadem tempora: vt hic vides in tex. puto etiam q̄ idem debeat esse iudex super ista contradictione qui esset si dicta restitutio principaliter peteretur: vnde si causa principalis ageretur coram iudice quodam pedaneo qui nō posset contra delationem iuramenti etiaz principaliter restituere minorem. forte: quia iuramentum erat delatum coram maiori iudice: et coram maiori iudice deberet illa contradictio cognosci et terminari: et hoc est quod dicit tex. ipsum preteritum debere cognoscere et. quasi dicat coram suo iudice: cum non posset hoc quilibet iudex. modo habes vnum bonum notabile. **Op.** secundo. ego video q̄ exceptio doli competit etiā nō intentata actione de dolo. Itz exceptio metus ut infra de doli exceptione. l. i. et ij. §. qd̄ metus causa. l. metum. §. sed quod pretor. tamen ille actiones dantur ad restituendum sicut hic restitutio: quare ergo aliud requiritur hic q̄ ibi: Rū. quandoqz pretor dat actionem ex aliquo facto: tunc ex eodem facto dat exceptionem etiam nulla actione intentata: vt in cōtrariis: et j. proximo. §. quandoqz non dat actionem: sed subuenit per officium iudicis: tunc exceptio nō competit: nisi officio iudicis intentato principaliter vel per modum contradictionis: ut hic et in dicta. l. papinianus. §. si filius. de inoffi. testa. **Querela** enim non est actio nec est accusatio. sed magis dicitur quoddam officium iudicis: vt no. in. l. posthumus. §. si quis ex his eorum. Idem in bonorum possessione contra tabulas que similiter per officium iudicis petitur vt dicta. l. si preteritus. j. de bono. pos. cōtra tabu. **Contra** hoc op. quando sententia est lata preteritis falsorum instrumentorum datur officium iudicis per quod petitur restitutio: vt. l. diuus. j. de re iudi. et l. ij. C. si ex fals. instru. tamen reperio q̄ si agatur ex tali sententia potest excipi perpetuo: etiam non petita restitutio: vt extra de excep. c. cum venerabili. **Respon** deo et hic aduerte. dico q̄ quandoqz ex sententia lata ex falsis instrumentis datur in integrum restitutio: ut quis in statum pristinum reponatur vt sententietur: prout sententari debet si sententia lata non esset: vt dicta. l. diuus et ad hunc finem non posset opponi exceptio: nisi restitutione prehabita: sed eo ipso q̄ sententia lata est ex falsis instrumentis competit mihi actio de dolo vel in factum contra te ad interesse. §. de dolo. l. et eleganter. §. pe. et eodem modo mihi competit exceptio contra te que est perpetua: vt dicto. c. cum venerabili. **Op.** et v̄ q̄ ea que sunt annalia ad agendū sunt ppetua ad excipiendum: vt. l. pure in si. j. de doli. exce. et. C. §. excep. l. lz. **So.** dicit glo. hec est replicatio que ē

Perpetuaret. Alex. transi. cū opi. Bar. cū quo dicit q̄ trāscit ang. et Sal. hic. Imo. i. l. naturaliter. j. d̄ v̄sup. tu dic q̄ Bal. consilio. cc. cxx. incipit te qd̄az scriptura li. ij. dicit q̄ nullo iure cauetur q̄ iuramentuz ppetuet obliigationes vltra suā naturam datam a. l. alias frustra interruptio precriptionum essent introducte.

temporalis: sicut actio. ut. j. de pecu. l. questus. §. in dolo. ista non est bona: quia idem est in exceptione: ut. l. exceptiones. la. ij. in fi. j. de excep. Solue ergo quod id quod dicitur quod exceptio est perpetua verum est: sed hic non tollitur exceptio tunc postquam est nata: sed eius natiuitas impedit si negligit petere restitutionem. **C**ontr. dicitur hic quod debet se probare minor: et lesus. **C**ontra. C. si aduer. cre. l. i. et de pdijs mi. l. si. pdiu. So. ut i. glosa. **¶** Quero quomodo probabit se lesus in delatione iuramenti. **R**es. si probet se habere testes vel alias probationes: ut. l. tutor. j. eo. et ex hoc mirabili tex. sic intel lecto p. glo. hēs exp̄ssū q̄ minor q̄ non appella uit nō ē lesus eo ip̄o q̄ nō appellauit: nisi doceat se habere aliqd̄ p̄pter qd̄ in cā appellationis deberet v̄cere. **C**ontra hoc tñ facit. s. de minor. l. si minor. xv. anis filiosa. §. i. et qd̄ ibi no. So. an latam sniam: si minor renūciaret appellatiōi eo ip̄o q̄ renūciat decipit: q̄a possibile ē sniam in iustam seq̄: et sic cōstat eū statiz decipi: s̄ postq̄ ē lata snia non constat ip̄m statim decipi: nisi appareat ip̄z fouere iustā cāz. tex. ē hic. **I**tem p. hoc hēs q̄ si minor infra terminū nō pbauit nō statiz tāq̄ lesus d̄z restitui ad terminuz: nisi oñdat se h̄re probationē: vt hic. **C** Et eodez mō si minor petit se restitui ad allegationē obmissā non restituetur: nisi doceat se illā allegationē habere: ita intelligitur. l. minor. xv. annorū obmissā s. de minor. et qd̄ no. p. Inno. i. c. auditis. et c. coram felicis. ex de in inte. resti. fiet tñ in isto iudicio quo q̄rit an minor sit lesus facilior pbatio: an habeat pbationē uel nō: sufficit enī q̄ ostendat iudici p̄sūptiue q̄ minor potuisset pbare. ar. l. in lege aquilia si delerū. s. ad. l. aquil. et iste probatiōes q̄ sunt hic non facerēt plenā fidē in cā p̄ncipali: ut i. c. venies. el. ij. ex de testi. **C** Al timo iste. §. v̄ contra glo. in. l. ij. in fi. s. eo. vbi dicitur q̄ minor nō restituit aduersus iuramentū. So. cōtra iuramentū p̄stitū a se: nemo restituit: vt in auē. sacramenta puberū. C. si aduer. v̄di. ita loquit glo. in. l. ij. in fi. s. eo. sed contra iuramentuz delatuz alteri bene restituit minor: vt hic: et ita tenet Inno. ex. eo. c. i. al. ij. Bartolus.

Sed et si quis. Lui cōtra iuramentum subuenit per actionem: subuenit etiā p̄ exceptionē et replica tionē. h. d. **C**ontr. q̄ imo p̄us debet agere acti one in factuz ex illo edicto de his q̄ in fraudem creditorū: et sic restitui: ut. s. proximo. §. So. vt ibi dixi.

Iuramentum Juramentuz procu ratoris vel defenso ris p̄dest dño ad exceptionē: et etiā ad actionez b. d. **C**ontr. q̄ dixi in sumario et c. **C**ontr. de. l. nō solū. §. qui alieno. s. de procura. So. dicunt qd̄ q̄ hic acquirat dño. i. ad ei⁹ vtilitatem. non q̄ dñs possit agere. uel uerius dicit glo. in iudicio dño queritur utilis etiā sine cessione: ita loquitur hic. directa nō nō querit dño: et ita loquit. l. contraria. et s̄ hoc ista. l. nō haberet locum: nisi in iuramento iudiciali. Sed possemus etiā dicere q̄ loquat in oī iuramento: q̄a omne iuramentū h̄z v̄z l̄tis p̄statiōis: ut. s. ea. l. §. si is q̄. Ad l. contraria. **R**es. q̄ iō dñs nō poterat agere: q̄a ibi erat dubiū de mādato: secus si erat certum de ip̄o mandato: ita loquitur hic. precedens tamen solutio ē tutior.

Ex. §. sequenti.

Contr. ex iuramento iudiciali oriat actio: et qd̄ ex voluntario: vel necessario: ibi. Ex hoc. §. Et an actio oriens ex iuramento litis decisiuo sit natia

uel datia: ibi. Quero. Et an ex snia oriat actio i factum: ibi. Ultimo.

Si petitor In reali actione iuramentuz actori parat actionē: reo exceptionem: et si iurauerit rem suam esse et actionem. Idē in personali uel mixta. b. d. vsqz ad. l. si duo patroni. legā tñ p̄ partes. **C**ontr. pro declaratiōe l̄re. Quero q̄ actio def actoris Glo. dicit i factū: et probat. j. l. p̄xi. n̄. proinde. **C**ontra hoc op. et videt q̄ competat publiciana: ut. s. d̄ publ. l. eū qui. §. petenti. So. aut ego nitor ex iuramento tñ: et loquitur hic: aut ex iuramento et traditione: et ita loquitur. l. cōtraria ita dicit glo. **C**ontr. extra glo. op. q̄a ille q̄ sic tradit rē tardit eā vt accipietis: et sic: si tradēs ē dñs non transfert dominū: ut. l. iij. §. subtilius. j. de condi. ob cām. ergo si nō ē dñs nō trāffert vsu capiendī cōditionē: nec publicianā: ut. j. de cōtrahen. emp. l. clauib⁹. et. l. euz qui i p̄n. s. de publi. So. sm op. quaz tenemus ē sp̄ale ibi fauore rei iudicate: vt no. insti. de offi. iudi. i. fi. et de publi. l. sunt et alie. et. l. i. et. l. pomponius. §. si iussu de acq. pos. et ibi plene dixi: s̄ quidam ultramōtani contra. **¶** Ex hoc. §. glo. fundat duas opi. prima ē q̄ ex quolibet iuramento orit actio: et po stea ex snia orit alia actio: et sic erūt due actiōes. **P**la. tñ dicebat q̄ ex necerio: uel iudiciali si orit actio: sed solū ex uoluntario. ita dicit glo. hic. et. C. e. l. i. et ibi **P**e. vt **E**y. refert tenebat opi. **P**la. **I**a. bu. videbat idem dicere. mibi v̄ q̄ ex iuramento voluntario: uel et iudiciali q̄rat actio: ex necessario nō nō: et sic pro parte teneo glo. pro parte. **P**la. probō quādo quis defert iuramentum videt cōtrahere: et cōfiteri se debitorez illo iurante: vt. j. eo. l. qui iurasse i fi. et. l. depositi. §. i. j. de pecu. sed ex cōfessiōe orit actio: ut. l. certū in fi. j. de cōfes. ergo et c. **P**reterea hoc p̄bo per §. i. s. e. l. vbi d̄ q̄ soluz orit actio q̄ iuramentum est delatū uel remissū a tpe referendo illū: §. ad verba edicti q̄ intelligunt etiā de iudiciali: et pbat hic. loquit enim possessore deferēte nō dicit de iudice: et sic nō h̄z locum in necessario. **I**tem nō distinguit vtrum possessor deferat in iudicio uel ex imo magis uidet innuere i iudicio delatum ex eo q̄ dicit petitor: et sic inuit litē cōtestatam eē: ut. j. rē ra. ha. l. amplius nō peti. v̄i ex iudiciali orit actio. ex necessario nō: q̄a hoc lege nō reperit. **P**reterea actus nō debēt opari ultra intentionem agentis: vt. s. ti. i. l. nō ois. s̄ iudex defert iuramentū necessarium in defectū pbationis. ergo illud iuramentū valet ad pficiendā pbationē: non ad obligandū partem: ut l. admonendi. j. eo. **I**uramentū nō uoluntarium uel ex iudiciali defert ad obligandū partes: vt s. dixi. **¶** Quero vtrum ista actio sit datia uel natia: et v̄ q̄ datia: q̄a tex. dicit hic dabit actio. et. j. e. l. p̄xima. dicit actionē dandā. **I**n contrarium v̄ q̄ sit natia ex quasi cōtractu prece denti. vt. j. e. l. qui iurasse. §. fi. So. p̄t pbabili ter dici q̄ q̄ iuramentū defert in reali q̄ tunc sit datia: q̄a nō presupponit obligatio: ita loquitur hic: sed q̄ defert i personali: tunc sit natia ut. j. e. q̄ iurasse. **¶** Ultimo glo. pbat ex hac. l. q̄ ex sententia orit actio in factum in actione in rem cum iudicat rem esse meam: sicut dicit i fi. **C**ontr. ista glo. duo supponit. p̄mo q̄ ex snia dat actio i factū. **C**ontr. Altramōtani cōtra: q̄a imo uo cat actio iudicati de quo per **E**y. C. e. l. actori. **I**tem supponit aliud. s. q̄ in actiōe in rem h̄z locum actio in factum. cōtrariū nō. C. de iudi. l. i. in fi. magne glo. ubi dicit q̄ cōpetit utilis i rez

Contr. Alex. hic videtur transire cum opi. Fulg. hic et i d. l. h. q̄ et ibi sequitur **P**au. d. ca. et ibi posuit q̄ aut minor erat actor: et succubuit p̄ sniam abso lutoria et p̄ cedat opini. **B**ar. h. aut erat reus: et fuit condē natus et p̄ cedat opi. **B**ar. in. d. l. fi. ubi videtur tene re p̄riū eius q̄ hic tenet de quo vide v̄tra allega ta per Alex. spec. in. ti. d̄ teste. §. i. d̄. quid ergo. i quātuz etiā Alex. tangit an minor vi cas lesus cō promitten do i arbitra torem: adde abb. cōsilio xxxi. li. ij. et an minor vi cas lesus p̄ aditi. heredi tatis dato q̄ de suo dam nū non pati atur. **I**o. an. tenet q̄ sic i additiōe al gata hic per Alex.

Contr. Natia adde q̄ idem tenet Baldus in lec. antiqua et Ange. hic et Ange. i. miles. §. si. de re iudi. l. ibi **I**mo. §. de quo hic p̄ Alexan.

et ibi p. l. de quolibet istorum dixi plene in l. miles. §. iudicati de re iudi. ubi hoc tangit glo. et Dy. C. de p. ad hanc l. quia quicquid alteri nocet quod inter alios actum est. vt. l. papinianus. §. si. de ioffi. testa. So. ut in glo.

Ex. l. sequenti.

Condénatus ad rem: si illam restituit: et ille cui res est restituta a possessione ceciderit: denuo quod reuerfa sit ad illum qui fuerat condénatus. poterit ille qui cecidit a possessione agere ex prima sententia: ibi. Ultimo.

Ed si possessori

maui cum precedenti. Op. de l. eum g. §. si petenti. §. de publi. So. quoniam iuramentum deferretur actori: si iurat: et ex iuramento solo nitatur huius actio nem in factum. Si ex iuramento et traditione huius publiciana. Sed quoniam deferretur possessori: tunc publiciana competere non potest: quia sibi traditio non est facta: ita loquitur hic: et ita dicit glo. Vel aliter possumus dicere quod hic loquitur de actione in factum que est idem quod publiciana quod non placet glo. propter duo. primo: quia non fuit facta traditio: ut dictum est. Item publiciana est specialis: id non recurrimus ad actionem in factum generale: ut isti. de acti. §. alie. Quidam tamen videntur dicere velle quod illud dimittere rem apud possessorem: huius vim traditionis: ut isti. de re. di. §. interdum. quod non placet. ar. eius quod dicimus de transactione: ut l. si pro fundo. C. de transactione. et quod non in l. pe. de usufructu. pro em. et ar. et quod dicimus in snia: ut no. in l. exceptio. j. de excep. rei iu. C. de p. actus non operatur ultra intentionem agentis: ut l. non ois. §. si cer. pe. §. quoniam iuramentum deferretur possessori: deferretur ad exceptionem non ad actionem: quia possidenti non datur actio: ut l. i. §. hoc interdictum. j. vti possi. ergo ex tali iuramento non datur actio. glo. tangit istud contrarium et non soluit. sed dicit quod hodie idem alibi contingit quod facta ad exceptionem paratur actio: ut l. quod mihi. j. de libe. le. de. dona. an nup. l. si cuius ante nuptias. Tu tamen de quod hic iuramentum deferretur ad id quod est causa actionis: et quod producit actionem aptitudine: huius non actu. nam ille qui est dominus aptitudine semper huius rei vendicationem. non autem huius ea actu si possidet: ut l. in rem. in pn. §. de rei vendi. C. de aliena. iudi. mu. ca. fac. l. i. sed hic ostendit quod iuraret rem suam esse: et sic quod haberet actionem suam aptitudine: merito cum cadit a possessione aptitudine illa in actu deducitur: et actio competit. ita loquitur hic. Ultimo hanc l. inducit Albar. ad. q. si tibi condénatus ad rem: vni huius contra me actionem in factum ex snia et officium iudicis quod huius executionem paratur: pone quod illa res tibi restitui postea a possessione cecidisti: que ad me reuerfa est. utrum poteris agere ex prima snia: ut tibi restituta: videtur quod non: quia solutio prima videtur sublata obligatio ex snia: ut in sni. q. mo. rol. obli. in pn. Ad idem facit quod no. in au. sacramenta puberum C. si aduer. v. di. i. glo. si. pro hoc videtur casus in l. a diuo pio. §. si. post aditam de re iudi. C. In contrarium videtur casus hic ubi ille qui possidet si postea cadat a possessione huius actionem ex illo iuramento: et hoc tenet Duil. et Ja. bu. quod est notandum. Assignat rationem. nam ex illa snia oritur alicui ius duplex: ut sibi restituaatur res: et ut in possessionem conseruetur: ut l. si quis missu. §. cum pretor. j. ne uis fiat ei: et l. iij. §. missum. j. §. carbo. edic. C. ad carbo. l. i. fm vna lec. facit. l. q. uniuersas. §. item si pretor. j. de acq. pos. huius ergo quantum ad primam partem de restitutione rei sit satisfactum sententia: tamen adhuc durat remedium aliud: quod

iudex de eum tueri in possessione: que tuitio fieri non potest: nisi sibi restituaatur: et sic habebit officium iudicis ad restitutionem sibi fiendam: per hoc apparet responsum ad contraria: quia per hoc non fuit sublata obligatio in totum. ar. eius quod no. C. de usufructu. l. corruptione. et l. pluribus. §. et si placet de huius obli. huius ob. §. si post aditam: quia verum est quod non durat iudicis officium. scilicet contra extraneos: sed contra ipsum contra quem iudicatur: et sicut patet ex predictis. Bartolus

Ex. §. sequenti.

Verba impropriatur: ut sustineatur iuramentum: libellus: et dictum testis.

Item si iurauero

Sumaui cum precedenti: uel aliter. Verba iuramenti si non possunt stare secundum propriam significationem intelliguntur secundum impropriam. h. d. C. No. iuramentum haberi per ueritate. C. Contra. j. e. l. eum g. in pn. Glo. non soluit: dicit quod ibi non videtur quod pro ueritate non habeatur: sed quod deferretur exoneratur a pena: quia cessat ratio pene. Ultimo no. istum tex. in. §. sed et si rerum quod hoc uerbum usufructus accipitur ipso proprie pro quasi usufructu. et id si aliquis diceret in libello se esse in possessione alicuius iuris incorporalis. quod est ipso sibi: dicitur intelligi quasi possessione: id si emphiteota diceret se dominum debet intelligi. scilicet. utiliter per hunc tex. et est ar. §. de iudi. l. si quis intentione abigua. facit et pro saluandis dictis testium quod quicquid uerbis propriis non utuntur. Ultimo Duil. de cu. tractat hic. quod an donatio inter virum et uxorem confirmetur iuramento quod non facit ad materiam nostram: dixi in l. si quis pro eo. in prin. j. de fideiussu. Bartolus.

Sed cum de hereditate

Sumaui cum precedenti dictum est. §. de actione reali et personali hic loquitur de mixta. uel aliter. Dictum est. §. de actionibus in rem particularibus: hic loquitur de actionibus in rem uniuersalibus. C. Nota quod iuramentum huius vim snie: ex quo apparet quod huius executionem paratur: ut dixi in l. ij. §. e. C. Secundo no. quod iuramentum huius vim snie precedentibus probationibus late: ut hic dicit atque si probatum esset et subaudit glo. et pronunciatum. nam ex solis probationibus non oriatur actio: ut glo. dicit quod no. quod intellige: nisi probatio fieret per confessionem uel iuramentum: ut vidisti in l. na et postea. §. si. §. eo. et sic uides secundum glo. quod pronunciatio requiritur et sic facit quod non sufficiat relatio nuncij super discussione honorum: nisi sequatur pronunciatio: de quo dixi in l. stipulatio. §. huius aut. j. de ope. no. nun. C. Ultimo no. quod ex iuramento petit utilis actio. Contra: imo actio in factum: ut. §. e. l. in pn. So. dico quod competit hec et illa: et id est aduertendum quod prestito iuramento per actorem in reali actione si quidem vere erat dominus huius rei uendicationem. Item actionem in factum utilem in re: ut hic patet: si non erat dominus huius actionem in factum: et utilem in re: ut hic et publicianam si nitatur ex traditione: ut habui in no. §. e. l. in pn. Sed si iuramentum deferatur possessori si iurauit rem suam esse huius tamen actionem in factum: et utilem in re et rei uendicationem directam. si uere erat dominus publicianam non huius: ut notatum fuit §. ea. l. in prin. C. Ultimo glo. signat duo. ar. contraria et non soluit: et est super uerbo iurauerit: ibi in eo. ti. l. iubemus dicit: sed ibi iter eadem personas hic inter diuersas. C. In ea. glo. ibi. l. a snia. dicit sed ibi non facit plenum preiudicium: sed aliquid: ut no. §. eo. l. ga.

Ex. l. sequenti.

C. Imptio. priam. ADDE quod no. Bar. in l. si mater. §. eade. j. de ex. ce. rei. iudi. et l. i. ad. h. C. de usufructu. §. in. l. i. pe. col. j. de actio. et ob. et l. scire debe. mus. et in l. inter stipulata. tem. j. d. ver. bo. obli. et in l. si in snia. de prescri. vbi. et in l. si olei et l. si olei C. loca. alias et remis. vi de hic per Alex. cui ad de. de. de ancha. consilio. c. lxxxvij. et Ro. consilio. ecci. Bal. consilio. ecci. iij. ubi dicit quod uba snie in propriantur ut sustineat.

In portione q̄ non deficit ip̄o iure: sed ope excep. nō h̄z locū ius accrescen. ibi. No. ex hac l. Et quando p̄batioēs sūt pares utriusq; part̄is d̄z obtinere ille q̄ h̄z aliquā p̄sump. p̄ se: ibi. No. q̄ quādo.

De duo patroni Lex ista cōsuevit

reputari difficilis: et veritate intricata ē. s; ego extricabo eam uobis multum clare: et legif in glo. duobus modis. s; m̄m breuiter. h. d. Si vnus ex patrōis excludat: iureiurando nō prodest alteri nō deferenti: sed facit p̄sumptio- nem p̄ eo q̄ se insolidū dicit eē patronum. h. d. Et diuidit. p̄mo loq̄ q̄ quilibet dicebat se patro- num pro pte. sc̄o q̄ alter dicebat se patro- num insolidū. secūda ibi. Multū tñ. Et aduer- te: q̄a hic est una uariatio in l̄ra: q̄a dicitio alteri: et dicitio sibi: et dicitio ei p̄t̄ referri ad patronū deferentem et nō deferētes: de qua uariatiōe nō curo: q̄a idem est sensus. et iō de ea nō faciam. j. mētione: s; solū uideas exponēdo l̄raz. C. Op. d̄ p̄nci. huius. l. ad. n. multū. huius timore vari- ara ē lec. hui. l. nā quidā itelligūt ut dixi i sūma- rio. nā in p̄nci. quilibet dicebat se patronū pro parte. vnde non pōt alteri p̄desse si vnus eēt ex- clusus. In. n. multū. dicebat vn̄ se patronū iso- lidū: et ista lec. tangit in glo. sup. n̄bo alteri i si. et in glo. super verbo p̄desse: et in penultima alias ultima glo. magna. Alij. legunt istam. l. aliter: et s; eos ista. l. tota loquit̄ q̄ quilibet dicebat se patronū insolidū: et s; istam lec. h. d. Quādo vnus ex patrōis iureiurando excludit alteri di- centi se patronū insolidū nō p̄dest: quo ad ple- nā probatiōē: sed quo ad quale q̄le iudiciū. h. d. non repeto l̄ram. C. Op. de p̄n. ad. n. multū. So. in p̄n. dicit q̄ non p̄dest. s; quo ad plenā p̄- bationem: seu plenū p̄iudiciū. In. n. multum dicit p̄desse quo ad quale q̄le iudiciū: et ista lec. ponit in glo. sup. verbo iurasse: et in glo. vlti- ma i p̄n. quilibet pōt eē n̄a. C. Op. et v̄ q̄ iura- mentū vnus alteri p̄sit uel noceat: vt. l. duobus i p̄n. j. eo. So. ibi erant duo rei: hic nō. C. Op. de. l. cōi. liberto. j. de bo. liber. in fi. vbi si vn̄ ex- cluditur alteri accrescit. So. dicit glo. hic patro- nus q̄ excludit iureiurando nō excludit in totū: s; ope exceptiōis. vnde nō accrescit: ibi n̄o ip̄o iure excludit. C. Sed Ja. Bal. timore hui. con- trarij recedebat a lec. glo. et legebat istud p̄nci- piū alio mō vt exponeret ibi: nec ei prodest et. nec ei. s; liberto. quasi dicat portio exclusi ac- crescit alteri patrono. ista lec. nō est vera: nec eaz se- quif. Dof. nec alij. Rō: q̄a quādocūq; q̄s per- secte nō excludit: ei portio alteri nō accrescit: ut. l. plane. s; si coniunctim. j. de le. i. et q̄o ibi no. et. l. huiusmodi. s; si ticio eo. ti. sed p̄ iusurandū quis perfecte nō excludit: q̄a ip̄o iure actio re- māet patrono. ergo et. No. ex hac. l. q̄ i por- tione que non deficit ip̄o iure. sed ope exceptio- nis nō est loc̄ iuri accrescēdi quod ē mirabile. vide glo. sup. n̄bo iurasse: q̄ hoc dicit et hoc facit q̄. l. i. C. si imperialis liberta. soci. li. x. nō h̄z lo- cum altero ex socijs excluso per sniam: vel iure iurā. uel alia exceptiōe. C. Quero circa istaz. l. q̄ est rō huius p̄sumptionis: Rñ. dicit glo. vltia q̄ hic libertus cōfitebat hic alium eē patronū pro parte: sed ip̄o possibile est quē esse libertū pro parte: et p̄ pte nō. et iō cū iurauerit se nō eē liber- tum alteri: videt redargui eius mēdaciū. Ad- uerte ista glo. nō bene adaptat ad l̄raz: q̄a l̄ra lo- quit̄ in liberto mortuo cū querit de bo. pos. ip̄i us. glo. loquitur d̄ liberto uiuo: tñ q̄o dicit glo.

de liberto itellige q̄ dicat per alios qui dicebat se successores liberti. Item vt q̄ ista glosa nō di- cat uerum: q̄a si ego dico me nō esse tuūz liber- tum: nō sequit̄: ergo suz alterius: q̄a pōt esse q̄ sim ingenu. iō vt tollat̄ hec obiectio. dicit glo. prima huius. l. q̄ libertus nō dicebat se ingenuū sed fatebat se esse libertū alterius. Item in glo. vltima d̄ q̄ libert̄ fatebat se pro parte alterius libertū: ergo non erat ingenu: et non dicebat se ingenuū: q̄a tunc nulla p̄sumptio. C. Quero ad quid p̄dest ista p̄sumptio. dicit glo. q̄ p̄dest: q̄a si utriusq; p̄bationes eēt pares credit̄ ma- gis probatiōi potroni. hoc dicit glo. sup. verbo fidei quā uide et no. No. q̄ q̄ sunt probatio- nes utriusq; pares uiceret ille q̄ haberet p̄sumpti- onem aliquaz pro se. vltra aduersariū: ut uides hic tex. cū glo. Hoc. ponunt in materia uti possi- detis: tene menti. An autē hec p̄sumptio sit tante auctoritatis q̄ propter eam possit deferri iuramētum dicam. j. eo. l. admonendi in p̄n. vlti- time charte in. n. q̄ro qd si dicta testiu. C. Que- ro: hic loq̄ q̄ libertus iurauit se non eē libertū quid econtra. si patronus iurauit se nō eē patro- num: qd ip̄ortet. dic ut d̄ in glo. sup. verbo nō esse. Guil de cu. inducit hāc. l. ad. q. quam dicaz j in processu. C. Ultimo glo. si. in fi. opponit et nō soluit: et iō dicas in fine eius: ibi nō facit ple- num p̄iudiciū. hic q̄le q̄le. Bartolus.

Julianus Dic. s; legif duobus modis i glo. et alio mō ex glo. s; p̄mā lec. h. d. Etā ei qui añ p̄scripserat ex iuramen- to competit actio utilis. h. d. uel s; sc̄am. h. d. Post iuramentum p̄scriptio nō impedit ac- tionem utilem. h. d. uel tertio ex glo. Etiam ille qui iurauit pōt p̄scribere: et ex p̄scriptiōe sibi actiōem acgrere. h. d. i sūma.

Ex. s; sequenti.

C. Iudex nō d̄z pati: ut examinent testes super articulis imp̄inentibus: nec d̄z admittere imp̄- tinentem articulū: nec q̄ aliq̄s interroget super articulo ip̄tinenti: ibi. No. Et an post iuramen- tū agat cōditōne furtiua: ibi. Oppo. Et an ab- solutoria lata i ciuili faciat p̄iudiciū i criminali: vel ecōtra: ibi. Ex ista. Et an minor iuran. super cōtractu possit petere beneficiū restitū. in inte- grū: ibi. Itē per hanc. Et an ualeat dictū testis dicentis. ex articulū: ibi. Pro declarati. Et qua- liter testes debeāt iurare: et quid si admissus fu- it articulus: q̄ nō debebat admitti: et testes super eo deposuerunt an ualeat: ibi. Quero. Et quid operet q̄n iudex percepit r̄nderi saluo iure et. in fine. s; et ibi Etiam an testis dictū ualeat: qui respōdit: interrogat̄ si erat criminofus: q̄ sic.

Idem iulianus Quando iuraf super facto tolli- tur oīs actio que pōt oriri ex illo facto. Item iudex nō debet admittere ip̄tinentes articulos. h. d. No. q̄ dixi in sūmario q̄ iudex nō d̄z ad- mittere ip̄tinentē articulū: nec debet admitte- re: ut aliquis interrogetur sup eo qd est iam deci- sum uel responsū. Itē no: q̄ iudex nō debet pa- ti: ut examinentur testes sup articulis ip̄tinen- tibus. hec oīa probant̄ hic: dum dicit iudex nō debet pati hoc p̄bati. p̄batio enim icludit oēm modū p̄bandi. s; per testes infra et cōfessione: et sic tene mēti. istud tāq̄ in glo. l. ij. s; qd obser- uari. C. de iur. calū. C. Op. de. l. si pro fure i p̄n. j. de cōdi. fur. So. hic tollitur ope exceptiōis nō ip̄o iure: ut in cōtrario: certe istud est imponere legem verbis. vel dic: ibi fuit actum actiōe furti non cōditōne furtiua. argumentū pro hoc. C.

b C. Pro se. ADDE s; m Ang. q̄ hoc cōiter sequū tur doc. hic et etiam no. Ang. p̄ istaz glo. m. l. i. j. de excep. rei iudi. et in re- peti. l. scien- di. j. d̄ vbo. obli. in. xij. collati. vbi dicit glosa. istaz singula rez Alex. tu acde q̄ con- suluit Bal. consilio. ccc lii. li. iij.

a C. Mira- bile. ADDE q̄ per hoc aliā q. no. deci- dit Bal. l. i. vnica. s; ubi sit. C. de ca du. toll.

B B ii

de transac. l. si de certa. videte: ego nō curo qua actione sit actum: sed super quo sit iuratum: seu p nunciatum. si enim iuratur uel pronunciat sup facto tollit omnis actio que potest oriri ex illo facto. ita loquitur hic: sed si iuratur sup vna actione uel pronunciat: ut qd iudex pronunciat te nō teneri furti: uel iuras te nō teneri furti: nō sequitur ergo nō teneris cōdictione furtiua: vnde poterit agi cōdictione furtiua. ita loquit. l. contra. r. l. cōtra predicta facit tex. in. l. cōtraria vbi dicit: si pro fure dānū decisū sit: sic vñ qd sit facta decisio super facto: sustinendo p̄dicta intelligas ibi pro fure. i. sup actione furti. l. inter oēs §. hec actio. j. de fur. alij dicunt ut Jo. qd ibi fuit transactuz p̄ qd vñ quis confiteri delictum: ut. l. qm̄. s. de his q no. infra. hic vero fuit iuratum p̄ qd delictum negat: et ista et pot̄ eē bona quā iunge cū precedenti sic distingues. aut fuit transactum: aut sniatū: siue iuratum: et hoc scōo casu: aut super facto: aut super actiōe certa: ut p̄ ex p̄ dictis. C. scōo op. de. l. si quis vxori. §. si qd iurauerit j. de fur. glo. ponit duplicē solutionem quelibet pot̄ eē vera. tu tene ultimā qd post iuramentū nō agitur cōdictione furtiua: sed rei uendicatiōe: in qua nil uenit cōtra id quod est iuratum. ¶ Ex ista p̄ma pte possumus dicere in. q. illa an absolutoria lata in ciuili faciat preiudiciū in criminali: uel ecōtra: qd aut sniatum ē sup facto aut super iure: ita tenet Dy. i. c. nullus plurib⁹. ex d̄ reg. iur. l. y. in. l. i. c. qm̄ ciui. ac. cri. p̄iu. ego plene dixi. l. i. j. §. i. j. vi. bo. rap. pro hoc facit. j. e. l. duobus. §. i. zc. ¶ Item p̄ hanc. l. ego dico contra Dy. in. q. de minore qui iurauit se nō venire cōtra contractū. nam dicit Dy. qd pot̄ petere restitutionē in itegrum: nisi de ea fuit certioratus. Cuius dictū Ly. refert in. l. i. j. c. de resc. uen. ego dico qd satis est minorem certiorari sup facto uel sup cōtractu. tunc enī tollit oē ius quod posset sibi competere ad ueniendū cōtra ipm̄ factum: casus est hic. z. l. duobus. §. i. j. eo. z. e. tex. in. auē. sacramenta. C. si aduer. ven. dicit enim sacramenta sup cōtractib⁹ rerū suarū non retractandis zc. non dicit sup restitutionē nō pendenda. sufficit ergo qd iuret nō venire cōtra: z sic super facto de hoc dixi in. l. sciendum. j. de p̄bo. obli. Venio ad. vñ. nec pati. glo. inducit in ar. qd testes non sunt iterrogandi: nisi sup articulo sup quo sūt p̄ducti. Idem no. s. de pe. here. l. si quis libertatē i. si. z. c. q. legi. p̄so. l. momentanee: z ibi per Ly. sicut enī nō d̄ iudex pati partē uolentem aliqd p̄bare ex cām: ita nō d̄ pati testes dicētē aliqd ex articulo: z hoc mō hec. l. facit in ar. ¶ Pro cuius declaratiōe q̄ro quid si testis diceret aliquid ex articulo: an ualeat dictum eius: Rñdeo aut iurauit dicere ueritatem super articulo: z non ualet in eo quod dicit ultra: qd in eo deponit nō iuratus. ergo zc. l. iurifuradi. C. de testi. Aut iurauit dicere ueritatē super tota cā: z tūc si illud quod dicit ex articulo faceret ad cām ualere dictum eius: qd deponit sup eo super quo iurauit: ita dicunt doc. C. qui legit. p̄so. l. momentanee. z in specu. de testi. §. i. j. Itē qd deponunt sup alio: z in. s. sequē. z intelligo eum dicere ex articulo qm̄ ea qd dicit nō conferūt ad declarationem eorū q̄ in articulo cōtinētur: alias si cōferunt dicunt esse in articulo nō ex articulo: ut. l. i. in p̄nci. s. si certuz. pe. z ibi dixi. ¶ Quero q̄liter d̄z testis iurare an dicere ueritatez super articulo an sup tota cā: Rñdeo super tota cā: ut ex de testi. c. per tuas. z ibi per Inno. z. C. de episco. z cle. auē. s. j. iudex. ¶ Quero iurā

C Absolutoria. AD. DE ut per glo. et docto. maxime Bal. in. l. ex morte. C. ad l. aquil. z in l. p̄ma. C. ad l. ha. de plagi. Bar. in l. i. j. vi. bo. rap. p̄ oēs i. l. i. c. qm̄ ciui. actio preiudici. An to. de bu. in c. de his eē de accu. per oēs in. c. dilectus eē de purga. cāo. Alex.

C Ego dico. Alex. hic z in. l. sciendum tenz op̄i. Bar. qd si minor iurauit nō requirit certioratio. Tu dic qd cū op̄i. Dy. z Jo. an. transit Bal. consilio. iij. li. iij. z consilio. xl. vij. z clarior eūdē Jo. an. vide i additi. ad spe. in ti. de renun. §. i. uerfi. cui iuri. vbi idē tenet. et Bal. consilio xl. li. v. incipiente consilio. d. Dy. vbi dicit qd d̄ iure dictū Dy. est uerū tñ qd si in ali qua parte instrumenti eēt facta mē

iam quid si fuit admittus articulus qui non debet admitti: z quid si testes super eo deposuerunt cū nō deberent examinari: Rñ. si quidez articulus ille ē oīno impertinens z nihil cōferens ad cām non est dubius qd nil releuat: utputa qd rex est in francia. Sed si aliquid cōferret ad cāz lz nō deberet admitti. Exēplum in cā possessio nis recuperāde fuit admittā p̄batio d̄ dñio: tūc siquidem parti non fuit data copia articuloz: z sic nō pot̄ ei imputari qd p̄senserit poterit opponere postea: z dicta testiu non ualebūt. Sed si ei pot̄ aliquid imputari secus. ex de ordi. cogni. c. i. z p̄ Inno. i. d. c. p̄ tuas d̄ testi. Et ex hoc appet qd quādo iudex precepit responderi positionibus saluo iure impertinētium: z non admittēdaz: tunc et post respōsiōe pot̄ disputari an d̄buerit rñderi uel nō: qd appet partē nō consensisse. Predicta uera in his positionibus que fieri nō debēt ob fauorē partis. Sunt etiā alie interrogatiōes q̄ non debēt fieri a teste propter fauorem ipius testis: utputa si testis interrogetur an sit criminosus z similia: tūc non curo de consensu partium aliquid an cōsenserit: nec ne: si testis interrogetur an sit criminosus: z responderit se criminosū: lz interrogari non debuerit. uicif tamen dictuz eius: ut ex de excep. c. i. z ibi per doc. canonistas. Bartolus.

Ex §. sequenti.

Que actio oriat ex iuramento super certo cōtractu prestito: ibi. Oppo. Et que actio oritur ex statuto: uel consuetudine: ibi. Et ex hoc. An autem cum petitur executio sententie ad rez uēditam possit opponi exceptio precij non soluti: ibi. Juxta hoc.

Si quis iurauerit Ex iuramēto formit prestito dat ac. uilis ex eo cōtractu: cui⁹ forma continet iuramentum. h. d. ¶ Op. z uidef qd ex iuramento oriat actio in factuz: ut. l. sed z si possessori. in prin. s. eo. So. dico qd hec actio utilis ex eo contractu non excludit actionem in factū simile uidistis in. d. l. sed z si possessori in fi. z. s. ea. l. §. i. vnde quādo iuraf super actione reali: uel mixta que actiones cōpetant. uidistis in. l. s. si possessori. in fi. s. eo. quando uero iuraf super actione p̄sonali: z tunc aut iuraf informiter nulla causa expressa quare teneatur: tunc habet locum actio in factum ex iure iurādo: ut. s. eo. l. nā z postea. §. i. z. l. sed si possessori. §. i. z. j. §. primo. aut iuratur formiter expressa causa z contractu quare tenet: z tunc habet locum actio in factum z actio utilis ex eo contractu propter iuramentum ut hic. Item actio directa ex eo contractu si ante uere p̄petebat. ¶ Et ex hoc dicim⁹ quando querit que actio oriat ex statuto uel cōsuetudine: qd si statutum uel cōsuetudo disponit formiter habet locum actio ex eo contractu uel ex causa super qua formiter disponit. Exem. lum. dicit statutum qd ualeat testamentum cuius tribus testibus certe agef actione ex eo testamēto: qd formiter dispōit: uel pone dicit statutū qd minor. xxv. annis zc. possit uēdere z alienare cū presentia consanguineorū suorum: certe oriet actio ex eo cōtractu. ar. huius. §. sed si dispōneret informiter nō expressa aliqua causa que caderet in formā cōtractus uel quasi: tūc daretur cōditio ex. l. uel ex isto statuto: ut. l. i. f. j. de cōdi. ex. l. z arg. eorum que. s. dicta sunt. ¶ Ad scōm op. z uidetur qd iuramentū nō debeat nocere ei qd prestittit: ut. l. z euidēter. j. de ex. rei iudi. So. dicit glo. istud ē propter cōnexitatem. in oibus

cto etatis pcedat dictuz Bar. maxie qm̄ iurauit ex certa sciētia. z hoc idē tenet p̄silio. cxxij. li. iij. c. Dixi. AD DE ultra dicta Ale. rā. Ang. con silio. cxxvij. Bal. p̄silio. cxxij. li. ij. z an testis iuraf sup uno capitulo pot̄ sit sup apendicijs deponere uide bal. cōsilio. c. lx. li. iij. z an testis dicēs falsū qd tñ si nocet parti possit puniri uide Bal. p̄silio. lxxxv. c. li. iij. z quid si eē capitulo depositū falsū uide p eūdē con. silio. xc. eo. li. bro.

cto etatis pcedat dictuz Bar. maxie qm̄ iurauit ex certa sciētia. z hoc idē tenet p̄silio. cxxij. li. iij. c. Dixi. AD DE ultra dicta Ale. rā. Ang. con silio. cxxvij. Bal. p̄silio. cxxij. li. ij. z an testis iuraf sup uno capitulo pot̄ sit sup apendicijs deponere uide bal. cōsilio. c. lx. li. iij. z an testis dicēs falsū qd tñ si nocet parti possit puniri uide Bal. p̄silio. lxxxv. c. li. iij. z quid si eē capitulo depositū falsū uide p eūdē con. silio. xc. eo. li. bro.

enim contractibus in quibus vltro citroqz orit obligatio si iuratur ex una parte: ex alia iurariu detur: ut hic facit. l. si. j. de accepti. ¶ Iux hoc quero ego dixi in. l. ij. s. eo. qz iuramentu hz executionem paratā. vtrū qñ tu petis executionez ad rē tibi uenditā: ego possē i executione exci pere de p̄cio v̄ qz sic: ut. j. proximo. §. Cōtrariū determinat in Spe. de executione snie. §. si. h̄. itē querit. z bene. nam qz precū soluat ante qz res tradat venit iure exceptōis: ut. l. iulianus. §. offerri. j. de ac. em. sed exceptio pemptoria non pōt opponi post sniam vel post iusurādū: vt. l. perēptorias. C. sen. rescī. nō pos. z. s. ea. l. §. i. hz primā lec. debeat ergo precū peti iure actiōis. Non ob. j. proximo. §. quia ibi non erat nata actio ante debiti solutionem: ut. l. si rem. §. ois j. de pig. ac.

Ex. §. sequenti.

Jurans dedisse libru pignori p. x. nō fatetur x. recepisse: ibi. Oppo. Et an si aliquis iurat qz mecu cōuenit de pmutando libru suū cū meo: possit ex illo iuramento agere: ibi. Juxta. Et si iurauit me rem a te emisse p certo p̄cio: nō exp̄sa quātitate: an ex illo iuramento potero agere: ibi. secundo.

Marcellus Quando iurat super cōtractu: tūc quādo competeret si uere cōtractus intercessisset. h. d. ¶ Op. si aliquis de diffet vere libru pignori p. x. posset repetere pignus: nisi creditor p̄baret se. x. numerasse. vt. l. i. C. de non nu. pe. z. C. si post pigno. cōuen. nu. se. nō fue. l. i. Sol. intelligo qz hic iurauit se dedisse libru pignori p. x. que recepit. secus si simpliciter dixisset p. x. ita itelligit glo. n̄ra. ¶ Que ro qua actione conueniat iste ad. x. Glo. respōdet qz actione in factum: qa quo ad ista. x. informiter ē iuratum. ¶ Juxta hāc. l. quero pone qz ego iurauit qz inter te z me conuenit de pmutādo libru tuū cū meo: an ex hoc iuramento agere potero: Rūdeo qz nō: quia cōtractus qui iuramento exprimitur de se actionē nō produceret: nisi vestiatu rei interuentu. ergo zc. ut i hoc §. ¶ Secūdo quero qd si iurauit rē me a te emisse p certo p̄cio: nō tñ expressi quātitatez: an ex hoc iuramento agere potero: videt qz non: qa p̄cium nō est certū: vt in. §. precū. insti. s. em. z ven. So. puto qz ille cōtra quē iurat posset petere: qz ille cōpellat exprimere certū p̄cium: vt. l. certuz in p̄n. j. de confes. sed si non exprimeret: puto qz ex parte sua ipse posset agere ad rem. sic enim hic ex una parte pōt iurare formiter: z ex alia informiter: ita in questioe proposita ex vna parte iuramentū pōt continere certū: ex alia incertum: qa nō est qd repugnet.

Si quis iurauerit. Qui iurādo p̄ p̄ncipē dierat fustib⁹ castigat. b. d. C. Op. z v̄ qz p̄ iurus non puniat: ut. C. e. l. ij. So. ibi iurauit p̄ deum hic per p̄ncipē. de hoc qualiter periur⁹ puniat: dic plene p. Ly. in. d. l. ij. z p. glo. tagit i l. lucius. s. de bis q no. infra. z hic per Guil. z. j. l. quotiens. Bartolus.

Quotiens. Juramentum veritatis parenti vel patrono non remittit. h. d. C. Op. j. e. l. ius iurandū: z ad pecunias. §. qui iusurandū. So. ibi loquitur in iuramēto calūnie quod remittit: hic in iuramēto ueritatis: quod non remittitur. Bartolus.

Ex. l. sequenti.

Cum iuramentum defertur persone egregie ad eius domū: pars debet moneri si uelit adesse: nisi sit mulier.

De personas. Ista. l. scip. sam summat

Ad hanc. l. op. de. l. iubemus. §. si. s. epi. z de. So. hic non dicit qz iudex vadat ad eum: sed qz iudex mittat officialē. Quero cū tempore quo iurat: vel respondeat pars debet esse presens. vtrū teneat moneri pars qz compareat ad domū ipsius: vt videat eū iurare. tex. ē qz sic. C. e. l. generaliter. §. bis de presēti. facit autē. apud eloquētissimū: z melius in. l. iudices. C. de fide instru. intellige: nisi sit mulier. illa eniz propter honestatez pōt iuuare absente parte: ut in au. ut liti. iurent. §. si vero mulier hz Guil.

Patronus. Nō cogitur qz iurare super

per actione que non pōt contra euz proponi. Item patrono remittit iuramentum calūnie. h. d. C. Op. de. l. marcellus. §. i. j. re. amo. Sol. ibi in alium contra quem hec actio proponi pōt: hic in patrono contra quem nō pōt proponi: quia est turpis: ut. l. honori. j. de obsequi. pa. prestan.

Ex. l. sequenti.

Juramentum: an sit modus inducende obligationis: ibi. Quero. Et an si quis p̄mittat stare iuramento aduersarij de expensis an valeat. i. si. l. vide.

Iusurandum Juramentum conuētiōale nō pōt referri. hoc. d. C. Op. j. e. l.

manifeste. Sol. ibi loquit in iuramento iudiciali: hic in conuētiōali. ¶ Quero vtrū iuramentum sit modus inducende obligationis: breuiter dic tres casus. Aut est iuramentum litis decisorium: z tūc ex eo oritur obligatio z actio: vt per totum istum ti. Aut est iuramentū cōfirmatoriū: z tūc confirmat cōtractū et inualidū: vt ex eo oriatur actio: ut in au. sacramēta puberuz. C. si aduer. ven. Quidā est iuramentū itroductorium obligationis. verbi ḡsa. iuro qz ego dabo tibi centum nulla precedente cā: tūc iuramentum nō est modus iducēde obligationis: nisi in liberto vt. l. iusurādū. i. p̄n. s. ope. li. z. l. si. C. de libe. cā. qd plene dixi in. l. si quis pro eo in p̄nci. j. de fideiusso. z Guil tangit hic non dico plus: qa nō sunt hic alia. ¶ Ultimo inducū p. Guil. i ar. qz si qz in instrumento promittat se stare iuramēto aduersarij de interesse z expensis qz valeat. Alij contra: de quo i spe. de proba. §. videndum. h. quid si ibi dicit: z per. Ly. C. s. epi. z de. l. pe. z per. By. in. l. vltima. j. de preto. sti. z ibi plene dixi. Bartolus.

Ex. §. sequenti

Pupillus z adultus: an possint sine tutore uel curatore iuramentum deferre de pupillo uide in p̄n. s. adulto: ibi. Querit glo. Et acta per nō iure electos cassantur: ibi. Ultimo. Quid aut si ab initio tenuit institutio: sed fuit postea cassa vide in si. §.

Pupillus. Pupillus sine tutore nō pōt iusurandum deferre: sed tutor sine pupillo sic. h. d. vel breuius sic sū mari pōt. Qui nō pōt alienare nō pōt iuramentū deferre. h. d. C. Op. qz non ois pupillus pōt esse in iudicio cum tutore: ut. l. i. §. sufficit. de adm. tu. huius timore glo. i. huius. §. dicit intelli ge de pupillo doli capace: sed certe nō requirit qz sit doli capax. sufficit enim qz dari possit: vt. d.

BB iii

l. ij. C. q. se. sine cer. quā ti. z euz bac opi. transit Alex. ut hic per eum.

d. Mulier. panor. i. c. si qz testuz. e. de testi. dicit qz ista opi. nio doc. sit equa tñ d iuris rigore ipse non admittet: qz sic uadit notari ad mulierez ita d. posse ps accedere cui autē expensis mittat officialis ad decum egregie persone vel infirme spec. i. t. d iuramē calū. §. restat. §. anpe. dicit qz expensis colibus.

e. Spec. vi de ibi Joā. an. i. additi. z Alex. consilio. xxxvij. li bro. ij.

Et bene. ADDE qz Alex. dicit h magis cōcz conclusioez esse contra Bar. ut h p eum. cui ad. de Pau. s. ca. consilio. c. l. ij. vbi qz Bal. z spe. apte tenet p quo facit qz voluit De trus de ach. cōsilio. vi. qz exceptio inuentarij pos sit oppoi p sniam. quia nō ipugnat scētiaz z uoluit Pau. ubi. s.

Et Glo. no. tra. AD. DE secūdu Alex. qz euz glo. transeūt cōmuniter doc. excep. to fulg. vt h per eum.

Et Repu. gnet. AD. DE quod Raph. cu. in l. sciēdū. j. s. vbo. ob. vi. def approbare qz dicit Bar. h si tē pore delatio nis iuramē ti fiebat dispositio non de p̄cio: sed de re. vnde postqz non erat qd d cōtitate p̄cij si curamus an quātitas sit exp̄sa ar.

§. sufficit. **C**op. q. etiam quando cum tutore detulit nō noceat pupillo. ut. l. ij. C. si tu. uel cu. interuene. So. qm sine tutore detulit cōpetit replicatio ipō iure: ut hic qm cū tutore posset restitui: et alias replicatio nō competeret: ut. l. cōtraria: et. s. eo. l. nam et postea. §. si minor. Ep. j. e. l. qui iurasse. So. ibi loquit i pupillo iurāte: hic in pupillo deferente. **C**op. q. iuramentum hz uim solutionis: ut. j. e. l. iusurandum: sed si soluitur cū iudicis auctoritate preiudicat minori: ut. C. de adm. tu. l. sancimus: et. l. ait pretor. §. pmittitur de mino. ergo et. Sol. non hz viz solutionis quo ad oīa: ut in glo. et bene. Itē op: et uidetur q. ipō iure non obstat exceptio: ut. j. quarū re. ac. non da. l. i. Sol. illa intelligitur fm istam. l. q. actio nō datur ope replicationis et. **¶** Querit glo. qd in adulto curatorez habente. glo. hic variat. nam glo. magna hic i. si. dicit idē per oīa in adulto curatore habente. glo. se. dicit contrarium ibi: hz secus sit in adulto curatorem habente fm Jo. Pla. quid dicem? q. sit aliud in minore curatorem habente: pbat: nā deferre iuramentum hz vim cuiusdam confessionis: ut. l. qui iurasse. in fi. j. e. sed confessio in iudicio preiudicat minori habenti curatore: nisi restituatur. ut. l. certū. §. minorē. de cōf. ergo et iuramentum. **C**ōtrarium puto naz in confessionib⁹ que sūt ad solēnizandū iudiciuz cōfessio minoris nō ualet: vnde eius confessio non posset idu cere lit. conte. ut no. in. l. ij. §. quod obseruari. et ibi per glo. et doc. de iura. calū. et scripsi in dicto §. minorē. sed iuramentū hz vim cōtestationis et sententię: et sic habet viz eorū actū qui solēnizantur. iudicio meo non pōt istos actus exerce re sine auctoritate curatoris: unde teneo q. no. in. d. glo. magna in fi. **¶** Ultimo inducit glo. i arg. hanc. l. in oibus contractibus quos innuit hi qui nō sunt iure electi: ut oīa cassent: ut hic et. C. de sa. san. ec. l. decernim⁹: et de re. eoruz. l. q. neqz. ad de. et. C. de eo qui pro tuto. l. ij. et qd. ibi no. et in qui. cau. in inte. resti. nō est ne. l. pe. Sed contra dictū ar. facit de offi. pto. l. barbari. **¶** Responde q. ibi fuit error cōis. **¶** Querit glo. qd si ab initio tenuit institutio: sed postea aliquo casu est cassata. dicit glo. tunc tenēt gesta per euz. dicā plene l. l. barbarius de officio preto. **Bar**tolus. **Ex. §. sequenti.**

Casus i qbus procur. pōt deferre: vide: ibi. **Ad primā oppo.** Et quādo liceat allegare turpitudinē suā: ibi. **De. de bela.** Et quis non cogitur iurare quādo timer. pbabiliter ne periurium suuz redarguatur: ibi. **Et sic ex hoc.** Et qm procur. detulit iuramentū: et postea dñs veniēs succubuit: uel dicit q. lter cōmittat cautio de rato: ibi. **Quartus.** Et quādo debeat opponi exceptio tu nō debes audiri: q. allegas tuam turpitudinem in fi. vide.

Procurator ramentum deferre si habet generale cum libera: uel speciale mandatum: uel ē in rez suā. alias secus: etiam si caueret de rato ppter dubiū de mandato. h. d. cuz duabus. ll. se. Diuidit in quattuor partes. pmo ponit enū dictum de procuratore habente mādātum. secundo ponit aliud quando de mandato dubitatur. tertio ponit rationem secundi dicti. quarto ponit rationem primi. secunda ibi: nec multum. tertia ibi: siue aut. quarta ibi: si itaqz. **Et** q. in quarta ponit rō primi dicti iō adiunges eam cuz prima in positioe casus: et pma pōt est facilis. secunda multū difficilis. **In terminis**

pone casuz per te in pma parte: et in quarta que est ratio primi dicti. **In secunda uero parte i. s. nec multuz:** sic pone casum. **Quid** si est dubium de mandato: et procurator uult cauere de rato. an tunc coget reus iurare: **Respondet** iuriscōsultus: et dicit q. non. si eniz reo fuerit cautuz de rato: ista cautio nō multum sibi proficeret. h. d. pmo uide tex. ibi de rato dic. et iō nō cogit re⁹ iurare tali procuratore deferente: q. ppter dubiū de mandato cauet de rato. **¶** Sequitur. §. siue enim in quo sic forma casū. **Que** est rō dicit iuriscōsultus q. cautio de rato nō prodest reo cui defertur iuramentum. si enī iuraret: et dominus postea non haberet ratuz cōmitteret cautio de rato: et sic sibi multum prodesset. **Ad hoc respōdet** iuriscōsultus. si domin⁹ uenit postea et ratuz non habet: aut reus cogetur se defendere ab ac tōre opposita exceptione si qua sibi prius compererat: et hoc casu nō est dubiuz q. iuramentuz sibi nil prodest: q. ita se defendit postea sicut p us. **Aut** nō uult se defendere: sed patit se uinci: et postea uult agere cōtra procuratorez ex cautioe de rato: et tunc doceret de periurio suo. ostē dere enim sniam lataz contra illud qd ipse iurauit. h. d. **Notabilia** colligam uobis recitādo apparatus. **¶** No. qd dixi in sumario. **¶** Ad primā op. procurator oīum bonoruz nō pōt alienare: ut. l. procurator tororū: et. l. mandato generali. de procu. ergo nō pōt iuramentuz deferre: ut. s. p. pmo. §. Sol. intellige hic vniuersorum bonorū cum libera: ut. l. procurator cui libera. s. de procura. et sic habes tres casus: in quib⁹ procurator pōt deferre iuramentū: ut reus cogatur iurare: uel referre. alias sec⁹. **¶** Circa istā partēz quero quid in procuratore dato ad vnaz cām tm: et in illa est sibi cōcessa libera administratio: an poterit iusurandū deferre: de hoc uidef casus i. c. q. ad agendū. in fi. ex de procu. li. vi. et. l. qui rome. §. calimac⁹. in fi. et. j. de verbo. obliga. et ibi no. **¶** Venio ad secūdā partēz. dicit hic q. si dominus postea uenit coget reus postea docere se li quide iurasse opposita exceptione. **¶** Querō d qua exceptione loquatur: quidā dicunt de exceptioe iuriscōsultū: qd nō uidetur uerū: q. hec exceptio nō obstat dño: nisi in trib⁹ casibus quos s. uidistis: nisi intelligas eo mō quo statim dicā i tertia opi. vnde alij dicūt q. hic loquit de exceptioe pacti: uel rei iudicate: uel solutionis: seu de alia simili: et ista ē clara. **Tertij** dicūt et sūt opi. Jo. q. hic ponatur exceptio p replicationē. si enī reus de facto excipiat: replicabit dñs q. iuramentuz sibi nō obstat. **Ista** glo. uidetur habere hūc intellectū: sed tm aduerte: ut clare itelligas. **Aut** enim ista uerba opposita exceptioe determināt uerbū docere: et tūc procedit expositio pcedēs. **Aut** determināt uerbū cogetur: et tūc habet lo: cuz hec expositio Jo. quasi dicat propter hanc replicationem quā dñs oppōit cogit reus probare se liquido iurasse: et intellige cogitur causatiue: si nō uult pati condēnari. **¶** Secūdo quero dicitur hic q. si reus uult agere ex stipulatioe de rato: cogitur docere de suo periurio. **¶** Querō quomodo perueniat ad hanc doctrinā de periurio. glo. magna in pñ. rīdet arguendo a sufficiēti diuisione: et ponit quattuor casus per quos ad hanc doctrinā de periurio peruenit: et sic apparet q. cautio de rato modicum prodest reo. uide glo. ad līaz. **¶** Quia ergo glo. arguit a sufficiēti diuisione: et pōt quattuor casus: si ego ostēdam uobis aliquem ex istis casibus esse falsum apparebit q. argumētatio glo. nō est bona: nec

¶ Glo. magna. Alexā. trāsit cū hac opi. tanquaz magis cōt: p q. facit q. uoluit Bal. cō filio. c. l. incipiente aut mulier. lib. iij.

¶ Cassenf. ADDE ut per Felx. in c. rodulph⁹ eē de referi. abb. in. c. nī bil. eē de elec.

bene docuit puenire ad istam doctrinam: unde
 assumo primam cam quoniam dominus postea uenit: et
 egit: et succubuit: et uidef qd stipulatio d rato co-
 mittat ad totum interesse: non solum ad expensas
 tuas: et sic multum prodest reo: ut l. procurator ad
 exhibendum. §. i. j. rem ra. ha. So. dicit glo. ibi lo-
 quif de procuratore qd nūq̄ habuit mandatuz:
 et sic erat falsus: hic loquif in uero procuratore d
 cuius mādato dubitat: uide glo. ibi: s; certe et c.
 intelligit ergo glo. istū. s; nec multū in procura-
 tore habente mādatur sufficiens: sed de eo dubi-
 tabat: et sic uidetur fateri qd si nullū haberet mā-
 datuz cautio de rato multū operaret. Ista lec-
 nō uidef bona: quia pncipiū huius. l. loquif i p-
 curatore habete mādatur sufficiens: ita i. s; nec
 multū: nisi diceret qd hic mutat casū. Preterea
 nō habere mādatur et habere: et nō apparere sūt
 paria. l. duo. sūt ticij. de testa. tu. z. s. de trās. l. z
 post rez: et sic uidef qd etiā in casu i quo dubitat
 de mandato cautio de rato multuz operet: nisi
 sustinēdo glo. dicas qd h; tpe cautionis nō cōsta-
 ret de mādato: postea tū inceptū cōstare: et sic lo-
 quif lec. glo. z pōt eē uera in se: i quātū hic itel-
 ligitur de uero procuratore: de cui mādato dubi-
 tabat: s; i quātū dicit secus eē in eo qui nūq̄ ha-
 buit mādatur nō bene dicit: imo eē in eo pōt hic
 itelligi. Nō ob. l. procurator ad exhibēdū. §. i. ga-
 ibi loquif i falso procuratore qd egit z exegit: uñ
 si dñs postea nō h; ratuz interest rei i toto debi-
 to qd soluit: siue reus vincat: siue succubat: hic
 loquitur in falso procuratore qd quodāmodo suc-
 cubuit: qd deferēdo iuramentū absolutū eē re: uñ
 si actor postea ueniēs succubuit nō interest eius
 rei: nisi in expensis: et sic habes defensatū primū
 casū glo. per quē peruenit ad istam doctrinam.
 Secundus casus est quoniam dñs postea ueniēs ob-
 tinuit: et iuste: et tūc dicit glo. idē: qd iuria facta
 reo nō debet nocere procuratori: et sic nō tenebitur
 procurator: nisi in expensis: ut l. si sine. §. cuj
 aut. j. rem ra. ha. Ad hūc casū glo. nō oppo-
 nit: sed ego op. z uidef qd nō sit cōsiderandum
 utrū iuste uel iniuste: sed indistincte ille qui cauit
 de rato teneatur: ut l. iij. §. si. j. rez ra. ha. Sol. s; z
 lec. glo. hic loquif i procuratore uero de cuius
 mandato dubitabat ibi de procuratore falso: uel
 si uis tenere alias opi. que uidetur uerior qd hic
 loquat in procuratore funditus falso. Quātū
 ad potestates deferēdi iuramentū dicas senten-
 tia prima facie presumitur iusta: et p ea psumi-
 tur: ut l. herennius. §. gaia. j. de euic. z ibi no. z
 iō prima facie uidebitur iste re periuur: merito
 nō pdest sibi multum hec cautio de rato: quia
 anteq̄ declaratur sententiam eē iniustā ipse erit
 diffamatus qd falsū iurauit: et sic prima facie per
 iurium suum allegaret. est enim durū iniusticiā
 sentētie docere: et ppter hoc est statutū biennū
 in eā appellatiōis: ne ergo habeat necesse suam
 infamiā purgare dicit ei cautionem de rato non
 multū pdesse: qd maior est pena infamie saltez
 d facto: et maior e labor purgatiōis ipi: qd qd
 posset cōsequi ex illa stipulatiōe: et sic pōt defen-
 di secundus casus. glo. Tertius est quādo fuit
 cōdēnatus z iuste: quo casu agendo ex stipula-
 tiōe de rato doceret de suo periurio. Ad istū
 opp. glo. aut tu dicit qd ex hac stipulatiōe non
 pōt agere: et tunc dicit contra istum tex. qui ex-
 presse uult qd agere possit: s; de suo periurio do-
 ceat. Aut dicit qd pōt agere: et tūc dicit cōtra iu-
 ra que dicunt qd quis nō pōt suam turpitudinem
 allegare: ut l. transactiōis. C. de transac. Ad
 istud contrarium respondet Azo. primo fateor

qd non potest agere: quia allegaret turpitudi-
 nem suam: hoc est uerum quo ad sortem in qua
 iuste condemnatus est: et super qua iurauit: sed
 quo ad expensas: et quo ad usuras que cucur-
 rerunt post rem iudicatam bene pōt agere: ut
 hic in tex. Et ppter hoc dicitur hic in tex. qd ei
 nō multum prodest ista cautio: quasi dicat non
 est multum istud ad quod pōt agere: quia solū
 ad expensas et ad usuras. Postea idē Azo mu-
 tauit solutionem et dixit: qd pōt agi ad totam sor-
 tem: et ad expensas: et ad usuras: ut hic in tex. s; z
 de suo periurio doceat directo: et pro tanto dicit
 ei nō multum prodesse: quia maior est pena illi-
 us diffamatiōis qd reputetur periurus: qd sit to-
 tuz illud quod cōsequitur ex stipulatiōe. Ad
 contrarium qd qd nō pōt allegare suam turpitudinē
 Respondet qd fallit hic. nō enim pōt procurator cō-
 tra quem agit ei suam turpitudinem obijcere: qd
 ipse detulit iusurādū: ut l. qui iurasse. §. si p. j.
 eo. ita dicit Azo. De de bellapertica respō-
 det aliter ad istud cōtrarium: et multum nō. nō
 pōt quis allegare suam turpitudinem uerum ē
 ab alio nō detectam: sed si ab alio fuit detecta p-
 ut hic fuit: qd fuit cōdēnatus: et fuit pncipiatuz se
 illud debere quod iurauerat se nō debere: tunc
 bene pōt hanc turpitudinē suā allegare: casus
 est hic: quod satis placet: probō per. l. antepe.
 j. de susp. tu. ubi ille qui est remotus: ut suspe-
 ctus pōt hoc allegare ad defendendū se ab acti-
 one tutelle. Idem in quolibet infame per sentē-
 tiaz qd pōt allegare se infame: ut excuset ab one-
 ribus: ut l. relegatorum. in fi. de interd. z rele-
 ga. facit qd nō. ff. de offi. assesso. l. i. in glo. super
 s;bo postulatōibus. Et sic ex hoc s; nec mul-
 tū. habes notare duo. pmo qd quoniam quis probabi-
 liter pōt timere ne suum periurium redarguat p
 quandam cōsequentiā nō cogitur iurare: et ideo
 si vnus ex heredibus deferat iuramentuz forte
 nō coget reus iurare: ne forte altero agente suū
 periurium detegat. iusta enim causa recusandi ē
 quando aliquid petitur quod cōtra debitā ho-
 nestatem persone ueniret: ut l. quintus. j. man.
 z iō in. l. si duo patroni in pn. s. eo. dico qd ille li-
 bertus altero deferente non cogebat iurare: s;
 spōte iurauit s; qd habes notare qd quis pōt al-
 legare suam turpitudinem ab alio detectam: ut
 hic cū si. s. alle. Et pro huius declaratiōe: quia
 hanc materiam nō declarauit tibi in aliquo loco
 adhuc: ideo dicas: aut quis allegat suam turpi-
 tudinem cōtra se: et ad sui preiudiciū: et tunc au-
 dit: ut l. ide nerati. §. si. cū. l. se. s. ad. l. acquil.
 z de custo. reo. l. si confessus. cū si. z ex de cōces.
 preben. c. ex tenore. Aut quis allegat turpitudi-
 nem suam cōtra alium: et tunc aut agendo prin-
 cipaliter: et fundando intentiōes suam ex turpi-
 tudine sua: et nō pōt: ut j. de cōdi. ob. tur. cau. p
 totū: de fur. l. itaqz fullo. z. C. de trās. l. trāsacti-
 one: et de seruo pigno. da. ma. l. si. creditoribus.
 Aut non agit ex sua turpitudine: sed eā allegat
 excipiēdo: uel replicandō: uel alio modo adiu-
 uando intentionē: seu exceptiōem suam: et tunc
 aut hoc allegat cōtra euz qui fuit particeps tur-
 pitudinis: et audiat: ut l. de tutela. C. de in inte.
 resti. mino. z ibi no. hoc intelligo quādo ille cō-
 tra quem allegatur qui fuit particeps turpitudi-
 nis certat de lucro: et allegans certat de dāno.
 alias secus: ut l. uiro atqz uxore. ff. solu. ma. z. l.
 apud celsuz. §. marcellus de doli excep. Aut
 suam turpitudinem allegat cōtra aliū: et tūc aut
 eius turpitudō erat. alias ab alio detecta: et au-
 ditur eam allegandō: ut hic: nō enī agit hic ex

sua turpitudine: sed agit ex stipulatione de rato ad interesse: ad quod perbandum adducit sententiam per quam docet de suo periurio: ad idem de suspec. tu. l. antepe. et de interdic. et rele. l. relega. torum in fi. Aut non est ab alio detecta: et non audit suam turpitudinem allegans: ut. d. l. transacione C. de transac. cum si. et ibi no. fallit in casu. extra de presum. c. iij. loco. et ibi no. fallit in au. nouo iure. C. de pe. iudi. qui male iudi. fallit in. l. quisquis. in fi. C. ad. l. iul. ma. et in quolibet: apparet ratio specialitatis: et ideo per predicta dicebatur semel: respondendo ad questionem. **Quidam** vendidit possessionem in fraude fisci: ut euaderet penam: postea volebat eam repetere: dicebat quod non poterat: quia allegabat suam turpitudinem: ut. d. l. si creditoribus. C. de seruo pig. da. ma. et l. filios. C. de his que in frau. credi. Ego dicebam si quidem ab initio fuit venditio vera: tamen in fraudem fisci facta: quia volebas habere pecuniam: quam melius posset celari et non possim petere rescindi allegando fraudem et turpitudinem meam: quod quod alius mecum fraude participasset: quia fundo intentionem meam ex mea turpitudine: ita loquuntur iura alle. pro hac parte. Si vero ago rei venditionem dicis rem esse meam: tu opponis quod fuit tibi vendita: ego replico quod illa venditio fuit simulata: et imaginata: et facta in fraude fisci: et tunc audior: licet allegem turpitudinem meam. nam eam allego ad coadiuuandam actionem. Item ego certo de dano curando: et tu de lucro captando: ut. d. l. de tutela de in inte. resti. mino. et l. viro atque vxore. sol. ma. et quod no. i. d. l. apud cellu. §. marcellus de doli. excep. **Quartus** casus est: quoniam pendet iudicium: tunc dicit glossa magna circa penam quod inter se non committit stipulationem. **Contra** hoc op. j. rez. ra. ha. l. quo enim. §. ij. et §. fi. et l. procurator la. ij. §. fi. et sic statim commissa est stipulatio ad interesse totale: nec est necesse quod expectetur sententia per quam doceatur de periurio: et sic cautio ista multum prodest reo. Respondet glossa. contrarium est verum in procuratore falso: licet in procuratore vero non committit: nisi expectata sententia: hoc tenendo leg. glo. sed tenendo aliam: quod hic loquatur in procuratore falso. **Rursum** h. ego. l. glo. de eo non faciat mentionem: tamen referebat. **Item** bu. quod hic reus noluit ab initio statim agere. sed primo ad sortem postea ad expensas: vel usuras: sed uolebat expectare sententiam: et sic agere uno iudicio: quo casu non multum prodest reo stipulatio: ut in tribus precedentibus casibus apparet. **Sed** contra hoc fortiter op. quia si fateris stipulationem ab initio esse commissam ad totam sortem: ergo si ex post facto sequitur absolutoria: ut in primo casu posito in glossa. adhuc remanet actio ad totum interesse: quia non extinguitur actio: licet desinat interesse. l. qui aut. §. i. §. si quis cau. ergo saltem in illo casu primo multum prodest reo cautio de rato: et sic est falsa doctrina glossa. certe glossa. tenet hoc in. l. si siue. §. cum autes rem ra. ha. et tenendo illam opinionem. non possemus sustinere istam legem. sed eam ibi reprobauimus: et dico quod secuta absolutoria extinguit actio ab initio commissam ad totum interesse: quia desinit modo interesse: et cessat dandum de preterito: ut. l. si. cu. §. qui iniuriarum. §. si quis cau. et sic ista glossa. remanet sustentata in omnibus suis casibus: siue in falso: siue in vero procuratore loquatur. quando ergo procurator egit: et detulit iuramentum: si dominus postea veniens vincat: siue succubat: siue in vero procuratore: siue in falso qualiter committatur cautio de rato habes hic. Quando vero procurator venit: et litigauit usque ad sententiam: postea venit dominus: et similiter litigauit

Ego dicebam. AD DE ultra ea que hic habes per Alex. Spec. qui hoc late proficitur in ti. de do. §. i. §. itez ponere: ibi Jo. an. in addi.

usque ad sententiam an committatur stipulatio de rato: dixi uobis per. r. combinaciones quas per ordinem posui in. d. l. si sine et ad. §. marcellus: et §. cum aut et c. **Ultimo** op. et videtur quod ista stipulatio committatur lite contesta. ut. l. amplius non peti. j. re. ra. ha. So. hic loquitur in stipulatione de rato: ibi in stipulatione apostolica non peti. quoniam autem iste stipulationes: et similes committatur: dic ut per doc. i. l. si quis maior. C. de transa. Ego plenius in. d. l. apostolica non peti. rem ra. ha. **Ultimo** queri posset illa exceptio: tu non debes audiri: quia tu allegas turpitudinem tuam: quando debeat proponi ante litem contestatam. vel post: de quo per Inno. extra de concess. preb. c. cum super.

Seruus et filius in causa peculiari potest patri et domino prodesse: et obesse. in causa non peculiari potest prodesse: sed obesse nequit. h. d. usque ad l. qui iurasse. **Oppo.** de. l. si. seruus. j. eo. ad istam l. seruus. So. hic loquitur in causa peculiari: ibi in non peculiari causa in qua non potest domino obesse: nisi in casibus qui no. C. de pac. l. seruus: et l. filius. Bartolus. Ex. l. sequenti.

Pupillus doli. capax ex iuramento obligatur. **Si iurasse** In pupillo non inspicitur conditio persone iurantis. h. d. Op. ad. l. istam: et uidetur quod in dubio nullus videatur deierare: ut. l. merito. j. p. socio. et l. ulti. C. ad. l. iul. repe. Sol. dico quod in adulto presumeretur ipsum deierasse si apparet contrarium eius quod iurauit: ut. l. alias. §. e. sed in pupillo non presumitur quod deierauerit: etiam si appareat contrarium etiam ex facto proprio. presumitur enim quod fuerit oblitus: et quod tempore iuramenti non recorderet: et hoc uult dicere littera hic: dicitur quod quis. **Quero** vos uidetis quod iuramentum pupilli seruatur ad suam utilitatem: quid si aliquis contra se iurauerit super aliquo contractu: an sibi preiudicet. glossa. tenet quod non in au. sacra. puberum. C. si aduer. vendi. super verbo puberum: et idem in corpore unde sumitur: et hoc ar. huius. l. quia pupillus deierare non uidetur: et sic iureiurando non obligatur: fallit in casu. l. vltimo. j. de lib. causa: ut dicit glossa. Canoniste tamen dicunt quod pupillus doli capax potest deierare: unde ex iuramento suo obligatur: ut extra de doli. pue. c. i. **Quero** de quo pupillo loquitur hic: dicit Guil. intelligo de pupillo qui dari possit: sit doli capax vel non. nam iuramentum requiritur: ut in au. de man. prin. §. sed neque: ergo si non posset dari non posset iurare. **Querit** hic Guil. quando dicatur pupillus proximus pubertati: de quo per glo. in. l. i. j. de noua. et ibi dixi.

Ex. §. sequenti.

Interrogationi per quam detegeret periurium: non cogitur quis respondere: ibi. Secundo. **Re** positioni similiter criminose: ibi. Item. no.

Si pater Iuramentum patris super obligatione prodest filio. secus si iurauerit nihil esse in peculio. h. d. Op. ad pen. de. l. et heredi. §. nos autes. et l. si tibi. §. pe. §. de pac. So. hec intelligit h. illas: et ideo distigue: aut iurauit pro filio: ut pro herede: aut pro filio ut filio: aut pro filio ut extraneo: ut in glo. et plene dicemus in. d. l. si tibi: ubi glo. plene tangit. **Se** secundo op. quod hic habeatur ratio peculij. ante quod sit. i. tempore iuramenti. nam si pater modo reperitur habere in peculio interrogabitur an est postea quesitum: et si responderit quod sic habeo positum: aut dicit quod non: et esset periurus: si nihil

b C. c. i. AD DE ultra dicta hic per Alex. panor. cōsilio. xxxij. li. ij.

dicat presumitur qd non sit periturus: & sic peculi
um postea quesitū. Glo. respondet multuz no.
dico qd istis interrogatiōib⁹ non cogit quis re
spondere: qd per hoc detegere perituum suū.
Itē examinaret qd iam decisū est qd iudex pati
nō debet: ut. l. si duo. §. idēz iul. s. e. idē tenet
glo. j. de excep. rei iudi. l. si a te. i. pñ. facit quod
no. j. e. l. eū qui. §. in popularibus in verbo p col
lusionēz: & ibi de hoc tangā. Ad illud qd dicit:
ergo presumit nō deierasse: & sic postea q̄situm.
Respōdeo huic p̄sumptiōi nō esse standū. dicit
glo. qd nō: h̄z enim i dubio q̄tū ad absolutiōnez
stemus huic p̄sumptiōi: qd quis delinquere nō
uideat: ut. l. merito. j. p socio cū si. tñ quo ad cō
dēnatiōnez ista p̄sumptiō nō sufficit: ut hic vides
in glo. & est rex. s. eo. l. si duo patron. in pñ. i. §.
multū tñ tene bene mēti determinatiōnez hui⁹
glo. Itē no. ex hac glo. qd p̄sumptiō p quā qd d
regeret delictū suū quis nō cogitur respōdere:
& hoc est qd dicitur in practica: ista p̄sumptiō ē cri
minosa: & iō ei nō respondenduz: de quo p can.
ex de elec. c. dudum. Spe. ponit etiā in tractatu
suo de p̄sumptiōib⁹: de hoc ē dixi i. l. marcellus. j.
re. amo. & l. si de his q. ut indig.

Jurisiurandi No. qd iuranduz
perficitur ex cōuenti
one: & sic appet qd tollit naturalē obligatiōnez:
ga h̄z cōsensuz: ut dixi. s. eo. l. ij. videor enī confi
teri: & velle sic uerū ē si iurauerit. facit. j. de pec.
l. depositi. §. i. C. Secūdo no. qd iuramentuz h̄z
viz nouatiōis: i quo aut differant: dic ut i glosa.
Itē no. qd iuramentuz h̄z vim solutiōis intelli
ge. l. si te nō vere: ut no. j. e. l. p̄xima. §. i.

Ex. l. sequenti.

Juramentū delatū ab vno ex reis credēdi no
cet alteri: & qd in duob⁹ reis debēdi. vide i. §. si
ex duobus.

Obus Op. d. l. si duo. s. si qd
cau. Sol. itellige qd isti
duo rei erant socij. dicit glo. nō puto eaz
uerum dicere. nā per litis cōte. vnus ex reis cre
dēdi p̄iudicat alteri: siue sint socij: siue non:
ut. l. si de cōmissa. §. plerūqz. j. de leg. iij. sed iura
mentū h̄z vim contesta. ut hac ea. glo. dicit ergo
zē. Nō ob. l. si duo: qd ibi loquit i alio actu qui
nō h̄z vim cōte. C. Op. de. l. si un⁹ i pñ. s. de pac.
Sol. ibi loquitur i facto hic loq̄ in iureiurādo
qd h̄z vim solutiōis: ut. s. l. p̄xi. & vim cōtestatio
nis: ut. l. nam & postea. §. si is q. s. eo. ideo alteri
nocet: qd ē maioris efficacie: & ideo indistincte
iuramentū delatū ab vno ex reis credēdi alteri
nocet. Idē puto ē si ei fuerit delatū: & ipse iur
auerit sibi debēdi: qd alter correus credēdi ex
cluditur: sicut p lit. p̄te. ut. l. ex duob⁹. j. de duo.
re. Quid in plurib⁹ reis debēdi. dic ut in. §.
si ex duobus. j. ea. l.

Ex. §. sequenti.

Fideiussor qd iuravit se soluisse: an possit repe
tere a p̄ncipali: ibi. Quero. Et an absolutoria la
ta p̄ fideiussore: q̄si non fuerit cōtractum pro
fit p̄ncipali: ibi. Quero.

A fideiussore Juramentuz fideiuf
soris prodest reo p̄n
cipali: si iuratum est super re. secus si sup perso
na. h. d. C. Op. de. l. fideiussor. s. de pac. Solu.
aliud in pacto: q̄ i iuramēto: qd iuramentuz h̄z
vim solutiōis: ut hic. Quero vtrū fideiussor
qui iuravit possit repetere a reo p̄ncipali: videt
q̄ sic: qd videtur soluisse: ut hic. Cōtrariū tenet
glo: qd ista est ficta solutio: & ad hoc ut possit re
peti requirit solutio vera: & per hoc forte possit

mus dicere qd non sufficeret fideiussor: qd h̄z in
strumētū i quo creditor cōfessus ē se recepisse:
secū oportet qd doceat esse uere solutuz ad hoc:
ut habeat actionē mandati. tene mēti. Que
ro hic distinguif: aut est iuratus super re: aut su
per persona: qd in dubio. Rñ. presumif iurātū
sup re: qd loco solutiōis cedit: ita dicit glo. hic.
facit. j. e. l. vltima: & no. j. qua. re. ac. nō datur. l. i.
§. si fideiussor. quod no. & hoc uidet uerū i iure
iurādo. secus puto in snia. nā in dubio uidetur
sniatum: qd nō probatū: nō qd nō contractū: ut
l. iul. uerū debitores. j. de condi. inde. & j. de ex
cep. rei iudi. l. si inter: & de li. cau. l. diui. fratres:
& ideo snia nō tollit naturalem obligatiōez. iura
mentū uero sic: qd proficiatur ex p̄uentiōe: &
h̄z viz solutiōis: que tene mēti. Quero vtruz
absolutoria lata super re: quasi nō fuerit contra
ctū pro fideiussore. p̄fit reo Op. qd sic distigua
mus eodē mō in snia quo hic iuramento: ut no.
per Op. in. c. ratihabitōe circa si. regule de reg.
iuris. l. vi. Razar. ma. disputauit cōtrariuz qd ali
ud sit in snia: ut. l. aduersus in si. s. de arbi. & l. d
nunciaste. §. si. l. si. adulter. §. si eo tpe. j. d adul.
& ibi plene dixi: nō ob. bec. l. qd aliud in iuramē
to qd h̄z vim solutiōis: ut dixi. s.

Si ei qui Juramentū fideiussoris de iur
dicio sicut prodest p̄ncipali si
agendo cōtra p̄ncipales ueniretur cōtra iuramē
tuz fideiussoris: alias secus. h. d. & hoc qd hic di
citur replicatione emendandū: pōt intelligi qd
ē emendandum. i. declarandū p̄ ipm iuriscōsul
tum distinguētē. Pōt ē intelligi qd est emēdā
dum p̄ iudicē coraz quo lis agitaf: qd si fideiuf
sor iurat obscure postea auocabif: ut dicat cām
sui iuramenti: ex qua cā apparebit vtrū reo p̄fi
ciar. uel nō. Simile dicimus in teste: ut i auē. de
testi. §. pe. & ibi no. in glo. ma. ad qd iste tex. ē no
tandus: facit qd dicam. j. e. l. §. ergo si quis.

Si ex duobus Juramentum vni
us ex reis debēdi
prodest alteri. h. d. C. Op. de. l. si unus in pñ. s.
de pac. & l. si duo. s. de arbi. Sol. dicit glo. intel
lige qd hic erant socij. qd pōt ē uerū: quando iur
atus ē sup persona: seu super cā que eximit per
sonam tñ. nā si super re: uel simpliciter indistin
cte p̄desset: ut. s. e. l. §. a fideiussore. Quero
quid si unus ex reis debēdi detulit iurādū.
Respōdeo alteri nō nocet: nec cōtra alterum ex
hoc iureiurando possit agi: uel executio fieri: si
cut nec ex snia: ut. C. de fideiussor. l. si in si. nocet
ret tñ alteri: quo ad interrūpēdā p̄scriptionem:
ut. l. si. C. de duo. re. de his questiōibus plenissi
me dixi in materia de duo. re. & specialiter in. l.
ex duobus. j. de duo. re.

Exceptio Ex iuramento oritur exce
ptio cōtra oēm actionē que
orit ex eadē cā sup qua iurātū ē. h. d. Bar.
Ex. §. sequenti.

C. Rapina furtum cōtinet: sed non ecōtra.

Si quis iurauerit Ad remo
tiōem sp̄ci
nō sequit remotio generis. h. d. C. Oppo. qd ra
pina ē furtū: ut insti. vi. bo. rap. i pñ. sed hoc dī
q̄ ē aliud. ergo zē. Glo. soluit ē aliud. i. esse pōt
& uerū dicit: tñ clari⁹ dicit qd ad p̄sumptiōem rapine
q̄ ē sp̄s furti sequit p̄sumptiō generis. hū enī dico
rapina ē: ergo furtuz ē: sicut hō ē: ergo aīal ē.
ita loq̄. l. cōtraria: s̄z ad remotiōez sp̄ci nō sequi
tur remotio generis: ita loq̄ hic.

Colonus Idē dicit qd. §. exceptio in
sūma: tñ ponit aliud exēplū

b. C. Tene mē
ti. ADDE
ut p Bar.
cōsilio mibi
cl. Pau. d
ca. consil o.
cccxcvi. Ale
xan. cōsilio.
xxv. li. ij.

C. Cogitur
ADDE bar
toluz in. l. ij.
§. qd obserua
ri. C. d iura
mēto calū. &
i. l. marcell⁹
j. re. amo. &
in. l. nō itel
ligif. §. q ta
cū de iure
fisci Bal. in
l. i. C. de pe
iudi. ut hic
p Alex. cui
adde Bar.
cōsilio. cxi.
ij.

c. Rapina.
ADDE. qd
cōsultit ro.
consilio mi
bi. cl.

Bartolus.

Que iuravit Exceptio iuramentum obstat: si agatur alia actione i qua uenit examinandum: quod i prima fuit decifum. alias secus. h. v. Bar.

Ex s. sequenti.

Utrum iuramentum unius pro fit alteri. ibi. Aduerte. Et an snia lata contra principalem male executioni contra fideiussorem iudicatum solui: ibi. Ultimo.

Ergo si quis Iste s. summi cum precedenti. C. p. i. dubio videt iuratum super re ipa: ut no. s. e. l. i. ergo qm iuratum est dari non oportere: i dubio videtur non posse conueniri ex stipulatione: qm sup re ipa sit iuratum: sed in tex. hic dicit contrarium: qre male. Rn. illud qd dicitur i dubio videt iuratum super re intelligitur. i. sup contractu: qm dicit no ee celebratum contractum de quo agit: ita dicit glo. in. d. s. fideiussore: no intelligas super re quasi sit solutum. Nunc in proposito: posito q iuratum intelligat se dari no oportere qm stipulatio iudicatum solui non sit interposita: hoc no facit preiudicium agentis ex re iudicata: qa no deuoluif i secundo iudicio qd est in pmo decifum. Aduerte z se cundo op. z videtur q no sit simpliciter respondendum exceptione iurandi no ob stare: sed debeat iterum uocari ille qui iuravit: z interrogari qua ex ca iurauerit: ut. s. e. l. s. si ei qui. Sol. intellige ista bz illa. uel dic: z forte meli: qm dubitatur utrum unum iuramentum pfit alteri: uel no ppter obscuritatem cae: tunc recurrit ad iuramentum: ut in. l. contraria. simile dicim in teste: ut ibi dixi: sed duz dubitatur: utrum pfit eidem iuranti i alia ca: tunc non est standum declarationi eius: imo in dubio sibi no pderit: nisi expresse probet se iurasse ex ca que sibi proficiat: ut hic in tex. ro ne sit i ei potestate eludere iudicium: ut. l. inter stipulante s. stichu. j. s. vbo. obli. nec ob. s. de iudi. l. si qs intentione: qa hic no sut uerba ambigua: sz clara: de ca aut dubitatur. Ultio dicebat Ja. bu. q hic est casus q snia lata contra principalem: no mandatur executioni contra fideiussorem iudicatum solui. na dicit tex. pot eni fieri ut non sit comissa stipulatio iudi. solui: sz res iudicata fit: z in ueritate multum facit pro ista opi. Ego tn determinauit contrarium in. l. i. j. iudi. sol. z ibi late dixi: z respondi ad hac. l. Bar.

Item pomponius. Ratione huius. s. dic ut in glo.

Ex s. sequenti.

An posteriori iuramento stetur.

Item cum. Iuramento posteriori et contrario primo standum est. h. v. cu. l. sequen. Quero utrum hec. l. habeat locum in o iuramento. Quil. de cu. dicit q non bz locum in iuramento necessario q defert in defectu pbatidnis: ut. l. admonedi. j. eo. illud eni tm ad pbatidne iducit: z io si pmo eet delatum iuramentum reo: postea actori: uel ecotra vna probatio tolleretur alia: ut. l. scripture. C. de fide instrum. z. l. eos. s. i. j. de fal. z dicit in. d. l. admonedi. j. e. z sic distinguit ipe: q in iuramento uoluntario z iudiciali preualet ultimum: i necessario no preualet ultimum: sed si unum est necessarium: aliud uoluntarium: tuc si uoluntarium e ultimuz pualet: ut hic. secus si necessarium e ultimuz: qa no pot iudex sua uoluntate tollere questionem de uoluntate partium decifaz. d. l. admonendi in fi.

Ex. l. sequenti.

Posteriori. in qua tu Alex. hic tangit. q. de muliere que pmo iuravit no alienare: qd si alienet z iuret q stari debeat pmo p glo. i. e. mulieres. adde q bal. cofilio. cvl. ij. li. iij. limitat illaz glo. pcedere qm cotrabs bz noticiam pmi iuramenti. ali no secus. qa eet i potestate mulieris

Si reus in pma citatione z coparitione negauit. si in secunda uelit cofiteri: ut habeat beneficium statuti: iudex pot illu recusare: ibi. Secundo Et si iudex admiserit cofessionem: poterit adhuc probare p testes. reus tn amittet beneficium cofessiois: ibi. No. Que aut sit illa ificiatio: que facit crescere condonationes: ibi. Expedito. Et stante statuto q actore pbante p testes: reus condenef in duplu: si actor semiplene pbauit: z re ad tortura cofessus sit no puniet reus: ut negans: ibi. Item ex eo.

Am qui Qui in uno grauatur: in alio releuatur: z ecotra. uel melius. Qu unum grauame e ca

alterius comodi sublato grauamine cessat comodu. h. v. pmo ponit dictuz. scdo illud pbat p tres rones: hec diuisio tangitur i glo. sup uerbo abunde. Prima ps pot intelligi duobus modis. pmo egi contra te. l. acq. negasti: demu detuli sti mibi iuramentum: z iuravi: queris an in hoc iudicio. l. acq. fiet condonatio i duplu: uel i simplu: z rñdetur q in simplu. scdo mo pot intelligi: q no querat de actione. l. acq. sed de actione q orit ex iuramentum: utrum def ad duplu: uel ad simplu: z rñdet q ad simplu: z ad istu uadit opi. glo. de. l. si euz. s. q iniuriaru. s. si quis cau. Rñdeo q ibi una actio accedit alteri accessorie: hic hec actio accedit alteri principaliter: z ex diuersis pncipijs. na actio. l. acq. datur: qa danu datur e: actio iuramentum daf: qa iuratum e. secunda particula: ibi. abunde eni non bz uarietates. dicit eni q ideo no fit condonatio ad duplu: qa ideo illud fit: qa ppter negationem actor grauaf onere probandi: sed p iuramentum releuaf ab illo onere: ergo cessat condonatio dupli: z hec ro est comunis ad vtrazq. lec. posita i precedenti. s. qd facit ad multa: ut. j. dicit in. s. cu3 obmissa e duplex lec. pot eni intelligi anq sit iuratum: z tuc ista ro talis e. No pot coqueri actor de predicto tali statuto p qd pdit condonationem dupli. na est in eius potestate no iurare: z sic hanc partem edicti omittit: z pbare p testes: z sic remanebit sibi i tegra actio. l. acq. Ex q lec. no. q iusta causa e nolle iurare: qa per hoc effectus condonationis minuitur: qd facit ad ea que no. in. l. manifeste. j. e.

Secundo. ad illud qd tota die occurrit: si reus in prima coparitione negauit: i alia postea uenit: z uult cofiteri: ut habeat beneficium cofessionis ex forma statuti: pot dicere iudex uel accusator nolo cofessionem tua: qa p hoc condonatio tua minuitur: casus e hic. na ille q defert iuramentum vif cofiteri: si aduersarius iurauerit. l. q iurasse. i. fi. s. e. tn si cut no cogit hic qs recipe tale delationem iuramenti: ita no cogit recipere tale cofessionem: hic est casus: ibi. cu obmissa zc. z i glo. ibi posita super illo vbo zc. Scdo mo pot legi iste. s. ut loqitur post iuramentum pstitit: z tuc ro e talis. No pot queri actor q p tale iuramentum sibi sit paratuz p iudicium: qa si uult obmittere ius sibi qstitum ex hoc iuramento: z pbare p testes: adhuc remanet itegra actio ad duplu ista lec. ponit i hac eadem glo. vide ea ibi qd aut si postea zc. C. l. o. tra hac lec. facit: qa iuramentum bz viz nouationis: ut l. q. iurasse i fi. s. eo. Sol. nouatio hec non tollit pma: ut ibi no. Ex q lectu. no. q si post probatidne actoris: reus uult cofiteri: pot dicere actor: seu accusator: uel iudex igrens nolo uti tua cofessione: sed uolo uti probatidib factis p testes. No. et q si iudex post pma negationem admittit cofessionem rei: adhuc pot maleficiu pbare p testes: z reus admittet beneficium confessionis: sic

decipere ea trabentes l. cipit queda mulier.

Est hic. adde q i hoc Alex. transit cum opi. q post litem contentat no pot sit cofiteri si solu i termino statuti qn uellet cofeq premiu sed etia i termino huius l. p. s. item mixta isti. de actio. z. l. electio. s. neg. s. de noxa. z hanc opi. dicit tenere glo. in. l. de etate. s. fi. d. interrog. act. vt bic p cu

vides hic: qd et post iuramentum p̄stitum actor potest
facere probationes per testes. Et semp̄ aduerte:
qa dico post p̄mā negationē. nā si in p̄ma r̄sio-
ne: seu p̄paratiōe cōfiterel non ē dubiuz: qd sibi
tale beneficiū prodesset: nec sibi tale beneficiū tol-
li posset. **C**In. s. r. p̄t dicit. iste. s. p̄t legi duo-
b̄ modis. p̄mo ut dicat sic. rō q̄re p̄dēnatio d̄z
fieri ad simplū ē: qa maleficiuz nō probaf vere:
sed iusiurandū actoris habet. p̄ ueritate: z hoc
mō referat ad primā casus positionē quā feci in
p̄n. l. **C**Secō mō p̄t intelligi: ut referat ad se-
cundā casus positionē factā i p̄n. z tūc erit rō ta-
lis. In actiōe. l. acqlie ē qd crescat p̄ inficiatiōez: s̄z
ista nō ē actiō. l. acqlie: s̄z actiō i factū ex iuramē-
to: qd p̄z ex medio cōcludendi. nā in ista nō cō-
cludit: qa dānū ē datus: s̄z qa ē iurātū. **C**Expe-
dito tex. z apparatu circa hāc. l. q̄ro in his q̄ cre-
scūt per inficiationē: que inficiatio est illa q̄ cresce-
re facit. Rūdeo si negat ip̄z factū: z hoc sine du-
bio: ut. l. ij. s. ad. l. acql. z. l. contra negatē. **C**
ad. l. acql. insti. de ac. s. itē mixta. Itē si negetur
aliq̄ q̄litas: per quā facti substantia alterat: ut pu-
ta si accusas me de uno mense: ego confiteor me
illud fecisse: s̄z nō in illo mēse: uel nō i illo loco.
nego enī illud totū factū qd ponit: ut plene dixi
j. de adul. l. denūciasse. s. qd tū. Itē si nego ali-
quā q̄litate p̄ quā cōdēnatio p̄mittit: seu minui-
tur: sicut enī ille qui d̄z rē: si eā soluisse cū dimi-
nutiōe alicui⁹ qualitatis: nū soluisse v̄t: ut. l. iul.
s. i. de s̄bo. obli. z. l. et de solu. ita qd cōfiterur cū
diminutione alicui⁹ q̄litate. ita intelligo qd nō:
p̄ glo. isti. de acti. s. itē mixta. hoc tū qd dico d̄ q̄-
litate negata itelligo: si erat talis q̄litas quā sc̄-
re debebat p̄babiliter: sec⁹ si potuisset p̄babiliter
ter ignorare. nā cū id qd cōdēnatio crescat sit
i penā mentientis: si nō prederet delictū i ne-
gando non deberet seq̄ pena: q̄ sine delicto nō
ē: ut. l. aliud ē fraus. j. de s̄bo. sig. z hoc videt
in. l. acql. si aliquis confitetur se dedisse dānuz: ne-
gat tū extiationē: q̄ ab actore vel accusatore di-
citur ex hoc non cōdēnatur i duplū: ut p̄bat i
l. inde nerati. s. si. cū se. z. l. p̄inde. s. si. cū se. s.
ad. l. acql. sic itelligo qd nō. i. d. s. itē mixta. s̄z
aliā opi. **C**Secūdo ex eo qd hic dicitur qd iō cre-
scit cōdēnatio: qa grauat actorē i onere probā-
di: dico qd si negaret aliquā qualitātē: p̄ cui⁹ ne-
gatione actor nō grauaretur onere p̄bandi: qd
tūc non puniretur: ut negās: qa cessat rō: ut hic
vides exēplū. cōfiteor me percussisse ticiū: tūc di-
co fecisse ad mei defensionē: uel dico me percussis-
se: nō tūc aīo iurandi: z si. cuius p̄batio incūbit
reo: z non actori: ut. l. si nō cōiucij. C. de iniurijs
z de sicca. l. i. **C**Itē ex eo qd hic dicitur: qd ita d̄
mū sit cōdēnatio i duplū: si p̄bauerit actor per
testes: dico qd si actor non probauit plene: sed
semiplene: ita qd deuentū ē ad iuramentuz in de-
fectuz p̄batiōis: uel deuentū ē ad torturā rei: qd
postea ē p̄ tormenta confessus: qd tūc re⁹ nō pu-
niet: ut negās: qa non ē verū actorē p̄basse per
testes: sed recurrisse ad remediuz huius edicti:
put loquitur de iuramēto necessario: z hoc mō
p̄t et intelligi hec. l. s̄z primā lec. quam posui: z
sic prima lec. subdividit i duas p̄tes: p̄mo qd hic
loquatur de iuramento iudiciali: z hec erit vna
lec. uel necessario: z hec erit alia. In nulla enim
parte huius. l. d̄ qd iuramentū fuerit a reo dela-
tum: sed simpliciter loquit: aliquātulū tū cōtra-
dicit huic lec. tex. ibi abunde enī sufficere reum
exonerare zc. put itelligis de iuramēto iudicia-
li: sed put itelligis de iuramento necessario: dic
abunde sufficere iudicē exonerare. **P**redicta la-

tius dixi in illa. q. quam disputati anno: que sci-
pit: per italiā cōiter si statuta. **C**Querit Guil.
hic. vtrū hoc sit verū: siue iuramentū sit delatuz:
siue relatus: z certe idē ē: ut. l. illud aut illud. s.
i. j. de cōsti. pecu. **Ex. s. sequenti.**

CSi reus deferat iuramentū actori: respectu ali-
cuius sp̄ei: qd actor dicit sibi deberi: an si illa spe-
cies pereat: penes reū: p̄eat periculo actoris uel
rei: ibi. **P**ro isto.

Si iurauero **P**er iuramentuz non
p̄t deberi res q̄ non
ē: nisi ante iteritū mora precesserit. h. d. **C**Op.
per iuramentū actoris p̄mit oīs exceptio cōpe-
tens reo: ut. s. e. l. duobus. s. si. z. l. si duo. s. i. s.
e. s̄z. p̄mā lec. ergo post iuramentū nō p̄t re⁹ di-
cere qd res erat perēpta. **C**Qui timore dixit **J**o.
qd hic tpe iuramēti res nō erat i rerū natura i ve-
ritate: s̄z ē putabaf: seu credebaf: ita dicit p̄ma
glosella hic posita quā uide: z hoc dicit pro tan-
to: qa iuramentuz tollit oīs exceptionē reo cōpe-
tentē: quā sciebat: uel scire debebat sibi cōpetere:
re: ut. l. contraria. illi enī quā sibi cōpetere igno-
rabat renūciare nō v̄t: ut. l. mf. s. de inoffi. testa.
Pro isto. s. ergo declarādo dic: aut res non
extabat tpe iuramēti: aut postea desijt extare. p̄
mo casu: aut reus sciebat non extare: z tūc tene-
tur: ut. s. e. l. duobus. s. si. z. s. dixi: aut ignora-
bar: z tūc aut mora precessit iteritū: z tūc tene-
tur: ut hic i secūdo r̄sio. facit. l. iter stipulatē. s.
pe. s. s̄bo. obli. z. j. de cōsti. pecu. l. p̄missor.
la. ij. **A**ut nō precessit mora: z tūc non tenet: ut
hic i p̄n. **S**i uero res postea perit: tūc dicit qdā
indistincte reū teneri: qa iuramentū h̄z vim cōtesta-
tionis: ut. l. nā z postea. s. si is qui. s. eo. s̄z re⁹ p̄-
pta post cōtestationē periculuz pertinet ad reuz
sine dubio: ergo zc. z hoc tenebat **G**uil. de cu.
s̄z **J**a. bu. dicebat melius iudicio meo. **A**ut de
bitū precessit iuramentū: z fateor ueruz eē dictū
Guil. aut non p̄cessit: s̄z per ip̄m iuramentū ē cō-
tractū: z tūc iuramentū nō iudicat morā. iconue-
niēs enī ē: qd vno z eodē tpe quis obliget: z con-
sistatur i mora: ut. l. qd dicam. j. de so. **E**t ista
sunt multū norāda in tuscia: z i partib⁹ nostris
ubi instra guarētigiata: seu cōfessionata h̄nt v̄z
s̄nie diffinitue. nam si eēt uera opi. **G**uil. ab ip̄o
initio eēt obitor i mora: nec eēt necessaria noua
interpellatio: s̄z s̄m opi. **J**a. bu. noua interpella-
tione opus ē: z hoc obseruat hodie cōsuetudo:
z multū placet: quod tene mēti.

Si mulier. **S**i iuratur sup iure obli-
gatiōis tollit oīs exceptio
q̄ obligatiōne perimit: z si iuraf sup facto tollit
exceptio oīs p̄ quā factū nō uerū redderet. sec⁹
i bis q̄ cōpetit facti ueritate manente. h. d.

Ex. s. sequenti.

CSi iuramentuz uni⁹ i actiōe populari noceat
oib⁹. **Q**uerit glo. **E**t an stāte statuto qd male-
ficio cōmissio sex mētib⁹ retro iudex nō possit co-
gnoscerē: an poterit cognoscere d̄ maleficio ha-
bente cāz p̄manētē: ibi. **E**t per dicta. **E**t ibi ē
an tps̄ p̄dictū currat iudici ignorāti.

In popularibus. **I**n actioni-
bus popula-
rib⁹ iuramentū uni⁹ p̄iudicat oib⁹: nisi collusuz
sit: sicut in snia. h. d. **Q**uerit glo. de vna. q. tu-
agebas cōtra me ex edicto de his q̄ deie. vel ef-
fu. dicēs qd ego tenebā aliqd super via appēsū:
cōtra illud edictū detulisti mihi iuramentū bona-
fide: z iuravi me nō habere appēsū: an alijs p̄-
iudicet cū ad huc appēsū teneā: z arguit p̄ z cō-
tra: finaliter determinat qd p̄iudicat alijs: qa vna

et eadem appensio est illa que non est cum illa sua per qua fuit iuratus: ergo et. ut. l. qui iurasse. §. si p. s. e. secus est in pacto: uel transactio: ita dicitur glo. mihi ut q. debeamus sic dicere: et aduerte quia ista. q. habeo p. difficili: quia quidam sunt actiones populares: que dantur p. aliquo facto iam preterito: et finito. Et hic est aduertendum: quod quicquid ista actio post contestationem incipit esse propria actoris: et ad proprium suum commodum debet agere: ut. l. si cui de h. bo. sig. et isto casu dico quod si quis paciscatur ante lit. contestationem non ualeat: ut. l. iuriscientium. §. si paciscatur. el. ij. §. de pac. sed post lit. contestationem potest pacisci: et transigere: sicut quilibet de re sua: quia sua est: ut dixi i. d. l. si cui. iuramentum uero si quis defert bonafide potest deferre ante lit. contestationem. et post: ut hic: quia huiusmodi contestationis: et sic per iuramentum suum facit actionem: ut §. eo. l. na. et postea. §. si is qui t. pali. secus si colluderet: ut hic i. tex. si huiusmodi talis actio popularis non daretur ad commodum agentis: sed alterius: tunc per iuramentum: uel pactum alteri iudicari non potest. ita p. baf. j. de li. ho. ex. h. i. l. iij. §. si tunc re: et ideo dico quod in actibus criminalibus que dantur ad utilitatem fisci: actor non potest deferre iuramentum: ut dixi i. l. iij. §. i. §. e. sicut nec procurator simplex. l. iurandū. i. si. §. eo. et dicto casu non posset et pacisci: uel transigere in preiudicium aliorum: ut. l. iuriscientium. §. si paciscatur: et. l. si unum. §. in summa. §. de pac. et. j. ad. l. iul. de vi pub. l. q. ceru. §. i. et. C. de transac. l. transigere. Quodam sunt facta ex quibus actio popularis oritur que huiusmodi manent et perseverant in futurum: tunc quicquid glo. hic dicitur. sicut non potest pacisci actor in preiudicium aliorum: ut. d. l. iuriscientium. §. si paciscatur: ita non potest iurandū deferre in preiudicium alterius: ut. l. iij. §. pe. et. l. na. et postea. §. si. cum. l. se. §. e. et sic puto quod i. q. pposita p. eo quod modo habet appensio potest agi a quolibet. Non ob. §. eo. l. q. iurasse. §. si p. et quod ibi no. et. l. si a te. j. de excep. rei iudicium si. quia ibi detulit quis iuramentum in causa que prope ad eum pertinebat: unde sibi preiudicat. hic autem huiusmodi sit una appensio: tunc alijs preiudicare non potest. Contra predicta facit. j. de fur. l. ei qui. et quod ibi no. ubi dicitur: quod in actioe furti que est proprie agentis potest agi post iuramentum ex noua contractioe: ut ibi no. Rideo in. l. q. iurasse. §. si p. erat una retentio in peculio: et i. q. nra erat una appensio continua: merito ille qui detulit iuramentum non potest iterum agere: quia ageret ex eadem causa: sed i. l. ei qui: fuit noua contractio: et sic noua actio ex qua potest agere. secus si re retinisset: et de nouo non contractasset: ut. l. si quis uxori. §. si quis iurauerit. eo. ti. Et predicta que dicuntur in glo. et quod dixi. §. q. est una appensio. no. ad. q. statuti. dicitur statutum: quod non possit cognosci de maleficijs commissis a sex mēibus retro. pone quod aliquis commisit unum maleficium quod huiusmodi permanet iam sunt sex mēses: et ultra: et adhuc durat: huiusmodi gra. Edificium fecit in publico: quod adhuc stat: uel pone ut fuit de facto in ciuitate ista facta fuit quedam societas: uel liga per ciues huius ciuitatis contra aliquos: contra formam statutorum que liga adhuc durat: an hodie possit iuri: bec. glo. ut uelle quod non: quia idem factum est: huiusmodi continuatum: et sicut a principio fuisset absolutus propter prescriptionem eadem ratione: et ex eo quod modo est: uide glo. dicit glo. econtra ut quod non et. ibi huiusmodi bec est una et eadem appensio. Preterea quod non debeat puniri facit: quia aliud est facere aliquid de nouo: aliud iam factum continuare: ut. l. iij. circa p. n. et ibi no. ff. de acq. pos. Ad idem facit: quia aliud est renouare aliquid in contractu antiquo persistere: seu perseverare: ut. l. item queritur. §. q. i. p. l. o. j. loca. et. l. certe. j. de preca. et. l. sed si manente eo. ti. actio enim non

oritur ex continuatione: sed ex teteri contractu: ut dicitur. l. et idem in delictis: ut. l. ei qui. j. §. sur. Sed si ad primus actus respicimus: ille actus est impunibilis secundum formam statuti: ergo et. pro hoc uideatur casus. j. quod vi aut daz. l. semper. §. annus. aliam incipit. §. hoc interdictum: ubi opere facto quod durabat datur actio infra annum tunc. In contrarium uideatur tex. quia in his que huiusmodi causam continuam quotidie fit: et semper fieri uis: ut uidistis in. l. i. §. si. §. de usufruc. accres. Sol. dicit quod quidam sunt actus qui habent causam continuam: et ista continuatio consistit in animo: et in perseveratione uoluntatis: tunc fateor quod quotidie fit: ut uidemus in usufructu legato qui constituitur patiendū: ut. l. i. §. si. §. de usufructu. accres. et ideo si respectu initij non potest agi alio quo casu agatur ex eo quod postea renouari uideatur: ut ibi uidistis: ita in proposito dico in questione de societate: seu liga: insti. de societate. §. manet. ad idem. j. de fur. l. eu qui. et quod ibi no. Idem dicerem in questione formata in glo. de eo qui habet appensum. si enim ex prima appensione agi non potest agatur ex eo quod hodie appensum habet: et pro hoc uideatur tex. cum glo. in. l. si. uero. §. si. cum glo. si. j. de his qui deie. uel effu. ubi huiusmodi ex ueteri appensione non posset agi: quia defunctus est habens causam: tamen potest agi contra heredem ex eo quod ipse habet: et illud habere continuat. Quandoque. l. punit aliquod factum: et habet respectum magis ad factum: quam ad animum: ut puta si lex diceret: si quis fecerit edificium in publico: non dicit si quis habuerit. na habere continuat a se. non autem facere: tunc tempus limitatum a statuto curret a die operis profecti: si tempus in noticiam peruenerit. si. n. opus est factum: tunc tempus non curret: ut. d. l. semper. §. annus quod vi aut clā. et ideo tunc non posset agi elapso termino statuti: ut puniat de eo quod fecit: sed ut puniat de eo quod factum habet posset bene agi: si lex: uel statutum hoc disponeret.

Si libertus Statutur iuramento quo quis se non esse libertum iurauerit. hoc. d. C. No. quod iuramentum habetur pro ueritate. C. Op. quia si libertus defert patrono: et iurauerit se patronum esse: tale iuramentum non preiudicat in bonorum possessione contratabulas: ut. l. si iurauero. j. de iure patro. Sol. hic quod iurat libertus in sui fauorem: ideo fauore ingenuitatis porrigitur ad omnia: ita dicit glo. hic et in. l. contraria. Tu assigna aliam rationem: quia patronus potest remittere bonorum possessionem contratabulas: et totum ius patronatus: ut. l. iij. C. de bo. libe. merito potest super hoc iurandū deferre: quod est alienare et remittere: ut. §. eo. l. iurandū. §. i. In. l. no. contraria iurat patronus liberto deferente: quod non potest sibi auferre liberam testamenti actionem. ut. l. cum donationis. C. de transac. et de h. bo. obli. l. stipulatio hoc modo concepta: cum si. merito quia hoc ius alienare non potest: iuramentum ad hoc non porrigitur. Glo. querit de una. q. de q. dicit: ut in eadem: et uide eam: et dicit sine ei. sed illud ne dicitur remaneat impunitum: ut ibi no. Et facit decisio huius glo. quod ille qui habet res que subiaccunt restitutioni deferendo iurandū: non potest alteri preiudicare: facit C. comunia delega. au. res que coniuncta. l. iurandū. §. i. §. eo. et sic esset iusta causa recusandi iuramentum: quia alio postea agente posset queri de suo periurio.

Ex. §. sequenti.

Si iurauero Habens res restitutorum subiectas non preiudicat alijs deferendo iuramentum.

§. i. §. vide per te ipm. Op. quod per iura

a C. ad animum. AD. DE q. stantibus duobus statutis quorum unum caueat: quod elapsis quibus annis potestas non possit iquirere de maleficio altero quod ducens duas uxores eodem tpe capite puniat quod si quis duxerit duas uxores: et cum secunda per quinquem et elapso etiam quinquem per cohabitauerit: quod tunc potestas elapso quinquem non poterit iquirere: ut consilium per de anch. per no. hic eius consilio. iij. incipiente statu caueat et materia huius. §. uide pulchre per Bal. consilio lvi. incipiente caueat statutum. l. i.

b C. In noticiā. ADDE fm Alex. quod in hoc consilio opi. e. Bar. ut per Bal. Ang. et alios in. l. si. C. de dolo. et bal. bic.

mentum tollitur ois exceptio: ut. l. duobus. i. fi. s. eo. ergo non pot opponi mibi iuranti de cautione non prestita. Sol. fateor q tollitur per iuramentum ois exceptio per qua detegeret uerum non esse iuratum. alias secus: ut. s. e. l. qui iuras se. s. mulier. sed iste qui petit cautionem non negat iuramentum esse uerum: imo fatef: ergo rē.

Ex. l. sequenti.

Instrumenta nouiter reperta possunt produci post conclusionem in causa: et post emissam citationem ad audiendum sniam. secus si non sint nouiter reperta: quia non possunt produci: nisi usqz ad conclusum in ca: uel ad statutum terminum: ibi. Et ex hac. Et cum sententia fertur sub condicione. admittitur pars ad probandum: usqz ad uotum codic. ut hic in. s. tertij. Si qz post sententiam admittit aliqua probatio que respicit uires ipsius sententie: sicut una pars pot facere actus probatoriū ad illam inuallidanda: ita altera pars pot facere ad illam sustinendam: ibi. Ad unum. Et cum priores alicuius ciuitatis faciunt legē q soluat collecta infra certum tempus sub pena quartae pluris fm formaz statuti: lz nullum statutum reperitur: tñ valet lex: ibi. Et hoc. Et qñ actor in prima dilatioe. fecit qd potuit ad pducendum testes: et tñ non potuit: si hz secundam dilacionem illam habet simpliciter ad probandum: sed ad producendum testes in quibus fuit diligens i prima: ibi. Ultimo. Et qualiter iudex inducitur in dubitatioe. credulitate opi. et psump. ibi. Hoc pmissio. Liber rōnuz epistola: et an scriptura priuata faciat semiplenam probationem: ibi. Primo. Et triplex ē priuata scriptura: apocha. liber rōnum. epistola: ibi. Pro declaratioe. Et an apocha faciat semiplenam pbationem: ibi. Circa pñm. Et quid de libro rationum: ibi. Circa secundum. Et quid de epistola: ibi. De tertio genere. Quaz probationem faciat exemplū: ibi. Sed qñ ro. Et an instrumentum factum inter duos: faciat fidem: quo ad tertium nominatum i instrumento: ibi. Item quero. Et an intitulatio libri notarij faciat aliquaz fidem: ibi. Quero pone. Et an instrumentum carens nomine pape faciat fidem: ibi. Quero quid. Et an fuga rei faciat aliquam fidem: ibi. Venio. Et an per unum testes fiat semiplena pbatio: ibi. Venio ad tertium. Et an cum testes iurauerunt: non tñ deposuerunt: uel deposuerunt: nō tñ iurauerunt: an faciat fidem aliquam: ibi. Et pro. Et an duo testes qui dicat q ticius legauit se pronio. c. i pñtia septem testium pbet legatum: ibi. Hic aduerte. Et an testis dicēs uidi mutuari: sed non recordor de quāitate probet: ibi. Quero quid. Et an testis non examiat a iudice faciat fidem: ibi. Quid si. Et an dictus testis i quo nō apparet iuratum pbet: ibi. Quero qd. Et an dicta testium iter alias personas faciant fidem contra alios: ibi. Quero quid si dicta. Et an du e semiplene probatioes faciāt unā plenam: ibi. His premissis. Quid aut si actor pbauit plene: reus semiplene: an remaneat ex parte actoris semiplena probatio: ibi. Quero vtrum una probatio imperfecta tollat aliam imperfectā: ibi. Quero vtrum. Et qualiter deuenit ad delationem iuramenti: cum est semiplene probatum: ibi. Aiso. Et q dicantur magne cause: ibi. Sed est. Et an actori: uel reo sit hoc iuramentum deferendum: ibi. Hoc premissis. Et his pmissis. Et usqz ad quā tuz tps petatur iuramentum: ibi. Quero usqz. Et an ita p testes nouiter repertos retractet sententia: sicut per instrumenta in. fi. l.

De monendi. Sententia lata

si iuramenti necessarii retractat p instrumentum de nouo reperta: secus in iuramento voluntario: et iudiciali. h. d. vide. l. nostrā et diuide eam sic. pmo ponit vnuz dictum. secundo illud limitat. secunda ibi: sed hec constitutio. Item prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum in genere. secundo exemplificat illud. secunda ibi: si quis noua. Item secunda pars principalis subdiuiditur: quia pmo ponit limitationē q dictū intelligat qñ sententia est lata pte iuramenti necessarii. secundo ponit qñ deferatur istud iuramentum necessarium. tertio qd in voluntario et iudiciali: secunda ibi: solent. tertia ibi: q si aliquis. **¶** Ho. q dixi in sumario: alia notabilia habebitis in prosecutione materie. **¶** Ad pñm partem op. et videtur q snia non possit retractari propter noua instrumenta: et sic op. de. l. si diuersa. C. de transac. et qñ prouo. non est ne. l. i. Huius timore ut arbitror dicit glo. intellige noua instrumenta. i. nouiter reperta: nō nouiter fabricata. vide glo. qñ dicat etiaz si de consensu partium fierent noua instrumenta nō possit recedi a sententia prima. p terea ex instrumentis que de nouo fierent nō detegeret periurium iurantis iam prestitū: unde de eis instrumentis nō loquit. **¶** Contra hoc op. de. l. sub pretexto de transac. Sol. aliud in transactione que nō retractat pte nouorum instrumentorum. Et est rō: quia transactio fit consensu partium sicut dicimus in iuramento voluntario et iudiciali: ut hic in fi. sed hic loquit in iuramento necessario qd defertur inuita parte. **¶** Op. de. l. imperatores de re iudi. et l. sub pretexto. C. de re iudi. ubi pretexto nouorum instrumentorum nō rescinditur snia: nisi i certis casibus. Huius timore hec lex legitur quattuor modis: quorum tres sunt in glo. Primo modo qñ snia sola est lata: et tunc loquitur contrarium hic qñ fuit sententia: et iuramentum: unde in odium periurantis permittit q retractet p instrumenta nouiter reperta: ista lex. ē vera: ut pñ in hoc tex. et cōter oēs eam tenent. **¶** Sed ad eā op. sic difficilius retractat qd duplici vinculo fulcitur: ut. C. de pac. l. i. et ibi no. s. si snia sola non pot retractari p noua instra multo min⁹ ubi ē snia et iuramentum. Rñdeo q duplex vinculum: hoc est duplex remediū finiendarum litium. nā iuramentum necessarium nō defertur ad finidū litis: sed ad supplicidū defectū pbationis. vñ ubi ē sola snia illa ē lata p ueras pbationes: sed i casu nō est lata snia p pbationes nō plenas: sed suppletas p iuramentum: iō si detegit piurium retractet snia: et hic ē uerus intellectus huius. l. singularis et no. Alij timore predictorum contrariorū intelligūt. l. istā q hic nō fuit lata sententia. Et q tex. dicit absolutus: intelligūt destinatione: et sic erat absolutus: ista lex. ē py. **¶** Et ex hac notabili lex. hēs qz lz in ca sit conclusū: et q lz iudex manifestauerit partib⁹ quā sniam dēferre: et lz fecerit ptes citari ad audiendum sniam: pnt produci instra de nouo reperta: casus ē hic fm istam lex. sed si nō essent reperta de nouo nō pnt produci: nisi usqz ad conclusionem i ca: ut ex de fi. instru. c. cum dilectus: uel usqz ad terminū statutū ad hoc: ut ibi pñ: et q no. per By. i. c. idultū: ex de re. iur. li. vi. et p doc. in. l. iudices: et auē. iudemus. C. de iudi. et per Jo. an in. c. sepe. ex de sbo. sig. in de. q aut ista instra sint de nouo reperta videtur posse probari p iuramentum: ex de

¶ In causa. ADDE q Alex. hic tandem dicit putare bene loqui i casu in quo qd nulla negligētia. aut culpā comisit circa perquisitionem instrumentorum nouiter repertorum post conclusionem i causa ut hic pñ. cui ad. de oio vidē dum Bal. cōsilio. clxx. vi. li. i. icipiēte qñ vtrū et hāc secundā lex. sequitur Bal. cōsilio. cxliij. li. i. q vid qz tractat de materia h⁹ l. icipit com missus fuit rē. et qñ per instrumenta nouiter reperta retractetur snia: et de intellectu. h⁹ l. vid pñ. d. ca. cōsilio. cccxxv. icipiēte i causa q uertit.

excep. c. pastoralis: mō habes duas lec. nota. **T**ertij legunt. l. istam q̄ vere reus erat absolu- tus sub cōditioe: si iurauerit se non teneri: z ad- huc non iurauerit. Ex hac lec. no. habes q̄ qñ snia fertur sub cōditione pars admittit ad pbā- duz: vsqz ad euentuz cōditionis: z hoc uerū cre- do qñ cōditio adiecta snie respicit aliquem ac- tuz pbationis: ut hic p̄z. nā sicut uni parti p̄mit- titur probatio post sniaz a iudice. ita z alteri p̄- mittit a lege: ut. l. petende. C. de tēpo. in inte. re- stitu. pe. z ē casus hic s̄z istā lec. **A**d unum tñ aduerte: ga qñ post sniaz admittit aliqua pbā- tio que respicit vires snie: tūc sicut vna pars pōt- facere illū actū probatorium ad sniaz validā dā ita altera pars poterit facere alterā probationē ad sniaz infirmā dā: ut hic: sic etiā intelligo. l. i. C. de iuris: z fa. ig. sed qñqz post sniaz admittū- tur probationes q̄ non respiciūt vires snie: sed executionē. verbi grā. In iudicijs vniuersalib⁹ pronunciatuz est me eē heredes ricij: in executio- ne sunt faciende probationes qd̄ sit in heredita- te: certe isto casu sicut actor hz probare q̄ talis res sit i hereditate: ita reus poterit pbare q̄ nō sit talis res in hereditate: ut. l. i. i. p̄n. glo. magne s̄. de edē. Simile in. l. ij. C. de sen. q̄ sine cer. quā- profe. nō autez possit re⁹ producere pbationes ad infirmā dā sniaz: ga nec actor ad illō produ- cit: sed ga iste lec. in se hz sint vere: faciunt tñ ali- quā uolētā lre: ut videtis: iō teneamus p̄mam uerā z clarā. **F**uerunt ēt quidā vt **D**of. qui legerūt istū tex. q̄rto mō: z dicūt q̄ bec. l. loq̄ so- lum in casu. l. ultime. C. eo. f. qñ iuratur est super testō vel pretextu instrumenti qd̄ ē mō de nouo repertū: z fm hoc qd̄ dicit permitti sacris consti- tutiōibus p̄ncipum dicit ip̄e. l. per. l. h. C. e. **I**sta lec. non est uera: ga illa. l. hz locuz in omni iura- mento: siue iudiciario: siue uoluntario: siue ne- cessario: ut ibi p̄z: ergo d̄ illa hic si fac mētionē. sit ergo mentio de quibusdā cōstitutiōib⁹ quas hodie non habem⁹. ut dicit prima glosa. **E**t hoc facit ad. q. **P**riores fecerūt legez q̄ quilibz soluat collectā. j. x. dies ad penā q̄rti pluril s̄z for- mā statuti: s̄z de hoc nullū rep̄it statuti: an bec. l. habeat effectū hic videtur casus q̄ sic pro hoc j. de consti. pecu. l. euz qui. s̄. iulianus: z ibi dixi. **E**ltimo ista prima particula inducitur p̄ glo. in arg. ad. q. no. in. l. si quis libertatez i h. s̄. d̄ pe- ti. here. melius facit. l. si duo. s̄. iulianus. s̄. e. z ibi dixi. Sed bec. l. est magis no. ad aliā. q. actor in prima dilatiōe fecit citari duos testes: z quia nō ueniebāt fecit eos grauari: z fecit quicqd̄ pō- tuit in ista p̄ma dilatiōe scitis q̄ dz sibi dari secū- da dilatio: ut. l. h. s̄. de ferijs: tñ ista scōa non da- bitur simpliciter ad probandū: sed solū ad pro- ducendū illos duos testes: in qbus fuit diligēs z sollicitus in p̄ma dilatiōe. ar. huius. l. ibi. qui- bus nūc solis vsuris sit. nā videtis q̄ hic admit- tebatur pbatio illa sola in qua cessauit negligē- tia: ita in proposita. q. z hoc dicebat **J**a. bu. qd̄ placet. **V**eniamus ad scōaz partes. ista scōa pars i suo p̄mo dicto nō hz cōtraria: ga examina- ta ē. s̄. **V**enio ad. s̄. solent. **C**ōp. q̄ cā non possit eē dubia: z sic q̄ ad istud iuramentū non possit pueniri. nā aut actor nil probauit: z certū est q̄ re⁹ dz absolui. C. d̄ edē. l. qui accusare: aut actor pbauit: z reus dz cōdēnari. **R**ūdet glosa tu arguis a p̄tibus iufficiēter enumeratis. nam ē qd̄ dā mediū. videlz qñ actor pbauit: z nō ple- ne: s̄z semiplene: tūc puenit ad iuramentū neces- sariū: z ita loquitur hic. qñ aut hoc sit dicā statim.

Quod sic. ADDE q̄ cū hac de cōditioe Bar. transeūt cō- muniter alij doc. z Bal. l. i. C. d̄ epi- sco. z cle. z i l. fidōatō. C. de dona. z i l. incuile. s̄. de legi. bar. in c̄uagan. ad repri. in s̄bo prout glosa. xviiiij. di. c. si ro- manoz q̄ di- cit q̄ si papa cōcedit p̄i legia alicui ecclesie fm p̄uilegia exē- p̄ti. alterius ecclesie: q̄ tñ si illa non re- periat̄ur va- lent tñ p̄uile- gia concessa vt h̄ p̄ Ale- xā. cui adde- h̄ hac dictōe fm euz aliqd̄

Scōo op. C. vñ vi. l. si qñ. Sol. hic loquit qñ iuramentū defert p̄ inopiā pbationuz tñmō absqz alio delicto rei in. l. cōtraria defertur pro- pter inopiā pbationū: z p̄pter delictū cōnexuz ita dicit glo. z sic puto q̄ i casu. l. si qñ nō retra- ctetur snia p̄pter instrumēta de nouo reperta. **I**dē qñ est sniatū delato iuramēto i litē. illud. n. nō defertur: nisi propter dolū aduersarij: ut. l. i. actionib⁹. j. ti. i. **C**ōp. C. de iudi. l. properādū s̄. sin. aut. Sol. eodē mō ibi defertur iuramētuz propter cōtumaciā partis: hic solū propter pro- bationis defectū: z sic i casu illo nō retractat sen- tentia p̄pter instrumēta de nouo rep̄ta. **A**d s̄. vltimū op. de p̄n. l. nostre. Sol. principiū loq̄- tur i iuramēto necessatio. hic i iuramēto uolūta- rio: uel iudiciali: assignat glo. si. rōnem: ga in iu- ramento necessario cōtēnit religio: z iudex. i iu- ramēto aut uolūtario solū religio. **L**erte ista nō est bona rō: ga ēt in iuramēto uolūtario cōtēnit religio z iudex. est ergo rō quam. s̄. dixi. ga iura- mētū uolūtariū z iudiciale hz consensū partiz: z p̄ cōsequēs tollit naturalez obligationē: sed iu- ramētū necessariū nō hz cōsensū partis ergo zc. **S**umus expediti de cōtrarijs ueniam⁹ ad mate- riam: z ut uidetis. glo. ponit tres casus. **A**ut ac- tor nil probat z reus absoluit. aut probat plene z reus cōdēnatur. aut semiplene: z deuenit ad iuramentū necessariū i defectū pbationis: ut hic z. C. eo. l. in bonafidei: z eē eo. ca. si **Q**uero p̄mo qñ actor dicit nil probasse. **R**ūdeo qñqz iurisdicatio iudicis: aut instantia cause hz termi- nū p̄fixū a lege: z tūc ad hoc ut dicatur actorē nil probasse: ut possit sequi absolutio diffinitiuē ē necesse q̄ ei sit statutus terminus ad proban- dū: q̄ si statutus nō eēt: nō diceretur actorē nil probasse: sed diceret̄ nil sufficiēs actitātū esse: z sequeretur absolutio ab obseruatiōe iudicij nō a cā: ut. C. de iudi. l. properādum. s̄. sed z siqui- dem. **Q**uāqz iurisdicatio seu instantie statutus est terminus a partib⁹: ut tota die euenit in cōpro- missis: ga cōpromittimus i arbitros: ut debeāt iudicare usqz ad mēse: uel si iudex delegaretur de uolūtate partiū isto casu iste terminus appo- situs iurisdicatio: uel instantie hz uiz termini p̄- ptorij dari ad probandum: ita q̄ si actor infra terminū nil probauerit reus absoluit: hic ē tex. cū glo. i. l. si de meis. s̄. h. s̄. de arbi. in glo. super uerbo liquere: z per **I**nno. extra d̄ appel. c. sup eo. el. ij. **S**ecūdo quero. hic dicitur per glo. qñ actor plene probauit: debet reus cōdēnari: quādo semiplene deuenit ad iuramentū. **Q**ue- ro quando dicatur plene: z qñ semiplene pbaf- se: hic est aduertendū: ga glo. z doc. hoc non in- tellexerunt perfecte. **P**ro cuius declaratione p̄- mo oportet me dicere qñ dicatur plene proba- tur. **R**espo deo breuiter quando est facta iudici- plena fides: hoc est qñ iudex per ea que sūt sibi ostensa est adductus ad fidem: z credulitatem eius qd̄ itenditur: ut. C. de edē. l. procurator. j. de testi. l. ad fidem. de proba. l. quinquaginta. i sine: z ibi sūt multe concordantie. **H**oc p̄mis- so uidendum est qualiter iudex ad istam credu- litatem adducatur: pro cuius euidencia primo premitto quedam extrema que oīno sunt extra fidem z credulitatem. **E**t primo est nescientia. illud enim qd̄ homo nescit de eo non est fides: nec credulitas: z d̄ hoc habes per glo. j. de iur. z fac. igno. i. **R**ubri. z. j. de testa. l. d̄ statu. z ibi no. **I**tem secundo est scia uera: z ista scia habet duobus modis: uno modo i rebus que sunt ar

p̄ Bal. cōf. lio. cccx. lib. ij. **Q**uod placet. AD. DE. Bar. i. l. h. s̄. de fe- rijs Anto. s̄. bu. i. c. ultra- tertia. c̄. de testi. Pau. de ca. in. l. si stipulat⁹ sim abite. j. de vbo. obli. z limitat̄ bic p̄ Alex.

Nil pro- baste. AD. DE. Anto. de bu. z pa- nor. i. c. h. c̄. eo. z i. c. pro- ut eē de do. z cōtu. spec. in ti. de inie- pla. s̄. nunc- videndū. v. illud. z cum Bar. dicit Alex. q̄ com- munit̄ trā- seunt doc- tic.

tis seu scie alicui^o p^o ratiões et demōstratiões. et
 istō ēt scire ē rē p^o cāz cognoscere vt dicit philo
 sophus. de hoc habes de legi. l. scire. et infra d^o ex
 cu. turo. l. scire oportet. et j. de iur. et fac. igno. l.
 ij. cū si. Secūdo mō ista scia hī in his q̄ sunt
 facti: et tūc illud scire dicimur ad qd̄ mouemur p
 sensuz. hec ē scia q̄ regit̄ in teste. vt. l. testiū. C. d
 testi. et l. q̄ testō in fi. j. de testa. et de hac scia loq̄
 s. de noxa. l. i. delictis. in prin. et j. de tribu. l. i. §.
 sciam. ad hāc at̄ scientiam iudex nō posset pdu
 ci i his q̄ habent actū transeuntē: sed bñ posset
 pduci in his q̄ sunt actus pmanētis: vt. s. h. re
 gū. l. h. in irruptione: et inter ista duo extrema. s.
 nesciētā et scia ē quoddā mediū v3 credulitas
 siue fides. ad istā at̄ credulitatē siue fidē puenit̄
 p̄ quattuor grad^o. Primo cū iudici res pponit̄
 tur p actorē et p reū negat̄: tūc iudex adducitur
 i dubietatē Est. n. dubitare qñ q̄ non applicat
 magis aiuz suū ad vnā partē: q̄ ad aliā vt no. j.
 d iur. et fac. igno. sup Ru. et de testa. l. de statu. d
 hac dubitatioē loq̄tur. C. q̄ ad lib. p. clā. nō l3. l.
 iij. s. de trasac. l. post rē de peti. heredi. l. si debi
 tor. et glo. in. l. i. C. de p. cu. ista dubitatio non est
 gradus pbatōis: hoc ē q̄ sit aliqua ei^o pars: ga
 vt dixi p hoc iudex nō applicat aiuz suū ad aliq̄
 ptiū: s3 ē illud per quod puenit̄ ad iuestigatōez
 p quā pducit̄ ad credulitatē. De causis isto mō
 dubijs nō loq̄ hic: ga vt dixi qñ nil est pbatum
 nō h3 locū ista lex. post dubitationēz at̄ pōt inci
 pere iudex inclinare aiuz suuz ad aliquam ptiū: et
 tunc si hoc facit ex aliquo leui iudicio: vel ex ali
 quo leui argumēto ista appellat̄ suspicio: q̄ aliq̄
 liter mouet aiuz iudicis. nō tñ i totum remouet
 dubietatē. de hoc loq̄ s. ad. l. acq. l. i. lege acq
 lia si deletū: ibi ad suspitionē iudicis et. et j. d pe
 nis. l. absentē. ibi nō d3 q̄ ex suspitionib^o p dem
 nari: et hic ē prim^o grad^o pbatōis seu credulita
 tis: ga iā icipit aiuz iudicis adherere vni pti: l3
 remaneat dubiū. post at̄ istā suspitionē si iudici
 apparēt argumēta fortiora: tūc iudex icipit opi
 nari. cū adhuc dubitat ne sit p̄trariū modicū: tñ
 dubiū remanet: et ista vocat̄ opinio qd̄ statiz pba
 bo: et hic ē secūd^o grad^o pbatōis: ga modicuz
 restat ad credēdū. tñ adhuc aliqd̄ dubij ē. Et d
 istis duabus causis dubijs. s. qñ iudex adduct^o
 ē ad suspitionē et opinionē loq̄ hic. Post istaz
 opi. si iudici appareat tñ q̄ firmiter adhereat
 vni parti absq3 aliquo dubio alicui^o p̄trarij: tūc
 dī pfecta credulitas seu pfecta pbatō. nec ē tūc
 cā dubia. ista duo de credulitate et de opi. pban
 tur. j. de testi. l. iij. §. eiusdē quoq3 pncipis i. ibi
 qd̄ at̄ credas: aut qd̄ pbatū opinaris. nā put di
 cit credas loquit̄ de plena fide et plena pbatōe:
 qua ad pfectā credulitatē adducit̄ iudex. Pro
 ut dicit opinaris loq̄ de impfecta. et de hoc ē
 tex. q̄ pbat oēs istos gradus tres. j. de q̄stio. l. i.
 post pn. ibi dū dicit ad. q. tūc puenit̄ cū re^o suspe
 ctus ē: et alijs argumentis pbatōis admouetur
 iudex ita q̄ sola cōfessio deesse videat̄ et. Ex eo
 q̄ dicitur reus suspectus est habes p̄mūz gra
 dum pbatōis: qui est suspitio. Ex eo q̄ dicit
 q̄ alijs argumentis pbatōis admouet̄ iudex
 loq̄tur de secūdo gradu pbatōis q̄ ē opinio q̄
 ē multū propinqua credulitatē et plene pbatōi.
 Ex eo q̄ subinfert̄ ita q̄ sola cōfessio deesse vi
 deatur ponitur tertius gradus pbatōis q̄ fa
 cit plenā fidem. nā habita cōfessione seu plena
 pbatōe iudex adducitur ad plenā credulit
 tatē. et iste tertius gradus pbatōis hoc ē cre
 dulitatis h3 hoc cōe cūz scia: quia sicuti firmiter

vni parti q̄s adheret p sciaz: ita firmiter vni par
 ti p hāc credulitatē: tñ ē differētia i mō pueniē
 di ad istā adhesionē. nā sciēs pducit̄ ad hāc sci
 entia: seu adhesionem per sensum credens per
 alia ar. vt dictum est. hec quidem sunt vera et q̄si
 per se no. et iure probata vt. s. vidistis et. C. Li
 denda sunt ergo exempla predictorū. et q̄ sūt
 ista que faciunt istam opinionem: vel istam suspi
 tionem quā glo. nostre appellant semiplenāz p
 bationē. Glo. ponit hic quattuor. s. priuata scri
 ptura. cōparatio litterarū. fuga rei. vnus testis.
 Alij addunt. s. famaz: vt. l. iij. §. eiusdē quoq3
 pncipis. j. de testi. examinem^o ista. ¶ Primo
 quero vtrum priuata scriptura faciat semiplenā
 probationem glo. hic q̄ sic et idem. C. eo. l. i. bo
 nefidei. et j. de fide instrū. l. ij. Idem etiam i sum
 ma per Azo. et idem de verbo ad verbum. Do
 sti. in summa de iurjurand. vbi tractat de hoc iu
 ramento. et vide in. Spe. in ti. de instrū. edī. §.
 nunc dicendum post medium. §. in ver. licet au
 tem. vbi spe. tractat de priuata scriptura. dicit q̄
 liber rationum mercatorū etiā pro ip̄o merca
 tore facit semiplenāz probationē: et sufficit cum
 vno teste ad plenam. quod tñ durum ē dicit ip̄e
 De. de bellaperti. vt Li. refert et sequitur. C. e.
 l. i. bonefidei dicit dictum glo. nō esse verum. nā
 priuata scriptura nō debet plus credi: q̄ viue vo
 ci ipsius q̄ scripsit. sed sibi ipsi non crederetur p
 se. ergo et. p̄terea si hoc esset d̄ facili pararet q̄s
 sibi semiplenam pbatōnem faciēdo de hoc si
 bi scripturā. Jo. an. extra eo. c. h. circa h. dicit idē
 quod glo. hic: et addit quem quidam reprehen
 dunt. licet i debite et non dicit vltra ordinēz glo.
 Glo. nostra formauit sibi istam obiectionē. et tñ
 det ad eā i autē. de instrū. cau. et fide. §. si tñ quis
 quā i glo. sup verbo inuenitur. et ibi respondet
 q̄ hic debet itelligi de priuata scriptura: que di
 citur alterius q̄ producentis. quod. j. statim de
 clarabo. ¶ Pro declaratione igitur huius pas
 sus ē aduertendū. q̄ priuata scriptura ē triplex.
 quedā ē priuata scriptura: q̄ dicitur appoca que
 datur a pte parti: et vocatur in vulgari nostro ap
 podiffa de qua loquitur. C. de fide instrū. l. plu
 res appocis. et i autē. si q̄s vult caute d̄pōere. C.
 q̄ po. i pig. ha. secunda priuata scriptura ē liber
 rationū quem qlibet sibi conficit sua sponte. ter
 tia priuata scriptura ē epistola que ab altero al
 teri destinatur. ¶ Circa primaz. s. circa appocā
 dic aut pars cōtra quam producit̄ confitetur
 eā sua manu scriptam et facit plenam fidem: vt
 .l. publicā. i. fi. j. depo. aut negat eaz scriptam ma
 nu sua: et tunc aut habet subscriptionem partiū
 et testium: et faceret plenam fidem cum eēt a par
 tibus approbata: vt. l. scriptura s. C. q̄ po. i pig.
 ha. aut habet subscriptionem testium tñ: vel nō
 habet. sed testes interfuerunt q̄ eā viderunt scri
 bi: et tūc si quidem approbatur per testes: et per
 comparisonem litterarum facit plenam fidem
 vt i autē. et si contractus. C. de fide instrū. si vero
 approbat per testes tñ: vel per comparisonēz
 litterarū tñ. tunc non facit plenam: sed semiple
 nam: vt i autē. de instrū. cau. et fide. §. si quis igi
 tur. et dicta autē. et si contractus et quod ibi no.
 vnde vides q̄ puata scriptura pbatā per testes
 tñ: vel per comparisonem litterarum tñ facit
 semiplenam pbatōnem. et iō glo. de istis posuit
 duos casus. s. priuatā scripturam et comparatio
 nem litterarum. dico tñ q̄ posset esse tāta fides
 testiu3: vel posset esse tanta vis comparisonis
 litterarum q̄ ei daretur plena fides quod appa

a Appocaz.
 ADDE vl
 tra plene di
 cta p alex. d
 fide appoce
 bal. confilio
 cxxiiij. et. cly
 viij. et. cccc.
 xi. iij. li. Ro.
 pulchre. q̄si
 lio. ccciiij. et.
 ccciiij. pau. d
 ca. p̄filio. ccc
 xxij. vbi
 multa nota
 bilia dicit
 unum dixit
 bal. cōfilito.
 xiiij. q̄miss^o
 fuit articulo
 et. p̄mo li.
 q̄ vbi scri
 ptura puata
 facit semiple
 nam pbatō
 nez oportet
 q̄ sit scripta
 a p̄sa nota.
 bili et fide di
 gna.

A Librū ADDE q̄ alex. die q̄ eū dictis bar. cōiter trāscūt doc. exce
pto Ro. d̄ q̄ hic p̄ eū cui acide vidēdum pau. de ca. cōsilio p̄ime alle.
vbi trāsit eū dictis bar. .i. l. nuda rō. Ro. cōsilio. cccxlvi. panor. cōsilio
lxxij. bal. p̄silio. clxxxvij. .i. li. r̄ p̄silio. cclxiiij. .ij. li. r̄ ibi q̄n̄ i libro ē scriptu
ra tertij. Quid autez de libris masarij alicui terre vid̄ cundem bal. cōsilio
xxxij. .ij. li. qd
de libris ar
ebuij publi
ei p̄ alex. p̄si
lio. cxxxvij.
.i. li. r̄ an va
leat p̄suetu
do q̄ libris
mercatorū d̄
tur fides ui
de bal. cōsili
o. cccxxvij.
ij. .iiij. libro
B Epistola
ADDE q̄
cū Bar. trā
sit Alex. post
aliq̄s doc.
d̄ q̄bus hic
p̄ eū cui ad
de bal. de lit
teris respon
suis p̄silio.
ccliii. .iiij. li.
r̄ p̄silio. .i. ij.
li. r̄ quid de
litteris cam
bij p̄silio. cc.
xxvij. .iii. li.
r̄ p̄silio. liij.
.i. li. r̄ an cre
dat litteris
r̄ sigillis p̄i
cipum p̄silio
ccccx. r̄. cc
cxcv. .ij. li.

ret: q̄a si comparatio p̄tradiceret dicto testium
iudex possit adhibere fides: vel testibus: vel cō
parationi litterarum s̄m q̄ sibi videretur: vt in
auc. de instru. cau. r̄ fide. §. si vero aliquid tale:
licet de iure antiquo comparatio semper faceret
plenam fidem: vt. l. comparationes. C. de fide i
stru. Si vero appodiffa nullo modo approba
tur: nec testibus nec comparatione: tunc etiam
potest loqui hic q̄ faciat aliqualem presumptio
nem: non dico semiplenam probationem: r̄ hoc
est quod voluit glo. in. d. §. sed tamen quisquaz
nam non de facili quis faceret unam falsam ap
podiffam propter timorem magne pene. Item
quia scit q̄ potest de facili probari contrarium
per comparationem litterarum: r̄ ideo ex eo q̄
tu producis priuatam scripturam quaz dicit fa
ctam manu tui debitoris colligitur quedam pre
sumptio pro te r̄c. ¶ Circa secundum: scilicet cir
ca librum rationum aduerte dico aut i libro ra
tionum continetur aliquid contra scribentem: r̄
non est dubium q̄ facit plenam fidem vt. l. que
daz. §. nummularios. s̄. de eden. r̄ ibi glo. Aut
continetur aliquid pro scribente: r̄ tunc si qui
dez loquimur in his que depēdent a mera eius
voluntate: r̄ facit plenam fidem: vt. l. nescius.
s̄. de nego. ges. Si vero ab eius mera voluntate
non dependet: tunc liber rationum pro scribē
te nil probat: vt. l. exemplo. C. de proba. in casu
tamē putarem q̄ pro scribente vel eius herede
induceret aliqua presumptionez. v̄puta si sunt
rationes alicuius defuncti: qui fuerat bonus ho
mo. ar. l. qui cum maior. §. si. de bo. liber. r̄ hoc
voluit dicere tex. C. de proba. l. rationes. vbi di
cit q̄ rationes defuncti sole ad probationez nō
sufficiunt. tamen adminiculantur: vt cuz alijs in
ducant plenam probationem. Si vero in libro
rationum continetur aliquid quod non est pro
scribente: nec contra scribentem: vt tota die fit i
libro camporum scribentium qualiter tu soluis
hospiti tuo pecuniam: vel ipse d̄ mandato tuo:
tunc si iste liber rationum est illorum: qui publi
ce exercent artem: puto faceret semiplenam pro
bationem. ar. eorum que no. in. l. quedam. §. nū
mularios. de edē. r̄ tunc non facit contra opi.
De immo pro ea quia priuate scripture credi
tur tantum quantum crederetur voci illius scri
bentis. sed illi in eo quod non tangit eum crede
retur semiplene: r̄ nō plus. ergo r̄c. Et istud vi
detur obseruare consuetudo que in hoc est po
tissime attendenda s̄m Inno. in. c. i. extra d̄ fi. in
stru. r̄ hoc quando liber rationum apparet q̄ ē
scriptus manu illius cuius dicitur r̄ partes con
fidentur: sed si de hoc est dubium recurritur ad
comparationem que facit plenaz fidem: vt. l. cō
parationes. C. de fi. instru. illa enim. l. non ē cor
recta nisi solū i appocis. ¶ De tertio genere scri
pture. scilicet de epistola videtur dicendum idē
quod est dictum in appoca eo saluo quod dixi d̄
comparatione: quia epistole per comparationē
dabitur plena fides: cum in eis non reperiat cor
rectuz. de his dixi in. l. nuda. j. de dona. r̄ hec cir
ca priuatam scripturam r̄ comparationem: sed
circa publicam dubitatur de aliquibus. si enim
est scriptura publica r̄ autentica ista facit plenā
fidem. ¶ Sed quero quid de exemplo. Respon

C Exemplo ADDE. vt per bal. p̄silio. lxxij. .i. li. r̄ p̄silio. cxcviii. .iii. li.
D Semiplenam. ADDE q̄ fallit fauore votis: qz tunc plenam p̄ba
tionem facit vt consuluit Bar. p̄silio incipiente factum sic se habet ti
cius r̄ Pau. de ca. consilio mibi. lxxxvij. incipiente de viris de benalijs
E Notarij. ADDE q̄ Ro. p̄silio. clxx. dicit q̄ liber notarij reperit

deo eo ipso q̄ tu dicit exemplum presupponis
origiale: r̄ autenticum precessisse: vt. j. de fide
instru. l. ij. r̄ ideo aut tu producis exemplum
r̄ nil aliud dicit r̄ nullam fidem facit. vt. C. de
eden. auc. si quis in aliquo. nam eo ipso q̄ tu ces
sas producere originale r̄ autenticum: est pre
sumptio contra te r̄ contra exempluz tuum. sed
si tu produceres exemplum r̄ diceres te perdi
disse originale r̄ probares: tunc exemplum face
ret semiplenaz probationem. de hoc est glo. no.
C. de fi. instru. l. sicut iniquum: r̄ tangitur in glo.
l. ij. de fi. instrumen. ¶ Item quero quid si in
strumentum publicum non est factum inter eas
dem personas. verbi gratia duo fratres in simul
diuiserunt vnaz hereditatem: r̄ in instrumento
diuisionis continetur q̄ vnus restituit alteri cen
tum que ille mutuo acceperat a sempronio r̄ po
suerat in domo. vtrum illud instrumentum faci
at fidem pro illo sempronio. Respondeo non
plenam: quia p̄fessio facta absente p̄te nō p̄bat
l. si. de interroga. ac. r̄ j. de confes. l. certum. §. si
quis absente. facit tamen semiplenā probationem
vt. l. capite quinto. j. de adul. ¶ Quero po
ne q̄ in libro notarij defuncti in margine repe
ritur intitulatio seu rubrica: que dicit instrumen
tum venditionis inter tales r̄ dimissum est spa
tium. vtrum ex illa rubrica colligatur aliqua fi
des: Respondeo quandoqz illa rubrica est ru
brica alicuius contractus uniformis: quando
qz est alicuius contractus difformis. Primo ca
su pone exemplum. precedit in libro instrumen
tū in quo continetur q̄ ticius r̄ seius receperū
centum mutuo a sempronio que restituere in so
lidum promiserunt r̄ statim. j. sequitur rubrica
instrumenti conseruationis in demnitate quaz
ticius fecit seyo. certe cum conseruatio indemni
tatis sit uniformis: r̄ instrumentum non recipit
varietatem in se. satis puto q̄ inducatur aliqua
lis presumptio uel forte semiplena probatio.
Quomodo de precedenti contractu alter alte
rum conseruauerit indemnem. iste enim rubri
ce seu quasi probationes inducunt presumptio
nē eoz: que ibi debent sequi. ut. C. d̄ ipo. lucra
descrip. l. i. in fi. r̄ C. vt nemo priua. l. i. Si vero
esset contractus difformis. v̄puta dicit rubrica
notarij instrumentum venditionis talis fundi
facte a ticio sempronio. certe uenditio potest ef
se facta magno r̄ paruo precio: r̄ sic difformiter
tunc talis rubrica non probaret: quia etiam con
fessio partis incerta nil probaret. j. de confes. l.
certum in prin. s̄. de interro. ac. l. de etate. §.
quod autem. ¶ Quero quid si in instrumen
to reperitur defectus in indictione vel in nomi
ne pape. vel si. vel in aliquibus alijs necessarijs
an faciat aliqua fidem. Respondeo si quidem
notarius superest nullam fidem facit sed impu
tetur parti cur non agit contra notarium: vt si
bi instrumentum perfectum restituat. ar. l. velu
ti. s̄. de eden. sed si notarius esset mortuus: tūc
puto q̄ faceret semiplenam probationē. vt. l. iij.
C. de s. b. r. libro v̄ndecimo. facit de bo. pos. s̄m
tabu. l. i. §. linum r̄ §. rose. r̄ ista sufficiant circa
scripturā r̄ cōparationem r̄c. ¶ Tenio ad secū
dū circa fugā rei dicit gl. q̄ hoc fac̄ semiplenā p̄
batōz. Idē no. C. e. l. i. bōe fidei: breuif̄ dic q̄ fu

in archiuo
publico abf
qz die con
sule plene p
bat de instru
mentis ibi
scriptis. qd
at si ex for
ma statuire
grāf duo no
tarij ad con
ficiēda instru
mēta r̄ nō i
teruenit nisi
vnus an fa
ciat aliq̄s fi
dē vide bal.
p̄silio. ccc. q̄
nō. r̄ an in
strumentum
p̄fectū in lo
co p̄hibito fa
ciat fidem i
loco p̄fesso
vide bal. p̄si
lio. cccxxvij.
viii. incipit
te instrumentū
factum. i. li.
F Pape
ADDE An
ge. p̄silio. ce
lxxij. vbi
plene.

a C Fuga.
ADDE li.
mitanda di-
cta Bar. vt
p eudé in l.
i. j. de bo-
eo. z de ma-
teria late. p
Jo. an. i ad-
di. ad spec.
in ti. de pre-
sum. z aliqd
per Alex. h
cui add bal.
philo. cxiij.
z cxxx. li. i.

**b C Confan-
guineus.**
ADDE an-
to. de bu. in
.c. fi. c. e. eo.
Bar. in l. q
testa. j. de te-
sta. z in l. pa-
rtes p doc.
.C. de testa.
De. de an-
cha. c. si. ec
pviij. ad cor-
robo. Et plu-
res casus in
qbus vnus te-
stis facit ple-
nam pbatio-
nem. vide per
spec. in ti. de
teste. §. re /
stat ver. hoc
tñ fallit. z p
vnus testē de
iuris: z plu-
res de fama
pbaf violē-
tia: ut volu-
it Bal. cōsi-
lio. xxxij. li.
quarto.

ga quādoq; opponit alicui: vt delictum: z tunc
nō est dubium q; fuga facit semiplenam pbatio-
nem: vt. l. quid sit fugitiuus. j. de edil. edic. z. l.
desertorem. de re mili. z. C. de ser. fugi. p. to. quā-
doq; fuga adducit ad probationē alterius cri-
minis q; de quo agit: z tunc siquidem ad pba-
tionez illi sufficit sola suspitio: tūc fuga pbat su-
spitōez. z per cōsequens plene: ut. l. impuberi-
bus in fi. ff. de suspic. tu. si vero requiraf plena
pbatio: tunc regulariter per fugā nō probatur
plene: nec semiplene: sed aliqualis presumptio
inducit: vt. j. ad sille. l. lege cornelia. z. C. d. rap.
vir. l. i. z ibi tangit Lp. in quadā additione quā
fecit ad lec. dixi plene in. d. l. lege cornelia. ideo
nō infisto. ¶ Venio ad tertium: z quero vtrum
per vnum testē fiat semiplena pbatio. glo. dicit
q; sic: quia si duo faciunt plenā: ergo vnus se-
miplenā. alle. glo. alias. ll. Idem tenet etiā glo.
in. d. l. in bone fidei. C. eo. l. multi cōtra: sed de
hoc nō disputo: quia habemus casuz de hoc ex-
tra de procura. c. ex insinuatione: z de suc. ab in-
testa. c. fi. hoc tñ limito q; vnus testis faciat sem-
plenam pbationez: qñ est testis omni exceptio-
ne maior. si vero testis esset talis cōditionis p-
pter quā fides eius vacillaret in aliquo: vt puta
z sanguineus: vel multuz amicus parti: z si tūc
nō faceret semiplenam pbationem: nec induce-
ret iudicem ad opinionē: sed ad suspitionē. h.
.d. vna glo. no. j. de proba. l. etiam matris. ¶ Itē
hoc intelligo vey: nisi circa idem possent verifi-
militer haberi plures testes: exemplū in ciuitate
ista in qbusdam casibus sufficit pbatio male-
ficij per famā: z vnus testis probat famā: proba-
bit ne semiplene: certe puto q; nō: sicut eniz exē-
plo nō creditur qñ potes producere originale:
z nō producis: z ideo est suspitio cōtra te: ut. s.
dixi: z pbatur. C. de fi. instru. l. fi. ita cum de fa-
ma debeant verisimiliter esse multi testes. si vnū
solum producis cōtra illum: cōtra te producen-
tem esset suspitio. ¶ Item istud qd dicit q; vnus te-
stis facit semiplenā pbationem: intelligo in cas-
ibus in qbus sufficiunt duo testes. alias secus: z
assumo rōnem glo. per cōtrarium. si duo nō fa-
ciunt plenam pbationem: ergo nec vnus semi-
plenaz. ¶ Et pro declaratione huius ppositio-
nis formo tibi vnum dubiū. pone reperitū te-
stes qui iurauerūt: nō tñ deposuerūt: uel depo-
suerunt: z nō iurauerunt: vtrum sit probatū sal-
tem semiplene: z videtur q; sic per istā rōnem:
quia ista duo. s. dictum z iuramētuz faciunt ple-
nam probationē: ergo vnus istoz facit semiple-
nam. z sic cōcluditur q; iuramētum solum sine
dicto probaret. qd esset absurdum: cum nil ex-
plicitē sit dēi per testes: z ideo istud dictū duo
faciunt probationē plenam: ergo vnus facit se-
miplenaz. itelligas in duobus equalis potētie:
secus si vnus sit potētiōr altero. Exemplū duo
florei faciūt plenaz solutionē: ergo vnus semi-
plenam bene seqtur istud: sed si diceremus vn-
floreus z vnus anchonitanus faciūt plenaz so-
lutionem: ergo alter istoz facit semiplenam. hoc
nō esset veruz: si assumeres illum qui esset mino-
ris potentie: istud patet ad sensum. ¶ Adodo in
duobus testibus qui sūt paris potentie pcedit
dictuz glo. in dicto z iuramēto: istud nō sequit:
z ideo vt declarem istud dicas: quia qñq; in te-
stibus ptingit esse multos defectus. ¶ Primo cō-
tingit esse defectus numeri: verbi grā in testamē-
tis requiruntur. vij. testes. quero vtrū duo faci-
ant semiplenam probationē: videtur q; nō. naz
quattuor nō faciunt plenam: ergo duo nō faci-

unt semiplenam. ¶ Adic aduerte anteq; deterni-
nem. primo oportet me excludere q; non sit de-
fectus in dicto: sed solum in numero testium.
hoc volo dicere si duo testes dicerēt q; ticius le-
gauit mihi centum isti nil pbarent: quia etiā si
heres cōfiteretur nihil pbaretur: ga est relictuz
in minus solēni volūtate cum sit defectus in nu-
mero testium. vnde nō probaret nō ppter defe-
ctum dicti: sed ppter defectum numeri testium:
sed si duo testes dicerēt: dico q; ticius reliquit ti-
bi cētum coram. vij. testibus ad hoc rogatis: si
.vij. testes hoc dicerēt: sufficeret ad plenaz pba-
tionez: sed ga duo nō sufficiunt ppter defectū
numeri: hoc casu puto q; faciāt semiplenam p-
bationem: vt. C. de bo. pos. fm tab. l. ij. z qd ibi
no. z. C. fa. ber. l. fi. z de testa. l. hac cōsultissima
.§. ex imperfecto. z qd ibi no. ¶ Item ad rōnē
factam in cōtrarium duz dicit: quattuor nō faciūt
plenaz pbationem: ergo duo nō faciūt semiple-
nam. ¶ Aduerte ista pbatio que fit in testamē-
tis cōponitur ex duobus: videlicet ex pbatione
que est de iure naturali: vel gētium: z solēnitate
ciuili qd apparet: quia si iuris ciuili solēnitas
subducat sicut fit in testamēto militis: remanet
valida pbatio p duos testes: vt. j. de testa. mi-
li. l. i. z. l. diuus: sicut etiam fit in testamēto facto
inter liberos: vt. d. §. ex imperfecto: z. d. l. fi. fami-
hercis. ¶ Adodo iste due partes solēnitas iuris ci-
uili: z solēnitas iuriscētium faciunt plenam p-
bationem: ergo solēnitas iuriscētium sola que ē
pars potentior facit semiplenā: vt dictis. ll. vn-
de in testamēto nō assumo probationē: que p-
tenit per numez. vij. testium: sed per illas duas
solēnitates. s. iuriscētium z iuris ciuili: preterea
solēnitas iuris ciuili affuit: lz modo oēs nō pos-
sint haberi: z sic sufficit saltem ad iudiciuz: vel
ad semiplenam pbationē: vt. l. testium in fi. C.
de testi. ¶ Quero quid si testis dicitur in dicto,
verbi grā dicunt duo testes vidimus q; mutua-
uit sibi pecuniā: sed nō recordantur quāta fue-
rit: an isti faciunt aliquā fidem? Rūdeo si ex ali-
quibus alijs cōiecturis pōt cōiecturari de quāti-
tate: vt puta p duos testes pbo q; petijsti. x. mu-
tuo a me: p alios duos testes pbo q; mutuauit:
sz illi nō recordat de gētitate: certe ex his duo-
bus iudex poterit deferre iuramētum: vt extra
e. c. ex l. fis. ¶ Quid si dictū testis deficit ex par-
te examinātis: quia nō fuit examinātus a iudice
sed a quodā notario extra iudiciuz videt q; nul-
lam fidem faciat: ut. l. hac cōsultissima. C. de te-
sta. circa fi. z. l. solaz. C. de testi. prout itelligitur
solam a presentia iudicis: vt ibi in glo. z hoc pu-
to verum si parti pōt imputari cur euz solēniter
examinari nō fecit: z ex hoc iducitur suspitio cō-
tra eum: ut. s. dixi in. q. de exēplo z fama: sed si
parti nil possit imputari: vt puta quia testis erat i
partib; valde lōginqs: vel erat in articulo mor-
tis. vnde si iuisset ad iudicem statim decessisset:
isto casu puto q; faciat aliquale psumptionez q;
iduceret iudicem ad opinionē: seu presumptio-
nem fm qualitatē persone: p hoc induco. C. de
testi. l. fi. ubi credit attestacionibus qbus alias
nō crederet ppter mortez testis: p hoc facit qd
no. in sūma azo. in auē. de instru. cau. z fide. ubi
creditur instrumēto cui alias nō crederet pro-
pter distātiā loci. ¶ Quero qd si reperuntur
dicta testium: z nō reperitur iuramētuz: an faciant
aliquā fidem tex. in. l. solam. C. de testi. videt di-
cere q; nō prout ibi dicit solam. s. a iuramenti pre-
statione: dico eodez modo si parti pōt aliquid
imputari cur prestacionē iuramēti nō pducit. nul-

c C Defect-
at ADDE
q; hoc seqf
An. de bu.
in. c. fi. c. e.
vt h p alex.
cui add bal.
philo. lxxiij
quarto li. z
q; voluit an-
ge. philo. iij
vbi dixit q;
si vnus testis
plene pbat
maleficiū. al-
ter vo depo-
nat de male-
ficio: sed de
tpe dponat
d credulita-
te: q; tñ pro-
bat: ga pin-
de ē ac si di-
ceret nō re-
cordoz.
d C Exami-
nātis. AD-
DE q; bal.
cōsilio. lxxij.
quinto li. cō-
suluit q; stā-
te statuto q;
testis dictū
exaiati absq;
pntia iudi-
cis nō vale-
at q; si de cō-
sensu ptiū iu-
dex pmittat
examinatōnē
dēi testis si
faciet fidem

EE

la fides dabit ei alias credere ei semiplene: vt puta si dicta testiū erant scripta manu vnus notarij antiq̄ defuncti: cui acta nō reperunt: sicut dicimus de snia antiquitus lata: q̄ valet lz nō reperiatur acta: vt no. p̄ Inno. in. c. cuz in iure. extra de offi. dele. ¶ Quero qd si dicta testiū sunt recepta: et examinata iter alias psonas: vtrū cōtra alium faciant aliquā fidem: Rūdeo q̄ sic semiplenam: sicut dicimus de snia in. l. a snia. j. de appel. qd tamē semp̄ itelligo si modo examinari nō possent. alias sibi imputare: cur de nouo nō facit examinari: vt. l. fi. C. de testi. ¶ Quinto esset vidēduz de fama. de qua: et de oibus dixi plene i. l. de minore. §. tormēta. d. q̄stio. ¶ Sexto esset vidēduz de alijs iudicijs qualiter faciāt semiplenas probationē: de quibus plene dixi i. l. pe. j. de q̄stio. ¶ Anum tñ aduerte q̄ iudicium de quo loq̄tur. l. si duo patroni in §. multum tñ. §. eo. videt̄ sufficiens ad deferenduz iuramentum: et hoc videtur sentire hic glo. dum al legat. l. illam ad. q. de uno teste: hoc etiam pbat̄ur ex illo tex. duz dicit multū tñ fidei et. si multum fidei facit: apparet q̄ exccssit primū gradū fidei: et fuit ultra suspicionē: et sic induxit ad opinionem: que sufficit ad iuramentum: vt dixi. §. ¶ His premisis quero: vtrū due semiplene probationes faciāt vnā plenā probationē: et si quidem sunt due semiplene eiusdē generis: vt duo testes nō est dubium q̄ faciunt plenā: sed si sūt due semiplene diuersi generis: tunc videt̄ q̄ nō faciunt plenā: vt. l. ij. §. fi. de excu. tu. et ibi videt̄ glo. dicere. et. l. spadonē. §. qui iure. eo. ti. et. C. qui numero tu. l. i. ¶ Aduerte veritas ē q̄ due semiplene faciūt vnā plenā: vt puta vnus testis: et p̄fessio facta absente parte: casus est. extra de suc. ab inte. c. fi. ¶ Item vnus testis et fama publica eo casu quo faceret semiplenā: vt in. c. i. extra de appel. et no. in. l. iij. §. eiusdē quoqz principis. j. de testi. et idēz in alijs similibus casib⁹: in quibus dixi induci semiplenā probationē. Et ad cōtrarium rūdeo: duo imperfecta nō faciūt vnuz p̄fectum quī tēdūt ad diuersa: vt in cōtrario: ibi enim ille imperfecte causabāt diuersas exculationes: secus si tēdunt ad vnuz finē: vt hic. ad hoc enim tēdunt: vt fidem faciāt iudici quā idēz nō solum debet colligere iudex ex vno genere probati: sed ex pluribus: vt. l. iij. §. eiusdē quoqz. j. de testi. ¶ Quero qd si actor p̄bauit intētionē suam plene: reus probauit intētionē suam semiplene: vtrum remaneat ex parte actoris semiplene probatū. doc. nostri et cano. cōcordant i vnā sniaz: et dicūt sic. Quādoqz pbationes actoris p̄fecte: et pbationes rei imp̄fecte sunt directo cōtrarie: verbi gr̄a. Actor habet duos testes: q̄ dicunt q̄ ipse mutuauit reo cētuz in tali loco: et tali tēpore. Reus habet alium testē: qui dicit q̄ illo tēpore ipse fuit in illo loco: et nullum mutuuz factum fuit: tūc pbatio actoris remanet valida et p̄fecta: et in nullo elisa p pbationē rei. nam illa pbatio plena actoris extinguit totaliter illam semiplenam probationē rei: et imp̄fectas sibi cōtrariam: vt. l. ob carnē in fi. j. de testi. Quāqz pbationes nō sūt cōtrarie: sed diuersae: verbi gr̄a. Actor probauit mutuū per duos testes: reus pbauit solutionē per vnum testē: isto casu remanet cā dubia: et recurrēdum est ad iuramentum s̄m formam istius. l. et. l. in bonafidei. C. eo. et. l. vulgo. de admī. tu. et. doc. hoc tenēt. C. de p̄cur. l. i. et. d. l. in bonafidei. et. Jo. an. extra eo. c. fi. ¶ Quero vtrum vna pbatio imp̄fecta tollat aliam imp̄fectā: ita q̄ nō sit locus delationi iura-

ramenti: casum habēs nō. de hoc q̄ sic. C. qui et aduer. quos. l. i. ¶ Hic ergo quā est semiplene: vel imperfecte p̄batum: vidēduz est qualiter et quā ex hoc veniatur ad delationē iuramenti. Pro cuius declaratione primo vidēdum est in quibus causis deueniat ad hoc iuramentum: Rū. nō habet locum in causis criminalibus s̄m veram opi. qd dixi in. l. maritus. j. de q̄stio. tetigi. in. l. iij. in pn. §. eo. vbi glo. tangit: lz aliter videat̄ dicere in. l. in bonafidei. C. eo. ¶ Item an habeat locuz i causis spūalibus: vt puta monachationis: vel matrimonij tetigi in. l. iij. §. e. de quo p̄ cano. extra eo. c. fi. ¶ Item dicūt qdam q̄ in causis famosis nō recurrūt ad delationem huius iuramenti: quia in eius requirunt probationes luce meridiana clariors. p̄pter fame periculū: vt. l. sciāt. C. de p̄ba. §. de dolo. l. i. §. item exigit: et de iniurijs. l. p̄tor edixit. in prin. hoc est cōtra casum multarū. ll. §. eo. l. nam et postea. §. si damnes. et. §. de his qui no. infa. l. furti. ver. sed et si iureiurando. et. j. de iniurijs. l. lex cornelia. §. hac lege. ¶ Item dicit glo. nō recurrūt ad delationem iuramenti in causis magnis: istud verbū magnis est s̄bum magisraliter dictum: nō q̄ tex. dicat: sed hoc dicit ad similitudinē causaz criminalium: quia cause magne equiparant̄ causis criminalibus: vt. l. p̄pter litē. j. de excu. tu. et. isti. de excu. tu. §. itez p̄pter. ¶ Sed est aduertēdum que dicant̄ cause magne. Rū. s̄m qualitates psonaz. nam iter aliquos cā. x. libraz esset magna. Inter aliquos cā cētuz florenoz esset parua: vt. l. sed et si susceperit. §. i. §. de iudi. et hoc dicit etiā doc. ¶ Aduerte hic q̄ lz esset cōtēntio de magna re: tamē si cōtēnderet de possessione nō de p̄prietate: dico q̄ bec nō est magna cā. C. si de momen. pos. fue. appel. l. i. et. l. momētane. C. qui legi. psonā et videtur mihi q̄ hoc tāgit Jo. an. in. c. ex in sinuacione extra de p̄cura. ¶ Item est aduertēduz q̄ lz causa sit magni p̄deris: si tñ illud sup quo vertitur cause dubietas: nō facit magnū p̄iudicijz veritati: dico q̄ iuramentum posset deferri. verbi gr̄a: lata fuit snia iter te: et quēdam qui dicebat se meum p̄curatorē pro te: cum tu venis cōtra me p̄ illam sniam: ego dico illum p̄curatorem fuisse reuocatum: et probō p̄ vnum testē: lz bec sit magna causa: tñ si snia ē nulla adhuc tñ remanet ius tuuz saluū: et potes p̄bare si habes iusticiāz: merito deferri mihi iuramentum vtrum reuocauerim: vel nō: vt. d. c. ex in sinuacione. extra de p̄cura. ¶ Hoc premisso vidēdum est cui sit deferēdum iuramentū: p̄ cuius euidentia scias: q̄ istud iuramentū deferri in defectum pbationis ad cām supplēdam: vbi deficit: vt. C. e. l. in bonafidei. et sic vbi per iuramentū nō supplet̄ probatio iuramentum nō defertur: vt. j. videbitis. ¶ Item aduerte q̄ azo. C. eo. l. in bonafidei. reputat ualde pro absurdo q̄ actori deferas iuramentum p̄ se: quia sic esset testis pro seipso qd uidetur cōtra. l. oibus. C. de testi. tñ si bene aduertatur: hoc nō est incōgruū. nam decretalis. extra de iudi. c. nouit: refert uerba dñi in euāgelio dicentis. Si peccauerit in te frater tu⁹ corripe eū iter te et ipsum solū: et si q̄dem audierit te: lucratu es animā suam: si te nō audierit: adhibe tecum testē vnuz uel duos: ut in ore duoz: uel trium stet omne uerbū et. et sic uides q̄ quāqz sufficit vnus testis: cum dicte. In eo q̄ dicit: adhibe tecum vnū testem: cui correspondet: ut in ore duoz. s. dicētis et testis adhibiti: quāqz requiruntur duo: ut cum dicit adhibe tecum duos testes: cui correspondēt illa uerba: uel trium. s. dicētis et

a C. ad sic. ADDE ange. l. ij. C. eo. Anto. de bu. et panoz. in. c. fi. extra eo. et Anto. de bu. in. c. quis de re. iudi.

b C. Dixi. §. ADDE q̄ idem tenet Bal. cōsilio cclxxviii. i. c. p̄te. p̄cipalis cura primo li.

c C. Semiplene. ADDE. spec. in ti. de noto. cri. §. fama §. fama. glo. in. l. ij. i. pn. in uerbo legi. j. d. excu. tu. Bal. i. l. i. §. itez cor nelio. j. de q̄stio. et. l. ij. C. quorum appel. nō re cipi. et i auē. rogati. C. d. testi. et in. l. vnica. C. de cōf. et in. l. ex cauti. C. de nō nu. pe eu. et in. l. fi qs ex argen tarijs. §. i. §. de edē. per Bal. cōsilio cclxxij. p̄mo li. Alex. cōsilio. xxx. et. lry scdo li. et cōsilio. xxi. lib. quarto.

d C. Magnis ADDE spe. in ti. de iuramēti delati. §. i. circa medium.

duoꝝ testium adhibitoꝝ: et illud qd est de iure diuino scitis qd est de iure gēitum: vel naturali. prima di. c. i. hoc aut ius diuinum qd sic alterna tiue loqitur interpretat a iure nostro ciuili: sic qd i causis grauib⁹: et magnis requirunt duo testes: cuz dicēte. In causis nō magnis: vbi nō possūt haberi alie pbationes: si est pbatiōis inopia suf ficiat vnus testis: cum dicēte: vt. l. in bonafidei .C. eo. cā tamē cognita etiam circa alia: vt. j. di cam: nō ergo est ita absurdum: put Azo dice bat qd actori credat pro seipso. **C**his premis sis cui deferēdum sit iuramentū aduerte. aut ac tor habet p se tm̄ qd facit suspensionem: nō autēz facit presumptionē: vel semiplenā probationē: et tunc sibi nunq̄ defertur iuramentum. Rō quia iuramentum ipsius nō pficeret pbationem: sed isto casu defertur reo ad purgationē: seu defen sionem sui: vt extra eo. c. fi. et hoc pdest actori q admittet etiam post sniam ex nouis instrumē tis: vt hic patet. et idem dicere in reo si actor ple ne pbasset intentionē suam: et reus probasset so lutionem p aliquod idiciū leue nō defert ipsi reo iuramentum: quia eius iuramentū nō supple ret: et pficeret pbationem suā: sed defertur acto ri eadez rōne de qua. s. si vero actor haberet p se semiplenam pbationē hoc est tm̄ qd iudicem adducat ad opinionē: et tunc sigdem actor ne scit veritatē per veraz sciam: que habet per sen sum posito qd eam per firmā credulitatez sciret nō defertur ei iuramentum: hoc videtur tenere glo. et bene. C. e. l. in bonafidei. Rō patet: quia si esset extraneus qdam: et vt testis deponeret d credulitate nō pbaret: quia testis nō probat: ni si per sensum corporeū pceperit: vt. l. testiu. C. de testi. et isto etiam casu defert reo. Si vero ac tor haberet pfectam sciam de hoc per sensum: quia agebat de mutuo facto p eum sigdem est ipse vilis psona: vel alias infamis nō defert sibi iuramentū istud eadem rōne: quia si esset extra neus testis huius cōditionis pbationē nō pfice ret: et sic defert iuramentū reo. Idem dico ecō tra: si reus pbasset defensionē suaz semiplene ac tor plene probasset intentionē suam nō defert reo iuramentū eo casu quo dixi: ibi actori nō de ferri: sed si oia ista cessant: quia cā nō est magna et actor scit plene veritatē: et est psona honesta si habet pro se vnū bonum testē defertur sibi iu ramētum: quia perficiet probationē fm regulā illam in ore duorum. s. dicentis: et testis adhibi ti. Et idem ecōtra dicerem in reo si defensionē suam semiplene pbasset. **C** Quero vtruz iudex habeat necesse deferre istud iuramentū eo casu quo cōcurrunt ad hoc necessaria: Rūdeo lz ca no. dicant cōtra. tex. est qd sic. C. eo. l. in bonafidei: vbi tex. dicit oportet: et doc. ibi hoc tenent: et si nō dferret pp hoc posset appellari. **C** Que ro vtruz pars possit: seu debeat hoc petere. s. qd tale iuramentū deferat: et dico qd sic: vt ar. l. iij. s. hoc aut iudiciū. de dam. ifec. **C** Quero vs qz ad qd tēpus admittatur hec petitio: Rūdeo vsqz ad cōclusiōem in cā: et ita admittit cōsuetu do. et c. **C** Quero ista lex loq̄ reo absoluto qd in actore: Rūdeo idem. nam tex. in. ver. solent loq̄tur generaliter qd iudex solet iudicare fm eū que iurauerit: nec restringit se magis ad actorē qd ad reū quasi eadem est rō. **C** Ultimo hic dī q snia pōt retractari p instrumēta de nouo rep ta: sed an p nouos testes. Glo. tangit istā. q. et p cedentē hic. Sic qdam sunt cause in qb⁹ nō ad mittit reprobatio p testes: vt. l. generaliter. C. de nō nu. pecu. et in istis nō est dubiū. qdam sūt

cause in qb⁹ admittit reprobatio per testes: et tūc sigdem in prima cā fuerunt examinati: et pu blicati testes: et nō potuerūt postea pducī ipedi ente publicatione: vt in auē. de testi. s. quia nō. si aut testes nō fuerunt examinati: poterunt de nouo pducī eadem rōne qua instrumēta: qa ap pellatione instrumētorum cōtinent testes. l. i. j. de fide instru. cum si.

Ex. l. sequenti.

CTutor nō pōt in instrumēto pmittere stare simplici vbo aduersarij de expēsis et dānis.

Iuramentum. Querit glo. an hoc pos sit facere cū tutore. et rīdet qd nō qa ha bet in se spēm donatiōis: qd nō. et sic est casus qd si tutor in instrumēto pmitteret de quātitate dā ni: et expensarū stare simplici verbo aduersarij nō valeret. de alijs ita pmittentibus tetigi in. l. iuramentum in principio. s. eo.

Ex. l. sequenti.

CAn prima electione nullitatis facta possit de nuo eligi: ibi. Guil. Et testis qta deposuit qd eius iuramentū nō valeat pōt iterum examina ri: lz partes testificata didicerint: ibi. Ultimo.

Si per salutē. Si nō est legitime iurātū iterum est iurādum. h. d. Ex hac

l. colligit qd qm iuramentum defert simpliciter i telligit qd iuret per deū. per aliquā vero crea turam: vel salutē creature nō pōt iurari: nisi sic spāliter deferat: vt hic. hodie vero vtrū iura re p sancta dei euangelia. **C** Scō no. qd dixi in sumario. **C** Op. qd iuramentū postea prestūz nō valet: vt. s. eo. l. nō erit in fi. Glo. dicit ibi iu rauerit ex interuallo cum iam delatio esset reuoca ta. Lerte vt ibi dixi delatio habet i se cōditiōez tacitam qd statim iuret: seu acceptet. vnde solue qd hic iuramentū fuit acceptatū statim: ideo pōt ex interuallo iurari: ibi nō fuit acceptatū: et ita tenebat Ja. bu. **C** Scō op. et videt qd delatio referat ad primū iuramentū: vt. l. matrimonij .j. qui et a qbus et. l. boue. s. hoc sermone. j. de verbo. sig. Glo. nō soluit. dic qd ibi matrimoniū scōm per primum reddidit vilis: que rō hic ces sat. vel melius hic iurauerit: ex iure suo sibi iā que fito p acceptationē: sed in. l. cōtraria tractat de iure nouo querēdo per matrimoniū: facit ad p dicta. l. hec cōditio. de cōdi. et demō. **C** Guil. i ducit hāc. l. in argumentū ad qōnem de illis q bus est cōmissa electio prātis qui primo fecerūt electionem inualidam: vt postea possint elige re. de quo p By. et ibi dixi in. l. serui electione. ff. de le. i. et. l. ij. de optione le. et p Ly. in. l. fi. C. de cōtrahen. emp. **C** Ultimo induco tibi hanc. l. ad. q. de teste: qd deposuit ita qd eius dictū nō va let: vt possit itez examinari: lz partes testificata didicerint sicut dicimus in snia que nō valet: vt possit itez sniari: vt. C. de sen. l. i. et de sen. expe ri. reci. l. i. et de sen. que sine cer. quātī. pfe. l. hec snia: habes glo. no. de hoc in. c. cū cām circa fi. magne. glo. et de testi. in verbo ratas habere.

Ex. l. sequenti.

CIn iuramēto calūnie pōt peti tēpus ad deli berandum: et in iuramēto veritatis: ibi. Cōtra.

Iuramentum. De omni re pōt iurādam deferri: et ille cui defert ex cau sa pōt petere tēpus ad deliberādū. h. d. **C** No ta qd iuramentū de quo tractat in hoc ti. est iu ramētum veritatis nō credulitatis: vt hic patet lz. n. qd putet quē decessisse: et sic habet creduli

Ang. cōsilio cclij. et. cxxx vij. **C** Cōsuetu do. ADDE Bal. idē te nentes eius p filio. cxxxij. in fi. prio li.

C Valeret ADDE qd uoluit Ang. in. l. impato res. s. de pō ctis: vbi di xit qd tutor nō pōt com promittere cām pupilli in arbitratio rem cū pā. te iudicādi de iure: et de facto d quo vltra Alex. vide bal. cō filio. cccxc. et cxxxvij. scōo li. inquantū ē tangit an pupillus pos sit facere pa cem cuz au ctoritāte tu toris adde qd abb. cōsi lio. lxxxvj. li. scōo pfulut qd absqz tu tore pupill⁹ iuramento obligat ad obseruandā pacem.

C Inuali. dā. ADDE ut pulchre p Ro. cōsilio. ccccxxij. in quantū alex. post Bal. q rit de cōpro misso qd pri mo nō habu it effectū an de nouo de beat fieri: dic qd sic vt pfuluit Ro. p filio. cccc ij. et Bal. cōsilio. cccc lxxxvij. lib. quarto.

C Ullio. ADDE qd p hoc vificat illud qd di cit Ly. i. l. in bonafidei in vij. q. l. co. vbi voluit qd feneratori nō defera tur iuramē tum: qz con stat fenerato res reddi infame. l. i. probum. C. et q. cau. in fa. irroga. et cum decisio ne Ly. con cordat bal. in. l. q. accu sare. C. de edē. vbi di cit qd iudeo nō defertur iuramentū in defectūz semiplene p bationis. Et qd dictūz est de fenerator re dicit alex. qd illd sequi tur doc. l. c. fi. extra eo. et qd sit defe rendū iura mentū in de fectum pro ba. tā actori qz reo vide

tatem suam: tñ nō cogit ad iuranduz donec certificet de veritate. C. Lōtra. C. de iura. calū. l. ij. §. qđ obseruari: vbi cogitur quis iurare de eo qđ putat z credit: dicit glo. ibi loqitur de iuramento calūnie. hic de iuramēto veritatis: z verum dicit: tñ etiaz in iuramento calūnie pōt qđ petere tēpus ad deliberādum: vt no. in. d. §. qđ obseruari. Rō quia pōt esse qđ nō habet creditatē firmam: sed titubat: nec inclināt animū suū magis ad credēdum sic qđ nō: vt no. j. de iuris z fac. igno. super rubrica: z in. l. de statu. ff. de testa. z pbatur. s. de interro. ac. l. qui interro gatur iunctis no. per glo. in. l. i. in prin. in verbo dāni. eo. ti. C. ppo. de. l. nō erit. in fi. s. e. So. hic statim acceptauit. vnde ex cā pōt iurare ex teruallo: ibi non acceptauit statim: vt dixi. s. l. proxima.

Ex. §. sequenti.

C An defensor municipij possit deferre iuramentum.

Defensor Defensor ciuitatis pōt deferre iuramētuz si ei est mā datum. h. d. C. Quero vtrum defensor municipij egparetur tutori: an pcuratori. in glo. sunt opi. Doc. dicit: aut talis defensor habet mā datum ab vniuersitate: z tunc erit legitimus administrator: z equiparabitur tutori: quia administratiōem gerit legitimam: vt. l. i. circa prin. z. l. munerum in prin. z. §. defensores. j. de mu. z bo. facit. C. de trāfac. l. preses. Aut habet mandatuz ab his qui regunt rē publicā: z tunc equiparabitur pcurator: vt. l. item eoz. §. actor. s. qđ cuius qđ vniuer. no. qđ satis placet.

Procurator. Procurator: vel defensor iurare nō cogitur. h. d. C. Op. ff. de pcura. l. nō soluz in pn. So. quoddā est iuramētū decisuum totius litis: vel etiam partis: z hoc subire nō cogit pcurator: vel defētor: vt hic. sed si nō esset decisuum: vt iuramētū per qđ respōdetur positiōib: vel interrogatiōibus: in qbus: pcurator vel defētor neget: adhuc pōt pbari pcurator: z illud cogatur subire z rñdere: vt. l. cōtraria. C. Op. quia fm hoc fit deterior cōditio actoris per aduentū pcuratoris cōtra. l. ij. §. defendi. j. ex qui. cau. in pos. eatur. So. nō fit deterior: quia si reus est absens: vel cogatur venire: vel ad eum mittitur iuramētum: vt. C. eo. l. generaliter. §. his de presentibus.

Qui iusiurandum. Iste §. legit glo. clare. Ex eo etiam colligit tria notabilia. Primo qđ iuramētum calūnie pōt tacite remitti. de quo in. l. ij. §. s. qđ. C. de iura. cal. die hodie pōt obmitti nō remitti: vt extra de iura. calū. ca. i. li. vi. C. Scōo no. qđ olim pluries iurabas: hodie vero semel tñ qđ intelligo in his: que emergūt post li. ptesta. nam tūc prestatur vniuersale iuramētum calūnie. In his vero que precesserūt añ litis pte. iura antiq remanent icorrecta. C. Tertio no. glo. super. §. sequen.

Hoc iusiurandum. Iste §. allegat p. §. dicit glo. Iste vers. allegat ad tria in glo. sed dicit glo. no. qđ iuramētū calūnie remittit parenti: z patrono qđ scōm quosdaz hodie corrigitur. tu dic qđ nō corrigitur: sed lex noua. C. p istam determinat. C. Quero quid ecōuerso si filius: vel libertus defert patrono: an ei remittatur hoc iusiurandum: certe sic fm Duil. ppter equalitatem seruādā: vt. l. fi. C. de fruc. z li. ex

pen. z est tex. x. col. de p sue. rec. seu. e. sacramentum. §. in quibus.

Ex. §. sequenti.

C An est cōtentio inter partes in formatione pūcti mittendi p sultori: iudex pōt ad suuz sensum formare.

Si de qualitate. No. bonum casuz quādo est ptentio inter partes de formatiōe pūcti mittendi p sultori. nam pōt iudex dirimere ptentio nem: z ad suum sensum formare: vt hic z. j. ea. l. §. nō semper: z. j. de bo. au. iu. pos. l. in venditione. §. fi. z. j. de ven. inspi. l. i. §. nō debet. facit. l. ij. C. de rela.

Ex. §. sequenti.

C An defert iuramentū reo: an illud possit referre: ibi. Pe. Et rōe diuersitatis psonarū iuramētum pōt referri in alia forma: qđ sit delatum: ibi. Quero.

Ait pretor. Si is cui defert iuramentum nō iurat: nec refert cogitur soluere: nisi ex cā recuset. hoc dicit vsqz ad fi. C. Op. de. l. marcellus. j. re. amo. Solu. dicit glo. spāle in illa actione: z in oib turpib: vt si puenti sciant factū nō possint referre. Pe. dicit qđ in actionibus turpibus: siue inhonestis si ille cui defert sciat veritatem: z deferes pōt p babiliter ignorare: qđ tūc nō pōt referri iuramētum: vt si dico te subtraxisse: vel amouisse clā cer te tu scis veritatem: qđ de facto tuo agis: ego deferes ignoro: merito mihi nō pōt referri: vt. d. l. marcellus: sed si vterqz scit eque veritates: vt puta agis iniuriā de eo qđ dicit qđ p cussit te: z mihi defers iuramētum: certe ita scis tu veritatē sicut ego: tunc merito pōt referri ppter generalitatem huius edicti: vt. C. eo. l. delata: ita itelligatur. j. de iniur. l. lex cornelia. §. pe. C. In dñi. nō semp. quero exēplum qđ diuersitas rez idu cit diuersitatē iuramenti: dic vt in glo. Quero exēplum qđ diuersitas iuramenti inducit ex diuersitate psonaz. glo. ponit in liberto z pfo no. tu potes ponere exēplū in xpiano z iudeo. nam xpianus debet deferre iudeo iuramētū p deum: vel p leges moysi iudeus possit deferre xpiano iuramētū p sancta dei euangelia.

Ex. §. sequenti.

C Qualiter intelligat qđ si reus soluit: vel iurat absoluit ab obseruatione iudicij: ibi. Pro cui? Et ille qui debet p dēnari ex aliqua cā irrogante infamiam: illam effugit si soluit ante cōdēnationē: ibi. Idem consului.

Sum res In hoc §. docet iuriscōsul tus practicam precedēte: Hoc qđ dicit reū nolētem iurare debere p dēnari: declarabo i. l. manifeste. j. e. Hoc vero qđ dicit reū iurāte: vel solūtem absoluit: z glo. exponit ab obseruatiōe iudicij: qualiter debeat intelligi dubitat. Pe. Pro cui? declaratione dicit qđ quādoqz supuenit reo exceptio pendēte iudicio per quā tollit ius actori ipso iure: vt si soluit: tūc debet absolui ab obseruatione iudicij a cā eniz iam est absolutus ppter solutionē: z hoc est qđ dñ omnia iudicia sunt absolutoria. isti. de ppe. z tē. acti. in fi. z hoc iam psuasi cuidā prāti huius ciuitatis q tēpore sindicatus dēbat cōdēnari in parua quātitate: cum hic erat vnū statutum: q quicūqz p dēnatus fuerit in officio qđ is gesserit: nō possit hic itez esse rector ipse: nec aliq de eius domo: vt effugeret istam penā p suasi q solueret añ sniam: z ita factuz ē. Pe. Idē consului in omnibus actionibus famosis: vt qđ

C Forma. re. ADDE. spec. in ti. de requisiti. cō filij. §. i. §. scias igitur: z Bar. in. l. duo. j. de iudi. z in. l. i. j. de ven. inspi. Bal. in. l. de die. s. qui fatif. cogan. C. Ex causa ADDE q p hoc sumit argumentū Bal. q nante statuto q positiōi simpliciter respōdeat: q tñ ex cā pōt rñsio modif. ficari: z idēz no. Bal. l. i. i. C. d. edil. actionibus.

C Iudeus plures formas defere di iuramentum iudeis vid p spec. i. ti. de iura. calū. §. i. §. sed pone iudeus.

C Per suasi. ADDE. Bal. z Ang. in. l. si reus parat. §. de pcur. Bal. in. l. ea que in fi. C. de p di. ide. aliam caute lam: qz ponunt Bar. z Bal. in. l. furti. §. qui alieno. s. de his qui nō ifa.

soluat: et ideo absoluat: quia soluit: et si paratus esset quis solvere: non cogere quis rindere accusare: vel inquisitioni: vt. s. de pcura. l. si reus: q. rex. est no. ad hoc. z. l. si debitor. j. de solu. C. q. supuenit reo aliqua exceptio pemptoria pendente iudicio: que tñ actiones ipso iure non perimit: et tunc si qdem est de exceptionibus impediētibus pcessum: vt iurifurādi trāsfactionis: z rei iudicate: si opponat ad pcessum absoluet ab obseruatione iudicij: vt hic in fi. facit. l. elegāter. s. si quis post. j. de p. di. inde. Si vero non opponatur ad pcessum: sed ad iusticiam cause esset idē qd in alijs pemptorijs: sed si essent de pemptorijs que non impediūt pcessum: tñ reus debet absolui a tota cā: z ab obseruatione iudicij: vt. C. sen. rescin. nō pos. l. pemptorias: ita loquitur toti. de re iud. put loquitur de absolute: ita itel ligebat Ja. bu. qd placet.

Tutor. Qui deficiunt p bationes pōt tutor iuramentum de ferre. h. d. in sūma.

Rodigus. Prodigus et furiosus non possunt iurandū deferre. h. d. C. No. q. sacramentū succedit loco pacti: loco solutiōis: et loco iudicij: cedit etiam loco alioy: vt hic in glo. et plenius. C. e. l. generaliter in prin. Bar.

Qui non. Non cogit qd iurare: ubi non pōt cōueniri. h. d. Ex. l. sequenti.

Iuramentū habet vim solutiōis sup cā: sup qua iurat: nō super alia.

I actor. Iuramentū restringitur ad eam cām: super qua iurat: nec ad aliā porrigit. h. d. C. Op. de. l. duobus. s. exceptio. s. eo. So. cōcordat qd hic ex alia causa agit. C. Scōo op. q. iuramentū habet vim solutiōis: vt. l. duobus. s. i. s. eo. unde tollit omnis obligatio. l. item illa. s. fi. de cōsti. pecu. Sol. verū est quātum ad eam cām super qua iurat nō quātum ad aliaz: qd no. lz illa alia tolleret vera solutiōe facta ex vna cā: tñ hec ficta solutiō restringit ad eam cām tñ: super qua iurātū est: ista ergo ficta solutiō nō egredit cām neqz psonam: vt no. in. d. l. duobus. s. i. s. eo. Ex. l. sequenti.

Qui defert iuramentū: nō pōt penitere post qd ille cui delatū est dixit se velle iurare.

Non fuerit. Deferens q non vult iurare d calūnia remittēti similis ē. h. d. Dicit glo. qd illud qd hic dī de iuramento calūnie hodie corrigi: quia semel tñ defert: nec in omni articulo iurat: hoc itelligo vey: quādo iuramentū defertur post lītis pte. et sic post prestū iuramentū calūnie. secus si ante: vt dixi. s. eo. l. iurandū. s. qui iurandū. C. No. ex ista. l. qd ille qui defert iuramentū: nō pōt penitere post qd alius dicit se velle iurare: hoc enim dicebat aduersarius: volo iurare si tu iuras de calūnia: certe ille qd detulit nō pōt dicere nolo. dixi in. l. nō erit. s. fi. neqz. s. eo. Ex. l. sequenti.

Que sunt cause ex qbus pōt iuramentū licite recusari: ibi. Pro. Et si reus q recusauit iurare decedat anteq iudex pñuciet eū haberi p cōfesso: vel cōdemnato: eius heres nō poterit cōdemnari ex hac ficta cōfessione: ibi. Ultimo.

Manifeste Primo p declaratio ne huius. l. quero vtz loquat hec. l. ex parte actoris: vel ex parte rei: Rñ. ex parte vtriusqz: et ideo illud qd dicit

manifeste turpitudinis referas ad actores: et qd dicit p fessiois: referas ad reū: vel vtrūqz referas ad vtrūqz. q. d. actor q nō vult iurare: vel referre manifeste turpiter petit: et manifeste vī fateri se nō iuste petet. Et re q nō vult iurare: vel referre manifeste turpiter se defendit: et vī cōfiteri se debitorē. C. Op. q. hic sunt negationes due: et sic faciunt vnam affirmatiuā: vt. l. duobus. j. de ver. signi. Solu. dicit glo. hic abūdat vna negatio: vel dicitur referat ad reum subaudiā i. tex. sic manifeste turpitudinis est nolle itellige. l. soltere. Segtur nec iurare: nec iurandū referre: et sic quelibet negatio referat ad diuersa: et nulla abundat. C. Op. C. eo. l. generaliter. s. i. vbi potest quis iuramentū recusare. So. hic fuit susceptum: ibi nō fm glo. ante enim qd susceptum sit pōt sine turpitudine recusari: sicut et pōt delatō reuocari: vt. l. si quis iurandū. C. eo. certe de hoc: an delatio possit reuocari: dixi in. l. nō erit. s. fi. s. e. An aut possit recusari anteq acceptetur: puto q nō: nec de iure antiquo: vt hic. z. l. iurandū. s. ait pretor. s. eo. nec de iure nouo: nisi ex cā: vt. d. l. generaliter. s. i. C. eo. in hoc tñ est magis declarātū hodie: qd per ista iura digestoy. nam delationem factā a parte pōt aduersarius licite recusare: sed si iudex delatiōem approbauerit: et preceperit parti cui est delatū qd iuret si recusauit: sine cā poterit eum tanq p fessum cōdemnare: vt. d. l. generaliter. s. i. in. l. enī illa nil de iure antiquo corrigi: sed declaraf: vt ibi dī in fi. qeqd glo. hic dicat. Pro declaratiōe huius. l. quero que sunt cause ex qbus pōt iuramentū licite recusari: Rñ. plures: qñqz ex psona deferentis: vt. s. e. l. tutor. s. i. z. l. iurandū. la prima. s. fi. qñqz ex psona ei cui defertur: vt. s. e. l. iurandū: et ad pecuniā. s. pupillo. z. s. pcurator. qñqz ex natura loci vbi defertur. l. tutor. in fi. s. eo. qñqz ex natura actionis: super qua defert: nō enim cogit quis iurare super ea actione super qua nō pōt cōueniri: vt. s. e. l. si patronus. qñqz ex natura exceptionis ppositae. naz si opponat aliqua exceptio: que opponi nō pōt super ea qd iurare nō cogit: vt. l. in ptra cibus. s. illo. C. de nō nu. pe. et ibi est casus no. qñqz ppter ignorātiā: vel dubitatiōem cui defertur vel referatur: vt. s. l. iurandū: et ad pecuniā. s. i. z. s. ait pretor: et ibi dixi: qñqz pōt recusare si ille cui defert dubitat ne alio postea agente detegat periuriū suū: vt. s. eo. l. alias: et ibi dixi. et ideo puto qd si aliq iuramentū deferret super re que subiacet restitutioni qd nō cogit iurare ne postea cum casus restitutionis aduenerit de suo piurio doceat. ar. dicte. l. alias et tenigi in. l. euz. q. s. fi. libertus. s. eo. qñqz pōt recusari si p hoc ius eius cui defert minuit: vt. l. eum q in prin. s. eo. et ibi ē exēplū in actore: et ideo puto qd si iuramentū defert reo q ideo defendit: vt parat actionem de euictione: possit re recusare iurandū: qa si res decideret p iuramentū nō haberet actiones de euictione. ar. l. si dictū. s. si p promifero. j. de euic. qñqz recusaf pp qualitatem et modū deferēdi: seu referēdi: vt no. s. e. l. iurandū. s. fi. de q litate. z. s. nō sp. Ultimo no. q lz tex. dicat qd est manifeste p fessiois: nō tñ habet p p fesso: nisi secuta pñuciatōe sup hoc: vel snia: vt. l. eius q delatorem. de iure fil. p quā legē ēt pbat qd si reus q recusauit iurare decessit anteq iudex pñuciet eū habēdū p cōfesso: vel p demnato: qd eius heres nō possit cōdemnari ex hac ficta: vel psumpta cōfessione: vt. d. l. eius qui delatorem: tenementū.

C Si cont promifero. ADDE fm fulg. qd potius ille. s. facit in pñuciatōe. ADDE. ter. i. l. generaliter. s. fm aut. C. eo. quem ad hoc ponderat Bal. ibi et vide Bal. in. c. vassall. feudum i. r. si de seu. fu. p. trouer. iter dñz et agna. et p. alex. hic. d. Tenemēti. ADDE. fm Bal. i. l. ij. C. d. edē. q. d. l. c. q. delatores. et no. ad hoc et fm Joā. de Imo. in. l. q. a latronibus. j. de testa. et Alex. bicit cui ēt adde qd nāte statuto qd heres si possit molestari p cōdenatiōe de functi et de. functi cōdē natus in vita soluerit ptem cōdenatiō. qd de alia parte heres nō poterit molestari: vt consu. luit Ro. qd lio. c. xv. EE lij

C Tutor. ADDE qd Pau. d. ca. hic dicit qd aduersarius nō pōt recusat iuramentū delatū a tutore: ex eo qd pupillus possit aduersus illud restituere: qd si debet spici illud qd euenire pōt de iure spali. al. le. casum in hac. l. i. vbo audiendus Alex. dicit bñ facere. l. s. s. fi. is. q. j. de fideicō. lib.

Ex. l. sequenti.

CAn contractus innoiat iudicentur soluz per modum ineundi contractum: ibi. Ex qua. Et an contractus innoiat possint fieri per si. ibi. Scdo. Et qui contractus innoiat fit per si. eueniente conditione: an agitur ex stipulatione donatois: vel simili: ibi. Tertio.

I quis cum. Ex pacto col

lato in conditionem iuramenti secuto iuramento orit exceptio h. d. **C**Op. q. couentio no possit coferrri in conditione iuramenti: vt. l. que sub conditione. in pn. j. de condi. isti. Solu. dicit glo. ibi loqtur in vltimis voluntatibus: hic in tractibus. tu dic q. ibi loqtur de iuramento super futuro. hic de iuramento super preterito: qd. dic. vt. in. l. contraria. **C**Secundo op. q. hic no oriat exceptio iurisciurandi. nam no iurat sup lite: de quo iuramento loqtur iste ti. vt. l. ij. z. iij. s. eo. Duius timore quidam exponit tex. ibi exceptio iurandi. i. pacti. ppter iurandum: z. hoc videtur sentire glo. in. q. qua format dum dicit: actio oritur ex pacto: no ex iurciurando: quod satis placet. Possumus etiam tex. intelligere. pprie: vt si petebam a te centum: tu dicebas q. ista centum no debebas: ideo quia de mandato meo aliquid feceras: vel no feceras ppter qd. mihi satisfactum erat de illis centum: super hac exceptione tua ego detuli tibi iuramentum: tu dico q. oriet exceptio iurisciurandi. pprie. **C**Querit glo. qd. si pmissi tibi centum z. iurares ascendere capitolium z. iuras: nuqd. orit actio ex iuramento: vel ex pacto: z. videt q. oriatur ex pacto: seu ex hoc tractu innoiato: z. erit contractus facio vt des: quasi prius debeas peruenire in faciēdo. vnde orietur actio de dolo: vt. l. naturalis. s. q. si facio. j. de prescrip. ver. l. lex distingat ibi: an ex eius facto absit aliquid: z. adsit alteri vel no. Alij dicunt z. in ista opi. e. glo. no. z. singularis q. tractus inominati no sunt per si. sed per vt: z. ideo in qone. pposita no fuit contractus innoiat: oriet ergo actio ex stipulatione si intercessit: vel ex donatione si fuit donatio conditionalis impleta conditione: z. i. hoc refidet glo. **C**Ex q. glo. habes pmo: q. l. tractus inominati iudicentur fm modum ineundi tractu: vt. C. de tras. ac. l. cum mora: z. de re. permu. l. ex placito: z. in qualibet earum no. tamē illud est vey. qn. sunt p. vt. sed si fiant per si no inspecto ordine qd. pcedat semp. videt actum: vt. preueniat in eo qd. fuit in conditione deductum: ita tenet hic glo. z. fm hoc iudicabit quis sit tractus innoiat. hoc putarem vey. tenendo opi. glo. sed tenedo aliaz. opi. q. tractus inominati iudicentur diuersimode ex parte dantis est do vt. facias: ex parte facietis est facio vt. des: no inspecto ordine contractandi sicut in emptione z. venditione locacione z. si. vt. dixi in. l. ex placito de re. pmu. z. dicam in. l. naturalis. j. de prescrip. n. z. tunc de ista glo. no est curandum. **C**Scdo habes ex hac glo. q. tractus inominati no sunt per si. p. rariuz. no. s. de pactis. l. si itra. z. j. de dona. l. hoc iure. s. labeo: veritas est q. si ex impleto conditionis parti aliquid adest erit tractus inominat: ita loquunt glo. p. rarie iuncte cum. ll. suis si nihil adest no est tractus inominatus: vt. hac glo. **C**Aduerte tamē q. in tractibus inoiatis qui sunt per vt: pot. quelibet partium preuenire impleto tractum ex parte sua: vt. d. l. naturalis de prescrip. ver. sed qn. fit p. si. de necessitate expedit q. ille preueniat cui ex parte in modum conditionis est obligatio collata. na. si alius preueniret non

haberet actioez: vt. aduersarius implere cogat: quia illud qd. venit in conditione: nullo mo. est in obligatione: vt. l. si qs. sub conditione: si quis ob. cau. testa. **C**Tertio habes ex ista glo. q. qn. p. si p. ratur tractus innoiatus impleta conditione agit ex stipulatione: vel ex donatione: vel simili tractu. **C**In hoc q. dicit ex stipulatione e. clarum: vt. l. ex placito. C. de re. pmu. In eo q. dicit de donatione: vel simili tractu est dubius ppter glo. p. rarias: sed solue: vt. dixi. Item videt q. agat prescrip. ver. vt. l. labeo scribit. alias icipit: si mihi bibliotheca. de p. raben. emp. vbi ex impleto conditionis nil adest parti: z. tu prescrip. verbis agit. So. hic loqtur qn. conditio cofertur mere in factu: seu voluntatem partis: z. sic e. in ei. ptate conditionem implere: v. el. no. implere. lex vero contraria loqtur: qn. conditio p. debet ex facto alterius: tunc sigdez. p. contrahentem impedif. quominus impleatur pot. agi prescriptis ver. no. cofiderato q. conditio habeat p. impleta: vt. ibi. p. nec erit actio prescrip. ver. que orit ex contractu inoiato: sed erit tuc prescrip. ver. que est ide. qd. i. scdm. ex eqtate que p. suadet actione dari: vt. l. quoties de prescrip. ver. pot. etiam agi ex contractu conditione habita p. impleta: vt. d. l. labeo. **C**Circa. l. istam. quero in qd. nome. contractus cadit ista couentio: Rn. no. curo: qa. fuit factum pactu. ad excipiēdu. qd. sufficit etiā sine ca: z. sic stat. i. noie. pacti simplicis: vt. l. tale pactum in prin. z. l. iuriscientium in prin. z. s. qnimo. s. de pac.

I iurandum. Si iuras sup. debi to liberatur pignus: z. contra actionez. ad penam paratur exceptio: z. soluti postea dat. re. petitio. h. d.

Ex. l. sequenti.

Cuz iuramentu. remittit absentis: z. ignorati regit nuncius: vel epistola: ibi. Quero. Et qn. dat dilatio abiti pot. ei notificari p. nunciu. vel epistola: ibi. Per hoc. Collatio et p. bēde pot. fieri pcuratori absentis: ibi. Glo. Et an creditor possit remittere iuramentu. debitori q. iurauit soluere in pascate: ibi. Guil. querit.

I ab eo etiam. Etiaz. absenti pot. iurari. dum remitti. b. d. **C**Quero vtrū qn. sit gra. absenti regratur nuncius: uel epistola glo. videtur velle q. sic dū dicit: p. nunciu. qd. p. batur: quia si posset fieri absenti z. ignorati penit. frustra adijceretur: sed z. p. epistolā z. c. qa. nullū dubiū haberet. p. hoc qa. iuramentu. p. cedit ex sensu: vt. s. eo. l. q. iurasse in si. ergo regit nunci. vel epistola: vt. l. consensu de act. z. ob. z. ibi. no. z. hoc t. Guil. **C**Per hoc dico bonā esse p. ticā qn. dilatio statuit absentis parti z. ei notificat. p. nunciu. vel epistolā qn. sufficit: vt. hic Guil. dic. **C**Glo. iducit in. ar. ad qonem de collatione p. bēde. q. fit pcuratori absentis: vt. possit fieri. de hoc ple. ne dixi in. l. absentē. j. de do. z. ex. de p. bē. c. si tibi abiti. l. vj. **C**Guil. qrit hic si tu iurasti soluere i. pascate: vtrū creditor possit tibi licite hoc iuramentuz. remittere: z. v. q. sic p. hanc. l. certe hec. l. nihil facit: qa. hic loqtur qn. no. e. iuratu. Breuiter ista est veritas q. ille. p. cuius vtilitate iuratur ante q. veniat termin. pot. iuramentu. remittere: vt. extra. e. c. i. Et breuiter oia. que ipeditēt p. rabi moram: illa ipediunt p. iuruz. comitti: vt. difficultas z. similia: vt. extra. eo. c. breui. z. dixi in. l. qd. te. s. ti. i. **C**Quid aut. si tū stetisti in mora q. pmissum no. poteras adimplere an sis periu rus si creditor progat terminu. z. v. q. sic. j. de

CNotificatur. ADDE. ultra allegata per Alex. Bal. i. addi. ad spec. i. ti. de posit. ubi dicit q. dilatio data absenti no. currit: nisi a die notificatois i. quatu. aut Alex. tangit an vna parte absente possit statui dilatio adde. fe. deri. s. semis confilio. cel. xxx.

CDebe de. ADDE. quid si pcurator z. dñs eadez. die acceptat quis presumatur prius accepisse Ro. cō. silio. ceclij. eundem et Ro. uide ad scripta i. hac. l. cō. silio. cc. xcv. vbi tenet q. cō. silio: q. valet donatio scā. absenti absq. iteruē tu nūcij vel epistole dū. mo. aliquali via veniat i. noticiāz. de. natarij.

ver. ob. l. cum stipulatis sim mihi a pculo: s; cō-
trarium ibi determinavi vbi videas.

Creditor. Si debitor iurat

ex cā que psonaz
tm suaz ab obligatione eximit fideiussor
ri nō pderit. secus si iurat super ptractu qd face
re videt in dubio. h. d. z bonus tex. est. C Op.
q pupillus nō obligat naturaliter: vt. l. quinta.
in prin. j. de au. tuto. ergo p eo non tenet fide
iussor. So. hic intellige in pupillo q poterat na
turaliter obligari: vt no. i. l. i. j. de noua. facit qd
videbis. j. de p. di. inde. l. qd pupillus. C Op.
z videt q nō possit iurare sup iure: quia ius est
certum: vt. l. ij. j. de iur. z fac. igno. So. hic iurat
sup iure ppter dubietatem facti: vel dic sup iure
cōi nō iurat: sed sup iure priuato: hoc est an ali
qs sit obligatus: vel an habeat actionem: z simi
lia bene pōt iurari. C Op. z vī q in dubio. sic nō
debeat iudicari: imo debeat mitti p iurante z i
terrogari: ex qua cā iurauerit: vt. s. eo. l. duob.
s. si ei: vel debet interpretari cōtra iurātem: vt. l.
duobus. s. ergo si qs. s. eo. So. ll. p. trarie loquū
tur qn postea agitur ex alia cā: tūc debet distin
gui: vt ibi vidisti. hic loqitur qn ex eadem cā agi
tur. Agit enim ptra fideiussorem q idem pmise
rat: sed ibi erat fideiussor de iudicio listi. ad hoc
facit. s. eo. l. si actor: z ibi vidisti.

Si fideiussor. Juramentū fideiussor

no sup facto pdest
reo: secus si super sua psona iuretur. h. d. d. hoc
dic: vt. l. duobus. s. i. s. eo.

Ex. s. sequenti.

CAn eodem mō pfiat res iudicata sicut iu
ramentum.

Sz si actore. Ex iuramēto defen

foris qritur exceptō
defenso: z etiaz ei cui quereret si defensus iuras
set: idem in re iudicata h. d. C Ho. tex. ibi eadē
rōne: vsqz ad fi. qā notandus est. C Ho. istum
casum in defensore fideiussoris: qā alibi nō ha
buimus dicit glo. C Tertio no. sinez hui. s. q
videt dicere q eodem mō pfiat res iudicata
sicut iuramentū. C Cōtra hoc facit. s. de arbi.
l. aduersus. in fi. z qd dixi in. l. duob. in fi. s. eo.
So. glo. vī ita intelligere q snia lata p reo pfit
fideiussori si fideiussor est habiturus regressum
ptra reum: alias secus. C Et ecōtra snia lata p
fideiussore pfit reo qn reus posset redire cōtra
fideiussorem: vtpura si fideiussor in rem suaz: ita
itelligit glo. i. l. i. j. rē ra. ha. vbi hoc vī velle tex.
hoc videt tenere glo. in. d. l. aduersus. Sz ergo
dī q res iudicata fm alterum vtriqz pfiat: in
tellige qn vnus habiturus est regressum contra
alium: vt dixi: z sic nō est p oia bona epparatio
rei iudicate z iurifurandi: vt dixi in. d. l. duob.
s. i. s. eo. z in. l. ex duobus de duo. reis.

C De in litem iurando.

Continua rubricam: vt in glo.
Ex. l. sequenti.

Cfideiussor de iudicio listi z iudicato soluen
do i criminali nō tenet si pena augeat cōtuma
cia: vel negatione principalis: ibi. Ultimo. Itē
an stante statuto q pro tali maleficio imponat
talis pena quā si nō soluerit amputet sibi ma
nus: si ptingat q illa pena sit augmētata ob cō
tumaciā: vel alia causa sufficiat soluere penā p
cipalis maleficio ad euitandam corporalem pe
nam: ibi. Item. Et cautelam ad faciēdum q fi
deiussores teneant etiam ad augmētationē pe
ne vide: ibi. Sis tamen.

Em. Dec. l. legif dū ob

modis fm primam
lec. h. d. nō debemus inspicere
qd euenire pōt: si ad id nō ē ref
naturalis destinata. C Ad istā
lec. op. z videt q debeamus in
spicere qd euenire pōt: vt. l. q bona. s. i. j. de d. j.
insec. z. j. loca. si qs domuz. s. i. Sol. ibi res erat
ad hoc naturaliter destinata. hic secus: solutio
nem huius Brocardi tangit hic Quil. ego ple
ne dixi in. l. inter stipulātem. s. sacram. de ver.
obli. C Scō modo legif in glo. in re iaz facta:
z. h. d. Fideiussor nō tenetur in eo ad qd ex con
tumacia z demnatio crescit. h. d. C Op. fideiuf
sor de iudicio listi lata snia liberatur. l. grece. s.
z post litem. de fideiuf. merito nō est dubium q
nō tenetur. Rū. lz in prima lec. itelligatur de fi
deiussore de iudicio listi. in hac scōa oportet in
telligi de fideiussore iudicatū solui: vt sit aliqua
dubietas. C Sed tunc op. stipulatio iudicatus
solui cōmittitur in eo quod fuit iudicatus: vt. l.
iudicatum solui stipulatio. j. iudi. sol. Solu. itel
ligas q hic primo fuit z demnatus ad rem. in se
cunda snia que fertur fm naturam arbitrariā
actionum fuit dānatus in extimatione fm iu
ramētum in litem qd fideiussori non oberit: ita
loqitur hic. C Op. q affectio p dēref: vt. l. cuz
seruus man. Solu. ppter affectionē ibi actio da
tur: sed hic ppter affectionē actio ppetens non
augetur ptra nō pumaces. C Ultimo norā dus
est multum iste tex. q dicit nō enim res pluris fit
ppter hoc: sed ex cōtumacia extimabit zc. Et
sic facit ad multa. naz in causis criminalibus to
ta die iterueniunt fideiussores de iudicio listi: z
iudicato soluēdo: z sunt statuta que dicūt q p
pter cōtumaciā: vel negationē pena augeat:
vtrum in illa pena teneat fideiussor: z videt q
nō: quia nō est pena maleficio: sed pena puma
cie: seu negatiōis illius illud augmētatio: z hoc
per hūc tex. C Item dicūt statuta q p tali male
ficio iponatur tanta pena quā si soluere nō po
terit amputetur sibi manus: contingit q illa pe
na est augmētata ppter negationem: vel ppter
ptra nō veniēdo: vel in non soluēdo
vtrum debeat soluere totū cuz augmēto: vt eua
dat penam psonē: an sufficiat soluere penā p
cipalem sine augmēto: z videtur q sufficiat sol
uere penā maleficio per hūc tex. non. n. res zc.
examinant plene hoc. j. de publi. iudi. l. ij. z dic
vt ibi. C Sis tamē cautus qn tu facis scribi pro
missione fideiussoris: vt nō solum dicas: q pmit
tit soluere oēm penam: z oēm cōdemnationem
que sequitur ex maleficio illo: vel accusatione: vel
inquisitione: sed addas vel ex processu: vt sic vi
deatur promittere penam que veniret ex contu
macia habita circa processum.

Iue nostrum. Ita lex po

rest p tinua
ri cum precedēti z erit. s. ibi interdum:
z pōt si continuari: z non erit. s. ibi iterdū: sed
tamē si est. s. h. d. Contra dolosum iuratur in li
tem: contra culposum non. h. d. C Quero qua
liter pbeet interesse contra eum qui est in culpa.
dicit glo. per testes: qd dicit: vt. l. i. C. de sen. q pro
eo quod interest: videbitis. j. e. l. in actionibus.
C Quero vtrum vey interesse pbeetur aliquo ca
su per iuramentum. glo. dicit q sic: videbitis in
d. l. i. actiōibus. C Querit glo. quid si affectio
partis est nota iudici: dicit vt in glo.

Amnis. In his in quibus

non cadit affectio

sci posset z ē.
ibi etiaz po
nit an stante
statuto: q a
cōdēnatiōe
maleficio nō
possit appel
lari: an ap
pellari potē
rit ab acces
sorijs pcedē
tibus occa
sione malef
cij adde etiā
q Jo. an. in
rubrica d h
de iur. in ad
di. ad spec
format. q. d
illo q dedit
fideiussorez
cōi pro ma
leficio pro q
bona fuerūt
publicata: z
vtra condē
natus in cē
tum fuit fm
cipalis: q fi
deiussor nō
teneat i cen
tū fm albr
pp. z uber. d
bobio super
l. i. C. de fi
deius. q li
mitat Joā.
an. nisi male
ficio fuit.
set i fraudā
dis rōnibus
cōis: z reper
tus fuisse d
bitor: i illis
centuz plus
qz accēderēt
bona: z idēz
qn p malef
cio nō debe
bat confisca
tio: sed pena
mille librarū
z bona non
accēdēt nī
si ad nonagi
ta: qz fideius
sor ē tenere
tur ad cētuz
inquantum
Alex tangit
q. d. custode
castr. qui d
dit fideiussor
rem p certo
tpe: z postea
fuit reirma
tus z castro
spoliatus an
fideiussor te
neatur Jo.
an. in addi.
ad spec. i ti.
de fideius. s.
i. d. illud in
addi. vt ibi
scripsi. dicit
Lamb. d rā
po. hoc vi
spuasse ibi.
late vide. an
sūt p cōpro
missum scū
p principale
liberetur si
deiusor vi
de Bal. cōfi
lio. ccc. lxx
vj. tertio. li.

EE illi

CAd non
ADDE fm
ful. q snia
Bar. nō vi
des pcedere
qn vna snia
tm ferebat:
z in illa scā
erat cōdēna
tio etiam in
augmēto vi
gore contu
macie vel in
ficiatōis: z
hoc ē seqf
Alex. cui ad
de q Bal.
cōflio. cclx
xv. incipie
te. Statuto
cauet videt
tenere q fi
deiussor in
criminali si
teneatur de
accessorijs
maleficio ni
si dictum d
oi cā que ex
iudicio na